

โอวาทแม่กองบาลีสนามหลวง
ในการเปิดสอบประโยคบาลีสนามหลวง
พ.ศ. ๒๕๕๖

นักเรียนผู้สอบความรู้ประโยคบาลีสนามหลวงทุกรูป

วันนี้ เป็นวันแรกของการเปิดสอบประโยคบาลีสนามหลวงครั้งที่ ๑ ครั้งหลัง ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการสอบของชั้นประโยค ๑-๒ และประโยค ป.ธ. ๑, ๔, ๕ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคประจำศกนี้ การสอบประโยค บาลีสนามหลวงในส่วนกลาง สนามหลวงแผนกบาลีร่วมกับเจ้าสำนักสถานที่ สอบในแต่ละแห่งได้ร่วมกันดำเนินการจัดการสอบ ส่วนการสอบประโยคบาลี สนามหลวงในส่วนภูมิภาคนั้น แม่กองบาลีสนามหลวงได้มอบหมายให้ เจ้าคณะภาคเจ้าสังกัดเป็นผู้รับผิดชอบโดยตลอด ดังที่ได้ปฏิบัติมาในศกก่อน

ท่านทั้งหลาย การสอบบาลีสนามหลวงประจำปี ถือเป็นภาระธุระอัน สำคัญประการหนึ่งที่เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกรูปจำเป็นต้องให้ความสำคัญและ เป็นหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไป ประหนึ่งฝักจลินท์ที่ทุกรูปผู้จำพรรษา อยู่ในวัดนั้นจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการเกื้อกูลให้สำเร็จประโยชน์เป็นผ้าผืนใด ผืนหนึ่งภายในวันนั้น ฉะนั้น ทั้งนี้ เพราะการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นหน้าที่ ของทุกรูปจำต้องชวนชวนให้สำเร็จประโยชน์ทางการศึกษา ทั้งในฐานะผู้ ศึกษาทำความเข้าใจด้วยตนเอง ทั้งในฐานะผู้ให้การศึกษาคือความเป็นครู อาจารย์ผู้ให้วิทยาการ ทั้งในฐานะผู้สนับสนุนส่งเสริมให้การศึกษาดำรงคงอยู่

คู่สถาบันสงฆ์ตลอดไป ทั้งนี้ เพราะพระปริยัติธรรมเป็นรากเหง้าของพระศาสนา ตัวแท้ของพระศาสนาอยู่ที่คำสอน และคำสอนคงอยู่ในรูปของภาษาบาลี ถ้าพระภิกษุ-สามเณร ไม่รู้บาลี จะมีโอกาสรู้คำสอนได้อย่างไร ดังนั้น โบราณชนท่านจึงกล่าวว่า บาลีเป็นประหนึ่งกุญแจไขผู้คือพระไตรปิฎก การเรียนบาลีจึงเป็นอุปการะอย่างสำคัญต่อการทำความเข้าใจพระพุทธรพจน์ และภาษาที่พระพุทธรองค์ทรงคัดเลือกเพื่อห่อหุ้มรักษาพระพุทธรพจน์นี้คือบาลี ถือได้ว่า บาลีเป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์ ผู้มีบุญเท่านั้นจึงจักได้มีโอกาสศึกษาภาษานี้ ดังนั้น เมื่อได้ชื่อว่าเป็นผู้มีบุญแล้ว จงรักษามุนีนั้นให้ดีด้วยการใช้ภาษาให้ถูกต้องรัดกุม ทำความเข้าใจเนื้อหาสาระทั้งอรรถและพยัญชนะแห่งพระพุทธรพจน์ให้ดี อย่าให้ผิดเพี้ยนจนกลายเป็นสัทธรรมปฏิรูป แล้วนำหลักธรรมคำสอนนั้นมาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นหลักปฏิบัติแห่งตน และนำไปเทศนาสั่งสอนแก่ผู้อื่น ทำได้ดังนี้ ถือว่าธำรงพระศาสนา สมฐานะแห่งความเป็นศาสนทายาท ถ้าผู้เป็นทายาทแห่งพระศาสนา ไม่นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธรองค์ไปเผยแผ่ จะเป็นเพราะเหตุผลที่ไม่รู้อรรถไม่รู้ธรรมอันเนื่องมาแต่ไม่รู้ภาษาที่ดี หรือเกิดจากการไม่ใส่ใจหลักธรรมคำสอนทั้งที่รู้ภาษาดีก็ดี หรือขาดการเอาใจใส่โดยประการทั้งปวงก็ดี เป็นบ่อเกิดแห่งการเสื่อมสูญแห่งพระสัทธรรมทั้งนั้น ถ้าพระภิกษุ-สามเณรซึ่งเป็นทายาทแห่งพระศาสนาโดยตรง ไม่สนใจหรือไม่สามารถในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน แล้วคนอื่นใครเล่าจะทำหน้าที่นี้ได้ พระสัทธรรมคงเสื่อมสูญไปโดยปริยาย และเมื่อพระสัทธรรมเสื่อมสูญ พระศาสนาจะดำรงคงอยู่ได้อย่างไร ด้วยเหตุดังนี้ การศึกษาบาลี จึงเป็นปัจจัยเบื้องต้นและเป็นปัจจัยอันสำคัญในการธำรงรักษาพระศาสนา การเล่าเรียนศึกษาพระปริยัติธรรมจึงเป็นความสำคัญในลำดับต้น ๆ ของการธำรงศาสนา

ดังนั้น โบราณชนจึงให้ความสำคัญต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมนี้เป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้จากความอุปถัมภ์คำขวัญที่พระมหากษัตริย์ องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ แต่ละพระองค์ ทรงถวายเป็น

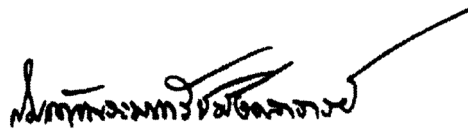
ลำดับมา ตลอดถึงอาณาประชาราษฎร์ในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่ได้อุปถัมภ์กษัตริย์พระพุทธศาสนาตลอดกาลเป็นลำดับมา เมื่อโอกาสมาถึงเช่นนี้ จงใช้โอกาสนั้นเป็นประโยชน์อย่างที่สุดในการศึกษาเล่าเรียน เพราะได้เรียนในวัยเรียนดีกว่าต้องเรียนในวัยทำงาน แต่ทุกประการย่อมดีกว่าผู้ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนเลย

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ นี้ มีความบกพร่องในเรื่องบัญชีผู้สมัครสอบหลายสำนักหลายจังหวัดที่นักเรียนไม่ได้สอบเพราะมิได้สมัครสอบ หรือสมัครสอบแต่รายชื่อตกหล่นในระหว่าง หรือสมัครสอบแล้วแต่มีรายชื่อไปปรากฏในประโยชน์อื่น ซึ่งทุกประการล้วนเป็นเหตุให้นักเรียนไม่อาจเข้าสอบได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจ เพื่อป้องกันมิให้ปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้น ผู้มีหน้าที่ต้องทำหน้าที่ให้สมบูรณ์แบบและด้วยความเอาใจใส่ เมื่อส่งรายชื่อไปในระดับเหนือ ควรสำเนาและติดประกาศไว้เพื่อการตรวจสอบ เมื่อผิดพลาดจะได้แก้ไขได้ทันทั่วทั้ง

ในการสอบต้องทำให้หนักแน่นมั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามสิ่งที่มากระทบ เมื่อเห็นข้อสอบง่าย อย่าด่วนตัดสินใจโดยขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพราะในความง่ายนั้น มักจะมีอะไร ๆ ซ่อนอยู่เบื้องหลัง เมื่อเห็นข้อสอบยาก อย่าด่วนตัดสินใจและหมดกำลังใจ ละทิ้งหน้าที่ในความเป็นนักการศึกษาของตน จงใช้สติปัญญาใคร่ครวญตามที่ได้อบรมสั่งสมมา จงใช้ความรู้ความสามารถให้เต็มตามสติกำลังความสามารถของตน โดยมีต้องอิงอาศัยผู้ใด ขอให้ทำไว้ในใจเสมอว่า วันนี้คือวันที่รอกอย จงใช้เวลาให้คุ้มค่า และขอให้มั่นใจได้ว่า ปัญหาข้อสอบอยู่ในขอบข่ายแห่งหลักสูตรที่ได้ผ่านการเรียนรู้มาแล้วทั้งนั้น อย่าได้วิตกกังวลจนเกินเหตุ และอย่าประพฤติดีเสียจนเสื่อมเสียเกียรติภูมิของนักเรียนผู้สอบประโยชน์บาปสันามหลวง

ในส่วนของการกรรมการกำกับห้องสอบ ขอให้กรรมการทุกรูปได้เอาใจใส่เป็นการจริง ๆ ขอให้ช่วยตรวจตรากวาดขันนักเรียนให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสนามหลวงอย่างเคร่งครัด เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการสอบ

ในที่สุดนี้ ด้วยอำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและความใฝ่ใจในการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมนี้ จงเป็นพลวปัจจัยส่งเสริมเพิ่มพูนดวงปัญญาของท่านทั้งหลายให้มีความแจ่มใส แหลมลคม รู้แจ้งแทงตลอดในปัญหากรรมทุกประการ ประสบความสำเร็จตามมโนปณิธานโดยชอบโดยทั่วกันทุกรูปเทอญ.

(สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า)

แม่กองบาลีสนามหลวง

ข้อสอบและเฉลย
ประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ป.๖.๙

หน้าว่าง

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๖

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ตํ ทิวสณฺจ โคปาลกสฺส ธนฺมจฺจลํ โหติ ฯ โคปาลกสฺส
เคเห นิพทฺธํ เอโก ปจฺเจกพฺพุโธ ภูณฺชติ ฯ โส ตํ โภเชตฺวา มจฺจกมกาสี ฯ
พหุ ปายาสํ ปฏฺยตุโธ โหติ ฯ โคปาลโก เต อากเต ทิสฺวา “กุโธ
อากตตฺถาติ ปุจฺฉิตฺวา สพฺพํ ปวตฺตี สุตฺวา มุทฺธาติโก กุลปฺตุโธ เตสุ
อนุกมฺปํ กตฺวา ปหฺนฺเตน สบฺปีนา ปายาสํ ทาเปสิ ฯ ภริยา “สามี ตยิ ชีวนฺเต,
อหํ ชีวามิ นาม, ทิฆมฺรตฺตํ อุโนทโรสี, ยาวทตฺตํ ภูณฺชาติ วตฺวา สบฺปีนา
สทฺธิํ ตทฺทิมุขญฺเณว กตฺวา อตฺตนา มนฺทสบฺปี โลกเมว ภูณฺชิ ฯ อิตโร พหุ
ภูณฺชิตฺวา สตฺตณฺณทิวเส ฉาตตฺยา อหารตณฺหํ จินฺนํ นาสกฺขิ ฯ โคปาลโก
เตสํ ปายาสํ ทาเปตฺวา สยํ ภูณฺชิตุํ อารภิ ฯ โกตฺวลฺลโก ตํ โอโลเกนฺโต
นิสฺสํทิตฺวา เญจปิเฐ นิปนฺนํย สุนฺชียา โคปาลเกน วฏฺเฐตฺวา ทิยมานํ
ปายาสปิณฺฑํ ทิสฺวา “ปฺลฺลวตฺยาอํ สุนฺชิ นิพทฺธํ เอวฺรูปํ โภชนํ ลภฺตีติ
จินฺเตสิ ฯ โส รตฺติภาเค ตํ ปายาสํ ชีราเปตुํ อสฺสโกนฺโต กาลํ กตฺวา ตสฺสา
สุนฺชียา กุจฺฉิสฺสํ นิพฺพตฺติ ฯ อตฺตสฺส ภริยา สรริกิจฺจํ กตฺวา ตสฺมีเขว เคเห
ภตี กตฺวา ตณฺฑุลนาฬิ ลภิตฺวา ปจิตฺวา ปจฺเจกพฺพุทฺสส ปตฺเต ปติฏฺฐาเปตฺวา
“ภนฺเต ทาสสฺส โว ปาปฺณาตฺตํ วตฺวา จินฺเตสิ “มยา อิเชว วสิตฺถุํ วฏฺเฐติ,
นิพทฺธํ อโย อีธากจฺฉติ, เทยฺยธมฺโม โหตุ วา มา วา, เทวสิกํ วนฺทนฺตี
เวยฺยวจฺจํ กโรนฺตี จิตฺตํ ปสาเทนฺตี พหุ ปฺลฺลวํ ปสฺวิสฺสามิตี สา ตตฺถเว
ภตี กโรนฺตี วสิ ฯ

แปล โดยอรรถ

---

๒. สามี โข สุนัข ญูเร วา สดุดเม วา มาเส เอกเมว ญูญุรี วิชาธิ ฯ
 โคปาลโก ตสฺส เอกธนูยา จิริ ทาเปสิ ฯ โส นจิสฺเสว วฑฺฒิ ฯ อถสฺส
 ปจฺเจกพุทฺโธ ญูณฺชนโต นิพฺพุธํ เอกํ ภตฺตปิณฺฑํ เทติ ฯ โส ภตฺตปิณฺฑํ นิสุตฺยา
 ปจฺเจกพุทฺธเส สินฺทมกาสิ ฯ โคปาลโก นิพฺพุธํ เทว วาเร ปจฺเจกพุทฺธสฺส
 อุปญฺจานํ ยาคี ฯ โส คจฺจนโตปิ อนฺตรามคฺเค วาลมิกญฺจานเ ทณฺฑเณน คจฺเจ
 จ ญฺมิณฺจ ปหริตฺวา “สุสุตฺติ ติกฺขตฺตํ สทฺทํ กตฺวา วาลมิกเ ปลาเปสิ ฯ โส
 เอกทิวสํ ปจฺเจกพุทฺธํ อหา “ภนฺเต ยทา เม โอกาโส น ภวิสฺสตี, ตทา อิมํ
 สุนขํ เปเสตฺสสามิ; อิมสฺส ปหิตสณฺญาณเณ อาคจฺเญยฺยาถาติ ฯ ตโต ปญฺจาย
 อโนกาตทิวเส “คจฺจ ตาต อญฺญํ อานนฺทิตี สุนขํ เปเสสิ ฯ โส เอกวจนเณว
 ปกฺขนฺทิตฺวา สามิกสฺส คจฺจญฺมิโปณญฺจานเ ติกฺขตฺตํ ญฺสฺสิตฺวา เตน สทฺทเณ
 วาลมิกานํ ปลาชนภาวํ ญตฺวา ปาโตว สริริปฺปฏิกฺขณํ กตฺวา ปณฺณสาถํ
 ปวิสิตฺวา นิสินฺนสฺส ปจฺเจกพุทฺธสฺส วสนญฺจานํ ญตฺวา ปณฺณสาลาทฺวาเร
 ติกฺขตฺตํ ญฺสฺสิตฺวา อตฺตโน อาคตภาวํ ชานาเปตฺวา เอกมฺนฺเต นิปฺชชติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ก็ ในวันนั้น อ. มงคลเพื่อแม่โคนม ของนายโคบาล ย่อมมี ฯ
 อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า องค์หนึ่ง ย่อมฉัน ในเรือน ของนายโคบาล เนื่องนิตย ฯ
 อ. นายโคบาลนั้น ยังพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น ให้ฉันแล้ว ได้กระทำแล้ว
 ซึ่งมงคล ฯ อ. ข้าวปายาส มาก เป็นของอन्नนายโคบาลนั้นเตรียมแล้ว
 ย่อมเป็น ฯ อ. นายโคบาล เห็นแล้ว ซึ่งชน ท. เหล่านั้น ผู้มาแล้ว ถามแล้วว่า
 อ. ท่าน ท. เป็นผู้มาแล้ว แต่ที่ไหน ย่อมเป็น ดังนี้ ฟังแล้ว ซึ่งเรื่อง อันเป็นไปทั่ว
 ทั้งปวง เป็นกุกกุก ผู้มีชาติแห่งบุคคลผู้อ่อนโยน เป็น กระทำแล้ว ซึ่งความ
 เอ็นดู ในชน ท. เหล่านั้น ยังบุคคลให้ให้แล้วซึ่งข้าวปายาส ด้วยเนยใส
 อันเพียงพอ ฯ อ. ภริยา กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ นาย ครั้นเมื่อท่าน เป็นอยู่อยู่
 อ. ดิฉัน ชื่อว่าย่อมเป็นอยู่ อ. ท่าน เป็นผู้ที่มีท้องอันพร่อง ย่อมเป็น ลิ่นราตรี
 อันยาวนาน อ. ท่าน จงบริโภคนั้น เพียงไรแต่ความต้องการ ดังนี้ กระทำแล้ว
 ซึ่งข้าวปายาสให้เป็นของมีหน้าเฉพาะต่อสามีนั้น กับ ด้วยเนยใส นั้นเทียว
 บริโภคแล้ว ซึ่งเนยใสอันเหลว หน้อยหนึ่งนั้นเทียว ด้วยตน ฯ อ. สามีนอกนี้
 บริโภคแล้ว ซึ่งข้าวปายาส อันมาก ไม่ได้อาจแล้ว เพื่ออันตัด ซึ่งความอยากใน
 อาหาร เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้หิวแล้ว ลิ่นวันเจ็ดและวันแปด ท. ฯ อ. นาย
 โคบาล ยังบุคคล ให้ให้แล้ว ซึ่งข้าวปายาส แก่ชน ท. เหล่านั้น เริ่มแล้ว เพื่อ
 อันบริโภคเอง ฯ อ. นายโกตุลลิก นั่งแลดูอยู่แล้ว ซึ่งนายโคบาลนั้น เห็นแล้ว
 ซึ่งก้อนแห่งข้าวปายาส อन्नนายโคบาลปั้นแล้วจึงให้อยู่ แก่ นางสุนัชนั้น
 ตัวนอนแล้ว ในภายใต้แห่งตั่ง คิดแล้วว่า อ. นางสุนัชนั้น มีบุญ ย่อมได้ ซึ่งโภชนะ
 อันมีอย่างนี้เป็นรูป เนื่องนิตย ดังนี้ ฯ อ. นายโกตุลลิกนั้น ไม่อาจอยู่
 เพื่ออันยังข้าวปายาสนั้น ให้ย่อย ในกาลอันเป็นส่วนแห่งราตรี กระทำแล้ว

ซึ่งกาละ บังเกิดแล้ว ในท้อง ของนางสุนัขนั้น ๆ ครั้งนั้น อ. ภรรยา ของนาย โกดุหลิกนั้น กระทำแล้ว ซึ่งกิจแห่งสรีระ กระทำแล้ว ซึ่งการรับจ้าง ในเรือน นั้นนั้นเทียว ได้แล้ว ซึ่งทะนานแห่งข้าวสาร หุงแล้ว ยังโกชนะ ให้ตั้งอยู่เฉพาะ แล้ว ในบาตร ของพระปัจเจกพุทธเจ้า กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ส่วนบุญนี้ จงถึง แก่ทาส ของท่าน ท. ดังนี้ คิดแล้วว่า อ. อันอันเราอยู่ในที่นี้ นั้นเทียว ย่อมควร อ. พระผู้เป็นเจ้า ย่อมมา ในที่นี้ เนื่องนิศย์ อ. ไทยธรรม จงมีหรือ หรือว่า อ. ไทยธรรม จงอย่ามี อ. เรา ไหว้อยู่ กระทำอยู่ ซึ่งความ ขวนขวาย ยังจิต ให้เลื่อมใสอยู่ สิ้นกาลอันเป็นไปในวัน จักประสบ ซึ่งบุญอันมาก ดังนี้ อ. ภรณานั้นกระทำอยู่ ซึ่งการรับจ้าง อยู่แล้ว ในเรือนนั้น นั้นเทียว ฯ

แปลโดยอรธ

๒. ในเดือนที่ ๖ หรือที่ ๗ นางสุนัขแม่นั้นแล ตกลูกออกมาตัวเดียว เท่านั้น ฯ นายโคบาลให้ให้น้ำนมของแม่โคนมตัวหนึ่งแก่ลูกสุนัขนั้น ฯ ไม่นานนัก ลูกสุนัขนั้นก็เติบโตใหญ่ ฯ ครั้งนั้น พระปัจเจกพุทธเจ้าเมื่อจะฉัน ย่อมให้ก้อนข้าวก้อนหนึ่งแก่ลูกสุนัขนั้นเป็นนิศย์ ฯ เพราะอาศัยก้อนข้าว สุนัขนั้น ได้ทำความรักในพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้ว ฯ นายโคบาลยอมไปยังที่ บำรุงของพระปัจเจกพุทธเจ้า (วันหนึ่ง) ๒ ครั้งเป็นนิศย์ ฯ นายโคบาลนั้น แม้เมื่อเดินไป ตีที่พุ่มไม้และพื้นดิน ด้วยท่อนไม้ในที่ซึ่งมีเนื้อร้าย ในระหว่าง ทาง ส่งเสียงว่า สุ ๓ ครั้ง (ไล่) เนื้อร้ายให้หนีไป ฯ ในวันหนึ่ง นายโคบาลนั้น เรียนกะพระปัจเจกพุทธเจ้าว่า ท่านผู้เจริญ กาลใด ผมไม่มีโอกาส (ว่าง) กาลนั้น กระผมจักส่งสุนัขตัวนี้มา ขอพระคุณท่านพึงมาด้วยสัญญา ณ แห่งสุนัขนี้ที่กระผมส่งมาแล้ว ฯ ตั้งแต่นั้นมา ในวันที่ไม่มีโอกาส เขาส่งสุนัข ไปว่า ฟ่องไป จงนำพระผู้เป็นเจ้ามา ฯ ด้วยคำคำเดียวเท่านั้น สุนัขนั้นวิ่งไป เหา ๓ ครั้ง ในที่ที่นายตีพุ่มไม้และพื้นดิน รู้ว่าเหล่าเนื้อร้ายหนีไปด้วย

เสียงนั้นแล้ว ไปถึงที่อยู่ของพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้กระทำ สิริปฏิบัติแต่เช้าตรู่
เข้าไปยังบรรณศาลานั่งอยู่แล้ว เหาที่ประตูบรรณศาลา ๓ ครั้ง ให้ท่านรู้ว่า
ตนมาแล้ว หมอบอยู่ที่ส่วนข้างหนึ่ง ฯ

ประโยค ๑-๒
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖

---

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้
  - ก. วจิวภาค แบ่งคำพูดออกเป็น.....ส่วน คือ.....๑
  - ข. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ.....เรียกว่า.....๑
๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ นพายตน จัดเป็นชนิดไหน ๑
๓. ปัจจัยในอักษยศัพท์ เฉพาะที่ลงท้ายนาม มีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑
เป็นเครื่องหมายวิภัติอะไร ๑
๔. อชฺชตฺตนิ บอกกาลอะไร ๑ แปลว่าอย่างไร ๑ ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่าอย่างไร ๑ จงยกอุทาหรณ์พร้อมทั้งแปลมาให้ด้วย ๑
๕. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป และสาธนะมาด้วย
  - ก. ทุกฺเคน รกฺขยตีติ ทฺรภํ ๑
  - ข. กโรติ เตนาคี กรณํ ๑
๖. กัมมธารยสฺมาส กับ ตปฺปฺริสฺสฺมาส ต่างกันอย่างไร ๑
๗. ในสมุหัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ สงฺฆิกํ, สฺสุจี, โกสฺสลํ ลงปัจจัยอะไร ๑ ในตฺถิตไหน ๑

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ๑-๒
ปัญหา บาลีไวยากรณ์

---

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างดังต่อไปนี้
- ก. วจีวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม ๑ อพยยศัพท์ ๑
สมาส ๑ ตัทธิศ ๑ อาขยาต ๑ กิตก์ ๑ ฯ
- ข. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า **กณฺโฏฐฺ** ฯ
๒. ในพยัญชนะสนธิได้สนธิกริโยปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑
ปกติ ๑ สยโลโก ๑ ฯ **ฉพฺยตฺนํ** จัดเป็น อากโม ฯ
๓. ปัจจัยในอพยยศัพท์เฉพาะที่ลงท้ายนามมี ๑๗ คือ โต ตฺร ตฺถ ห ธ ธิ หี
หํ หิณฺจนํ ว ทา ทานิ รหิ ฐฺนา ทาจนํ ชฺช ชฺชฺ ฯ โต ปัจจัยเป็น
เครื่องหมายตติยวิภัตติและปัญจมีวิภัตติ ตฺร ตฺถ ห ธ ธิ หี หํ หิณฺจนํ ว
เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิภัตติ ทา ทานิ รหิ ฐฺนา ทาจนํ ชฺช ชฺชฺ
เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิภัตติลงในกลุ่ม ฯ
๔. อชฺชตฺตฺนํ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้ ฯ แปลว่า แล้ว ฯ ถ้ามี อ อยู่หน้า
แปลว่า ได้แล้ว ฯ
- อุ. **เถโร คามํ ปิณฺฑํ** ปาวสี พระเถระเข้าไปแล้ว สู่บ้าน เพื่อบิณฑะ ฯ
เอวรูปํ กมฺมํ อากาสี (ข้า) ได้ทำแล้ว ซึ่งกรรม มีอย่างนี้เป็นรูป* ฯ
๕. ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูปและสาธนะมาดังนี้
- ก. **ทฺถุเขน รกฺขยิตฺติ ทฺถุภํ** (จิตฺโต) อันเขารักษาได้โดยยาก เหตุนั้น
(จิตฺตํ) ชื่อว่าอันเขารักษาได้โดยยาก เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ฯ

---

*ปาวสี เข้าไปแล้ว, อากาสี ได้ทำแล้ว

ข. กโรติ เตนาคิ กรณฺ (เขา) ย่อมทำ ด้วยสิ่งนั้น เหตุนั้น (สิ่งนั้น)
 ชื่อว่าเป็นเครื่องทำ (แห่งเขา) เป็นกัตตุรูป กรณฺสาธนะ ฯ

๖. กัมมธารยะสมาส กับ ตัปฺปฺริสสมาสต่างกันดังนี้

กัมมธารยะสมาส มีวิกัตติและวจนะเสมอกัน บทหนึ่งเป็นประธาน
 บทหนึ่งเป็นวิเสสนะหรือเป็นวิเสสนะทั้ง ๒ บท ส่วนตัปฺปฺริสสมาส มีวิกัตติ
 และวจนะไม่เสมอกัน ฯ

๗ ในสมุหัตถัทธิมีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณฺ ฌ ตา ฯ

สุมฺภิกํ ลง ฌิก ปัจจัย ใน ตริตยาหัตถัทธิ

สุชี ลง อี ปัจจัย ใน ตทัสสัถถิตัทธิ

โกสลุํ ลง ฌยุ ปัจจัย ใน ภาวตัทธิ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๓
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๖

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สก ลทฐปสมปทา ฌมมทินนาเถรี นาม อโหสิ ฯ สก วิเวกคามตาย
ภิกขุณีหิ สทฐี ชนปทํ คนฺตฺวา ตตฺถ วิหรนฺตี น จิรสฺเสว สท ปฏิสมฺภิทาหิ
อรหฺตํ ปตฺวา อิทานิ มํ นิสฺสาย ฌาติชฺชา ปุณฺณานิ กริสฺสนฺตํ ปุณฺเทว
ราชคหํ ปจฺจาณณิ ฯ อุปาสโก ตสฺสา อากตภาวํ สุตฺวา เกณ นฺ โข การณน
อากตาทิ ภิกขุณีอุปฺสสฺย คนฺตฺวา เถรี วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสินฺโน อุกกณฺจิตา
นฺ โขสิ อยฺเยติ วตฺถุํ อุปปฏฺฐิรูปํ ปณฺหเมกํ นํ ปุณฺณิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา
โสตาปตฺติมคฺเค ปณฺหํ ปุณฺณิ ฯ สก ตํ วิสฺสชฺเชสิ ฯ อุปาสโก เตเนว อุปายน
เสสมคฺเคสุปี ปณฺหํ ปุณฺณิตฺวา อติกกมฺม ปณฺหสฺส ปุณฺณกาเล ตาย อจฺจสรา
โฆ อาวุโส วิสาขาทิ วตฺวา อากงฺขมาโน สคฺคธารํ อุปสงฺกมิตฺวา อิมํ ปณฺหํ
ปุณฺณเยยาสีตี วตฺเต เถรี วนฺทิตฺวา อุกฺกจายาสนา สคฺคํ สนฺติกํ คนฺตฺวา ตํ
กถาสลฺลาปี สพฺพํ ภควโต อาโรเจสิ ฯ สคฺคา สุกฺกิตํ มม ชีตาย ฌมมทินฺนาย
อหฺลเจตํ ปณฺหํ วิสฺสชฺเชนฺโต เอวเมว วิสฺสชฺเชยฺยนฺติ วตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต
อิมํ คากมาห

ยสฺส ปุเร จ ปจฺฉา จ มชฺฌเณ จ นตฺถิ กิณฺจณํ

อกิณฺจณํ อนาทานํ ตมฺหํ พุรฺรัมมิ พุราหฺมณฺณติ ฯ

ตตฺถ ปุเรติ อตีเตสุ ขนฺธेषฺสุ ฯ ปจฺฉาติ อนาคเตสุ ขนฺธेषฺสุ ฯ มชฺฌเณติ
ปัจจุปฺปนฺเนสุ ขนฺธेषฺสุ ฯ นตฺถิ กิณฺจณนฺติ ยสฺส เตสุ ตีสุ จาเนสุ
ตณฺหาหาหสงฺขาตํ กิณฺจณํ นตฺถิ ตมฺหํ รากกิณฺจนาทีหิ อกิณฺจณํ กสฺสจ
คหณฺสฺส อภาเวน อนาทานํ พุราหฺมณฺณ วทามิตี อตฺถโก ฯ

แปล โดยอรรถ

---

๒. โส กิรายสุมา เอहि วสลิ ยาหิ วสลิติอาทีนิ วทนโต กิหิปี
 ปพพชิตะปี วสลิวาเทเนว สมุทาจรติ ฯ อเถกทิวสั สมุพหุลา ภิกขุ สตถ
 อาโรเจตุ อายสุมา ฆนเต ปิณินทวจุโณ ภิกขุ วสลิวาเทเนว สมุทาจรติติ ฯ
 สตถา ตัม ปกโกสาเปตวา สจจัม กิร ตุม ปิณินทวจุณ ภิกขุ วสลิวาเทเนว
 สมุทาจรติติ ปุจฺจติวา เอว ฆนเตติ วุตเต ตสฺสายสุมโต ปุพเพนิวาส
 มนสิกริตวา มา โข ตุมहे ภิกขเว วจฺจสฺส ภิกขุโน อุชฺฌายิตถ น ภิกขเว
 วจุโณ โทสนุตโร ภิกขุ วสลิวาเทเนว สมุทาจรติ วจฺจสฺส ภิกขเว ภิกขุโน
 ปญจ ชาตีสตานิ อพฺโพกิญฺฌานิ สพฺพานิ ตานิ พุราหุณฺณกุล ปจฺจชาตานิ
 โส ตสฺส ที่มฺรตฺตัม วสลิวาโท สมุทาจินฺโณ จินฺนสวสฺส นาม กกุกสั ผรุส
 ปเรสั ฆญฺญนวจนเมว นตฺถิ อาจินฺนวเสน หิ มม ปฺตโต เอว กเถติติ
 วตฺวา ฆมมึ เทเสนโต อิมึ คากมาห

ออกกุกสั วิญญาปนี

กิร สจจัม อุทฺธิรเย

ยาย นาภิสเซ กญฺจิ

ตมห์ พุรัมมิ พุราหุณฺณติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. นางธรรมทินนา นั้น ผู้มีอุปสมบทอันได้แล้ว เป็นผู้ชื่อว่าธรรมทินนาเถรี ได้เป็นแล้ว ฯ อ. พระเถรี นั้น ไปแล้ว สู่ชนบท กับ ด้วยภิกษุณี ท. เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้ต้องการซึ่งความสงบ อยู่อยู่ ในชนบทนั้น บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหันต์ กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท. ต่อกาลไม่นานนั้นเที่ยวกลับมาแล้ว สู่เมืองราชคฤห์ อีกนั้นเที่ยว ด้วยอันคิดว่า อ.ชนผู้เป็นญาติ ท. อาศัยแล้ว ซึ่งเรา จักกระทำ ซึ่งบุญ ท. ในกาลนี้ ดังนี้ ฯ อ. อุบาสก ฟังแล้ว ซึ่งความที่แห่งพระเถรีนั้นเป็นผู้มาแล้ว คิดแล้วว่า อ. พระเถรี มาแล้ว เพราะเหตุอะไร หนอแล ดังนี้ ไปแล้ว สู่ที่เป็นที่เข้าไปอาศัยแห่งภิกษุณี ไหว้แล้ว ซึ่งพระเถรี นั่งแล้ว ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง คิดแล้วว่า อ. อันอันเรา กล่าวว่า ข้าแต่แม่เจ้า อ.ท่าน เป็นผู้กระสันขึ้นแล้ว หรือหนอแล ย่อมเป็น ดังนี้ เป็นการไม่สมควร ย่อมเป็น อ. เรา จักถาม ซึ่งปัญหา ข้อหนึ่ง กะพระเถรีนั้น ดังนี้ ถามแล้ว ซึ่งปัญหา ในโศคาปตติมรรค ฯ อ. พระเถรีนั้น แก่แล้ว ซึ่งปัญหานี้ ฯ อ. อุบาสก ถามแล้ว ซึ่งปัญหา แม้ในมรรคอันเหลือ ท. โดยอุบายนั้นนั้นเที่ยว ครั้นเมื่อคำว่า อ. ท่าน หวังอยู่ เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระศาสดา ฟังทูลถาม ซึ่งปัญหานี้ ดังนี้ อันพระเถรีนั้น กล่าวแล้วว่า ลูกก่อนวิสาขะ ผู้มีอายุ อ. ท่าน ได้เล่นไปเกินแล้ว แล ดังนี้ กล่าวแล้ว ในกาลแห่งปัญหา อันตนถามแล้ว ก้าวล่วง ไหว้แล้ว ซึ่งพระเถรี ลูกขึ้นแล้ว จากอาสนะ ไปแล้ว สู่สำนัก ของพระศาสดา กราบทูลแล้ว ซึ่งการเจรจาด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว นั้น ทั้งปวง แก่พระผู้มีพระภาคเจ้า ฯ อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า อ. คำนั้น อันธรรมทินนา ผู้เป็นธิดา ของเรา กล่าวดีแล้ว ก็ อ. เรา เมื่อแก่ ซึ่งปัญหา นั้น ฟังแก่ อย่างนี้ นั้นเที่ยว ดังนี้ เมื่อทรงแสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

อ. กิเลสชาติเป็นเครื่องกังวล ในกาลก่อนด้วย
 ในภายหลังด้วย ในท่ามกลางด้วย ย่อมไม่มี
 แก่บุคคลใด อ. เรา ย่อมเรียก ซึ่งบุคคลนั้น
 ผู้ไม่มีกิเลสชาติเป็นเครื่องกังวล ผู้ไม่มีความ
 ถือมั่น ว่าเป็นพราหมณ์ ดังนี้ ฯ

อ. อรรถว่า ในชั้นนี้ ท. อันเป็นไปล่วงแล้ว ดังนี้ แห่ง - ในบท ท.
 เหล่านั้นหา บทว่า ปุเร ดังนี้ ฯ อ. อรรถว่า ในชั้นนี้ ท. อันยังไม่มาแล้ว ดังนี้
 แห่งบทว่า ปจฺจุา ดังนี้ ฯ อ. อรรถว่า ในชั้นนี้ ท. อันเกิดขึ้นเฉพาะแล้ว ดังนี้
 แห่งบทว่า มหฺมุเต ดังนี้ ฯ อ. อรรถว่า อ. กิเลสชาติเป็นเครื่องกังวล อันอัน
 บัณฑิตนับพร้อมแล้วด้วยความยึดถือด้วยอำนาจแห่งคันหา ในฐานะ ท. ๓
 เหล่านั้น ย่อมไม่มี แก่บุคคล ใด อ. เรา ย่อมเรียก ซึ่งบุคคล นั้น ผู้ไม่มี
 กิเลสชาติเป็นเครื่องกังวล ด้วยกิเลสชาติเป็นเครื่องกังวล ท. มีกิเลสชาติ
 เป็นเครื่องกังวลคือราคะเป็นต้น เชื่อว่าผู้ไม่มีความถือมั่น เพราะความไม่มี
 แห่งความยึดถือ อะไร ๆ ว่าเป็นพราหมณ์ ดังนี้ แห่งหมวดสองแห่งบทว่า
 นตฺถิ กิณฺณํ ดังนี้ เป็นต้น ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ได้ยินว่า ท่านพระปิลินทวัจฉะนั้น กล่าวคำเป็นต้นว่า มานี คนถ้อย
 ไปเสีย คนถ้อย ย่อมร้องเรียก ทั้งเหล่าคฤหัสถ์ ทั้งเหล่าบรรพชิต ด้วยวาตะว่า
 คนถ้อยเหมือนกัน ฯ ต่อมาวันหนึ่ง ภิกษุเป็นจำนวนมาก กราบทูล แต่พระบรม
 ศาสดาว่า พระเจ้าข้า ท่านปิลินทวัจฉะ ย่อมร้องเรียกภิกษุทั้งหลาย ด้วยวาตะว่า
 คนถ้อย ฯ พระบรมศาสดา ทรงรับสั่งให้เรียกหาท่านมาแล้ว ตรัสถามว่า
 ปิลินทวัจฉะ ได้ยินว่า เธอร้องเรียกภิกษุทั้งหลาย ด้วยวาตะว่าคนถ้อย จริงหรือ
 เมื่อท่านกราบทูลว่า อย่างนั้น พระเจ้าข้า จึงทรงมนสิการถึงบุพเพนิวาส
 (อดีตขันธ์) ของท่าน แล้วตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอ อย่างโกโธส แก้วจจะ
 ภิกษุเลย ภิกษุทั้งหลาย วัจจะภิกษุ หามิโทษะในภายใน ร้องเรียกภิกษุทั้งหลาย

ด้วยวาตะว่าคนถ้อยไม่ ภิกษุทั้งหลาย ๕๐๐ ชาติ ของวัจจะภิกษุ ไม่ระคน (กับชาติอื่น) ทั้งหมดนั้น เกิดแล้ว ในตระกูลพราหมณ์ ในภายหลัง วาตะว่า คนถ้อยนั้น เธอร้องเรียกมาแล้ว ตลอดกาลนาน ธรรมดาพระจินาสพ ย่อมไม่มี คำที่กระทบผู้อื่น ที่ระคายหู ที่หยาบคายนั้นเลย เพราะว่า บุตรของเรา กล่าวอย่างนั้น ด้วยอำนาจแห่งความเกยชิน เมื่อจะทรงแสดงธรรม จึงตรัส พระคาถานี้ว่า

เราเรียก ผู้ที่เปล่งถ้อยคำ อันไม่ระคายหู
อันสื่อให้รู้กันได้ เป็นคำจริง เป็นเหตุ
ไม่ทำให้ใครๆ ข้องใจ ว่าเป็นพราหมณ์ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๓
 สัมพันธ์ไทย
 สอบ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖

โส หิ อายสุมา จุพปนถกัม จตุหิ มาเสหิ เอกัม คาลัม ปคณัม กาคัม
 อสกุโกนตัม ตวั สาสเนปิ อภพโป กิหิโกคาปิ ปรีหิโน กิณเต อีธ วาเสน
 อีโต นิภขมสสุติ วิหารา นิภกขุติตวา ทวารัม ธเกสิ ฯ ภิกขุ กณัม
 สมุจฺจาเปสุม์ อาวุโส มหาปนถกตฺเถเรน อิทนฺนาม กตัม จีณาสวานัมปี
 มณฺเฒ โกโธ อุปปชฺชตฺติ ฯ สตุถา อาคนฺตวา กาย นฺตถ ภิกขเว เอตฺรหิ
 กถาย สนนฺตฺติสนฺนาติ ปุจฺจิตฺวา อิมาย นามาคิ วุตฺเต น ภิกขเว จีณาสวานัม
 รากาทยิ กิเลสา อตฺถิ มม ปุตฺเตน ปน อตฺถปฺปรกฺขารตาย เจว
 ธมฺมปฺปรกฺขารตาย จ ตัม กตฺตุนฺติ วตฺวา อิมัม คาลมาห

ยสฺส ราโค จ โทโส จ   มาโน มกุโ จ ปาติโต

สาสโปริว อารคฺคา   ตมห์ พฺรุมิ พฺราหฺมณฺนติ ฯ

ตตฺถ อารคฺคาติ ยสฺเสเต รากาทยิ อยญจ ปฺรคฺคณมกฺขนลกฺขณเ
 มกุโ อารคฺคา สาสโป วิย ปาติตา ยถา สาสโป อารคฺเค น สนนฺตฺติจฺจติ
 เอวํ จิตฺเต น สนนฺตฺติจฺจนฺติ ตมห์ พฺราหฺมณํ วทามิตี อตฺถโ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

สัมพันธไทย

หิ ศัพท์ วิตุถารโชตก โส ก็ดี อายสุมา ก็ดี วิเสสน ของ มหาปณฺธโก ๆ สยกตฺตา ใน ถเกสิ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจก จูพปณฺธกํ อวุตฺตกมฺม ใน นิภกขุติตฺวา จตุหิ วิเสสน ของ มาเสหิ ๆ ตติยาวิเสสน ใน อสกุโกนฺตํ เอกํ วิเสสน ของ คากํ อวุตฺตกมฺม ใน กาคํ ปฺคณฺณํ วิกตฺติกมฺม ใน กาคํ ๆ ตุมตฺตสมฺปทาน ใน อสกุโกนฺตํ ๆ วิเสสน ของ จูพปณฺธกํ

“ตฺวํ สยกตฺตา ใน อสิ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจก สาสเน ภินฺนาธาร ใน อภพฺโพ ปี ศัพท์ อเปกฺขตฺถ เข้ากับ สาสเน อภพฺโพ ก็ดี ปรีหิโน ก็ดี วิกตฺติกตฺตา ใน อสิ คิหิโกคา อปาทาน ใน ปรีหิโน ปี ศัพท์ อเปกฺขตฺถ เข้ากับ คิหิโกคา*,”

ก็ วิเสสน ของ ปโยชนํ ๆ ลิงฺคตฺถ เต สมฺปทาน(หรือ สามีสมฺพนฺธ) ใน ปโยชนํ อิทฺ วิเสสน ของ วิหาระ ๆ วิสยาธาร ใน วาเสนํ ๆ กรณ ใน ปโยชนํ**,

ตฺวํ สยกตฺตา ใน นิภขมฺมสฺสุ ๆ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจก อิตฺ วิเสสน ของ วิหารโธ ๆ อปาทาน ใน นิภขมฺมสฺสุ อิตฺ ศัพท์ สฺรูป ใน วจนนํ ๆ กรณ ใน นิภกขุติตฺวา วิหารา อปาทาน ใน นิภกขุติตฺวา ๆ ปุพฺพกาล ภิรียา ใน ถเกสิ ทฺวารํ อวุตฺตกมฺม ใน ถเกสิ ฯ

ภิกฺขุ เหตุกตฺตา ใน สมฺมฺจฺจาเปสฺสุ กถํ การิตกมฺม ใน สมฺมฺจฺจาเปสฺสุ ฯ อาขยาตบถ เหตุกตฺตฺวาจก

---

* หรือสัมพันธว่า ปี สองศัพท์ ปทสมฺมจฺยตฺถ เข้ากับ สาสเน อภพฺโพ และ คิหิโกคา ปรีหิโน...

** หรือสัมพันธว่า ก็ วิเสสน ของ ปโยชนํ ๆ สยกตฺตา ใน โหติ ฯ อาขยาตบถ กตฺตฺวาจก เต สมฺปทาน ใน โหติ...

“อาวโส อาลปน กมัม วุตตกมม ใน กตัม มหาปณฺณกตฺเถเรน
อนภิตกตฺตา ใน กตัม กิตฺตท กมฺมวาทก อิทํ วิเสสน ของ กมฺม
นาม ศัพท์ สยฺฆาโชตก เข้ากับ อิทํ,

โกโร สยกตฺตา ใน อุปฺปชฺชติ ฯ อาชฺยาคบท กตฺตฺวาทก
จีณาสวานํ สมฺปทาน ใน อุปฺปชฺชติ ปี ศัพท์ อเปกฺขตฺถ เข้ากับ
จีณาสวานํ มณฺเณ ศัพท์ สํสยตฺถ* อิติ ศัพท์ สรฺูป ใน กถํ ฯ

สยฺฆา สยกตฺตา ใน อาห ฯ อาชฺยาคบท กตฺตฺวาทก อาคนฺตฺวา ปุพฺพ
กาลกิริยา ใน ปุจฺฉิตฺวา “ภิกฺขเว อาลปน ตุมฺเห สยกตฺตา ใน
อตฺถ ฯ อาชฺยาคบท กตฺตฺวาทก กาย วิเสสน ของ กถา นุ ศัพท์ ปุจฺฉนฺตฺถ
เอตฺรหิ กาลสยฺฆา ใน อตฺถ กถา กรณ ใน สนฺนิสินฺนา ฯ วิกิตฺกตฺตา ใน
อตฺถ อิติ ศัพท์ อาการ ใน ปุจฺฉิตฺวา ฯ ปุพฺพกาลกิริยา ใน วตฺวา

“มยฺ สยกตฺตา ใน อมฺห ฯ อาชฺยาคบท กตฺตฺวาทก อิมาย วิเสสน
ของ กถา นาม ศัพท์ สยฺฆาโชตก เข้ากับ อิมาย กถา กรณ ใน
สนฺนิสินฺนา เอตฺรหิ กาลสยฺฆา ใน อมฺห สนฺนิสินฺนา วิกิตฺกตฺตา ใน
อมฺห อิติ ศัพท์ สรฺูป ใน วจเน ฯ ลกฺขณ ใน วุตฺเต เตหิ วิเสสน
ของ ภิกฺขุหิ ฯ อนภิตกตฺตา ใน วุตฺเต ฯ ลกฺขณกิริยา

“ภิกฺขเว อาลปน กิเลสา สยกตฺตา ใน อตฺถิ ฯ อาชฺยาคบท
กตฺตฺวาทก น ศัพท์ ปฏฺิเสธนฺตฺถ** จีณาสวานํ สมฺปทาน ใน อตฺถิ
ราคาทโย วิเสสน ของ กิเลสา,

ปน ศัพท์ วิเสสโชตก กมัม วุตตกมม ใน กตัม ปุตฺเตน
อนภิตกตฺตา ใน กตัม กิตฺตท กมฺมวาทก มม สามิสมฺพนฺธ ใน ปุตฺเตน
อตฺถปฺปเรกฺขารตฺยา กิตฺติ ฐมฺมปฺปเรกฺขารตฺยา กิตฺติ เหตุ ใน กตัม จ สยฺฆา
ปทสมฺมจฺยตฺถ เข้ากับ อตฺถปฺปเรกฺขารตฺยา และ ฐมฺมปฺปเรกฺขารตฺยา เอว ศัพท์
อวธารณ เข้ากับ จ ศัพท์หน้า ตํ วิเสสน ของ กมัม อิติ ศัพท์ อาการ

* หรือสัมพันธ์ว่า “มณฺเณ สํสยตฺถ เข้ากับ อุปฺปชฺชติ” ก็ได้

** หรือสัมพันธ์ว่า “น ศัพท์ ปฏฺิเสธ ใน อตฺถิ” ก็ได้

ใน วตุวา ๆ ปุพพกาลกิริยา ใน อาห อิมิ วิเสสน ของ คาลิ ๆ อวุตตกมม ใน อาห

ราโค กัถิ โทโส กัถิ มาโน กัถิ มกุโข กัถิ
วุตตกมม ใน ปาติโต ยสฺส วิเสสน ของ
ปุคฺคตสฺส ๆ จญฺจือนภิตกตฺตา ใน ปาติโต ๆ
กิตบถ เหตุกมฺมวจาก จ สัคฺคํ ปทสมฺมจฺยตฺถ
เข้ากับ ราโค, โทโส, มาโน และ มกุโข สาสโป
อุปมาลึงฺคตฺถ อิว สัคฺคํ อุปมาโชตก เข้ากับ
อารกฺคา ปตนฺโต สาสโป อารกฺคา อปาทาน
ใน ปตนฺโต ๆ วิเสสน ของ สาสโป,

อหิ สยกตฺตา ใน พุริมิ ๆ อาขยาตบถ
กตฺตวจาก ตํ วิเสสน ของ ปุคฺคํ ๆ อวุตตกมม
ใน พุริมิ พุราหฺมณํ สมฺภาวน ใน พุริมิ อิติ
สัคฺคํ สรูป ใน อิมิ คาลิ ๆ

ตตฺถ วิเสสน ของ ปเทสุ ๆ นิทฺธารณ ใน ปทสฺส อารกฺคา สรูป ใน
อิตฺติ ๆ สัคฺคํ อาทยตฺถ ใน ปทสฺส ๆ นิทฺธารณิย และ สามิสสมฺพนฺธ ใน อตฺถโก

กิลฺเลสา กัถิ มกุโข กัถิ วุตตกมม ใน ปาติตา ยสฺส วิเสสน ของ
ปุคฺคตสฺส ๆ จญฺจือนภิตกตฺตา ใน ปาติตา ๆ กิตบถ เหตุกมฺมวจาก
เอเต กัถิ รากาทยิ กัถิ วิเสสน ของ กิลฺเลสา อัย กัถิ ปรคฺคณมกฺขณลกฺขณเณ กัถิ
วิเสสน ของ มกุโข จ สอญฺสัคฺคํ ปทสมฺมจฺยตฺถ เข้ากับ เอเต รากาทยิ
กิลฺเลสา และ อัย ปรคฺคณมกฺขณลกฺขณเณ มกุโข อารกฺคา อปาทาน ใน
ปตนฺโต ๆ วิเสสน ของ สาสโป ๆ อุปมาลึงฺคตฺถ วิย สัคฺคํ อุปมาโชตก
เข้ากับ อารกฺคา ปตนฺโต สาสโป,

ยสฺสเสเต รากาทยิ อยญฺจ ปรคฺคณมกฺขณลกฺขณเณ มกุโข อารกฺคา
สาสโป วิย ปาติตา วิวริย* ใน ยถา สาสโป อารกฺเค น สนฺติญฺจติ เหว

* อาจารย์บางท่าน ไม่ไขความ ให้แปลไปตามลำดับ โดยเฉพาะในประโยค เหว จิตฺเต
น สนฺติญฺจติ ก็ไม่ต้องเติม “ยสฺส ปุคฺคตสฺส” เพิ่มเข้ามา

จิตเต น สนฺติภูจนฺติ ฯ วิวรรณ, สาสโป สยกตฺตา ใน สนฺติภูจฺติ น ศัพท์
 ปฏิเสธ ใน สนฺติภูจฺติ ฯ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก ยถา ศัพท์ อุปมาโชตก
 อารกฺเค อุปสิเลสิกัถาร ใน สนฺติภูจฺติ, เต วิเสสน ของ กิเลส* ฯ สยกตฺตา
 ใน สนฺติภูจนฺติ น ศัพท์ ปฏิเสธ ใน สนฺติภูจนฺติ ฯ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก
 เอว ศัพท์ อุปเมยฺยโชตก ยสฺส วิเสสน ของ ปุคฺคลสฺส** ฯ สามีสมฺพนฺธ ใน
 จิตฺเต ฯ พยาปิกัถาร ใน สนฺติภูจนฺติ,

อหิ สยกตฺตา ใน วทามิ ฯ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก ตํ วิเสสน
 ของ ปุคฺคลํ ฯ อวฺตุตกมฺม ใน วทามิ พุราหฺมณํ สมฺภาวน ใน วทามิ
 อิติ ศัพท์ สรूप ใน อตฺโถ ฯ ถึงคฺตถ ฯ

พระปิฎกโกศล มโนโร วัดปากน้ำ
 สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
 ตรวจแก้.

---

* อาจารย์บางท่านใช้ “กิเลส” และ “มกฺโข” เป็นประธานทั้งในประโยค ปาติตา และประโยค
 สนฺติภูจนฺติ พร้อมกันไปเลย

** ในการแปลแบบไม่ไขความ ไม่ต้องเติม “ยสฺส ปุคฺคลสฺส” เข้ามา

ประโยค ป.ธ. ๓
บูรพภาค
สอบ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๖

จงแก้ตัวอักษร ย่อหน้า และจัดวรรคตอน ให้ถูกต้องตามสมัยนิยม

ที่พศ๐๐๐๓/๐๔๘๑๑สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ(ชั่วคราว)อาคาร
ธนาลงกรณ์ทาวเวอร์ชั้น๘เลขที่๖๖ถนนบรมราชชนนี เขตบางพลัดกทม.
๑๐๗๐๐ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ เรื่องแนวทางปฏิบัติในการก่อสร้างโบราณ
สถานวัดวาอารามหรืออาคารต่างๆ ที่ใช้เพื่อการศาสนา นะมัสการเจ้าคณะ
กรุงเทพมหานคร สิ่งที่ส่งมาด้วยสำเนามติมหาเถรสมาคมครั้งที่๑๒/๒๕๕๕
เมื่อวันที่๒๑พฤษภาคม๒๕๕๕ ด้วยกลมโยธาธิการและผังเมืองได้มีหนังสือ
แจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเรื่องแนวทางการปฏิบัติในการก่อสร้าง
โบราณสถานวัดวาอารามพร้อมอาคารต่างๆที่ใช้เพื่อการศาสนาให้วัดที่จะ
ทำการก่อสร้างจะต้องปฏิบัติตามกดกระทรวงว่าด้วยการควบคุมอาคารพ.ศ.
๒๕๔๔ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคารพ.ศ.๒๕๒๒ซึ่งได้
กำหนดให้สิ่งที่สร้างขึ้นที่มีความสูงจากระดับถนนตั้งแต่๑๐เมตรขึ้นไปถือเป็น
อาคารตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ให้ปฏิบัติตามกดกระทรวงอย่างเคร่งครัด
เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดต่อชีวิตและทรัพย์สิน สำนักงานพระพุทธ
ศาสนาแห่งชาติได้นำเรื่องดังกล่าวเสนอมหาเถรสมาคมในการประชุมครั้งที่
๑๒/๒๕๕๕เมื่อวันที่๒๑พฤษภาคม๒๕๕๕ เพื่อโปรดพิจารณาและที่ประชุม
พิจารณาแล้วเห็นชอบให้วัดต่างๆปฏิบัติตามกดกระทรวงว่าด้วยการควบคุม
อาคารพ.ศ.๒๕๔๔ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคารพ.ศ.๒๕๒๒
และมีมติให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร
เจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัดทั้ง๒ฝ่ายทราบเพื่อแจ้งให้วัดในเขตปกครองดำเนิน
งานให้เป็นไปตามกดหมายต่อไป(รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย) จึงน้อมสการ
มาเพื่อโปรดทราบ ขอนะมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง นพรัตน์
เบญจวัฒนานันท์(นายณพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์) ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธ
ศาสนาแห่งชาติ กองพุทธศาสนสถาน โทร ๐๒๔๔๖๘๒๕๑ โทรสาร
๐๒๔๔๖๘๒๔๕

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

บุรพภาค

ที่ พศ ๐๐๐๓/๐๔๘๑๑

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
(ชั่วคราว) อาคารนาถนครท้าวเวร
ชั้น ๘ เลขที่ ๖๖๖ ถนนบรมราชชนนี
เขตบางพลัด กทม. ๑๐๓๐๐

๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการก่อสร้างโบราณสถานวัดวาอารามหรืออาคาร
ต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อการศาสนา

นมัสการ เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนามติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๒/๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๒๑
พฤษภาคม ๒๕๕๕

ด้วยกรมโยธาธิการและผังเมือง ได้มีหนังสือแจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เรื่องแนวทางการปฏิบัติในการก่อสร้างโบราณสถานวัดวาอารามพร้อมอาคารต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อการศาสนา ให้วัดที่จะทำการก่อสร้างจะต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวง ว่าด้วยการควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๔๔ ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งได้กำหนดให้สิ่งที่สูงขึ้นที่มีความสูงจากระดับฐานตั้งแต่ ๑๐ เมตรขึ้นไป ถือเป็นอาคารตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ให้ปฏิบัติตามกฎกระทรวงอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดต่อชีวิตและทรัพย์สิน

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้นำเรื่องดังกล่าวเสนอมหาเถรสมาคม ในการประชุม ครั้งที่ ๑๒/๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ เพื่อโปรดพิจารณาและที่ประชุมพิจารณาแล้ว เห็นชอบให้วัดต่าง ๆ ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๔๔ ออกตามความใน

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ และมีมติให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัด ทั้ง ๒ ฝ่ายทราบเพื่อแจ้งให้วัดในเขตปกครองดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายต่อไป (รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย)

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดทราบ.

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

นพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์

(นายพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

กองพุทธศาสนสถาน

โทร. ๐ ๒๔๔๖ ๘๒๕๑

โทรสาร ๐ ๒๔๔๖ ๘๒๔๕

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๖

---

๑. คำต่อไปนี้ คือ อภิตุทธเรถ, ปุณณ, สักโก, จิรพุปวาสิ, อทุโธ ประกอบสังโยคถูกหรือผิด ถ้าผิดจงแก้ไขให้ถูก และบอกด้วยว่าถูกหรือผิดเพราะอะไร ฯ
๒. อาเทศสนธิกริโยปกรณ ในสนธิทั้ง ๓ อย่าง มีลักษณะต่างกันอย่างไร ฯ คำว่า สเจ + อยิ, อยุตฺตํ + เต, ปุรติ + เอว เมื่อประกอบสนธิแล้ว ได้รูปเป็นอย่างไร ฯ
๓. อุปสัค กับ นิบาต มีลักษณะต่างกันอย่างไร ฯ เพราะเหตุไร จึงเรียกว่า อพยยศัพท์ ฯ
๔. กริยาอาขยาต และกริยาภิตัก์ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ฯ จงแจก พุชฺ ชาติ (ในความตรัสรู้) ด้วยวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะปรีสสบท มาดู ฯ
๕. ศัพท์ต่อไปนี้ คือ นิสุสาย, อารทฺโธ, สาลิกเขตฺตปาติกา (อิติ), ปมาโท, ภิกฺขุจาโร (จัน) ลงปัจจัยอะไร ฯ เฉพาะที่เป็นนามภิตัก์ จงตั้งวิเคราะห์ให้มาด้วย ฯ
๖. สมาสอะไรบ้าง นิยมบทปลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว ฯ จะทราบได้อย่างไรว่าเป็นสมาสไหน ฯ อकुสลกมฺมกรณ เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ ฯ
๗. ตัทธสัตถิตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ชานปทา (ภิกฺขุ), พลวา (ปรีโส), เวสารชฺช ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. คำต่อไปนี้ คือ **อภิตุทธ** ประกอบสังโยคผิด เพราะพยัญชนะที่ ๓ ใน ต วรรค คือ ท จะซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๒ ไม่ได้ เพราะไม่เป็นไปตามหลักการซ้อนพยัญชนะสังโยคที่ว่า พยัญชนะวรรคทั้งหลาย พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้ ประกอบสังโยคถูกแก้เป็น **อภิตุทธ** เพราะพยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้

ปฺลฺณ ประกอบสังโยคผิด เพราะพยัญชนะที่ ๕ ใน จ วรรค คือ ฌ จะซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๕ ใน ฎ วรรคไม่ได้ เพราะต่างวรรคกัน ไม่เป็นไปตามหลักการซ้อนพยัญชนะสังโยคที่ว่า พยัญชนะที่ ๕ สดวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้นเสียแต่ ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว มิได้มีสำเนียงภาษาบาลี ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้ ประกอบสังโยคถูกแก้เป็น **ปฺลฺณ** เพราะ ฌ อยู่หลัง จึงต้องซ้อน ฌ ได้ หรือแก้เป็น **ปฺลฺณ** เพราะ ฌ เป็นตัวสังโยคตัวตามจึงต้องเป็น ฌ

ลคฺโห ประกอบสังโยคผิด เพราะไม่แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค ในเมื่อมีพยัญชนะวรรคอยู่หลัง ประกอบสังโยคถูกแก้เป็น **ลคฺโห** เพราะ ค อยู่หลัง จึงต้องอาเทศนิคคหิตเป็น ง

จิรฺปฺวาสิ ประกอบสังโยคผิด เพราะถ้าพยัญชนะวรรคอยู่หลัง ให้อาเทศนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค ประกอบสังโยคถูกแก้เป็น **จิรฺปฺวาสิ** เพราะ ป อยู่หลัง จึงต้องอาเทศนิคคหิตเป็น ม หรือแก้เป็น **จิรฺปฺวาสิ** เพราะ ป เป็นพยัญชนะที่ ๑ ตัวสังโยคต้องเป็นพยัญชนะที่ ๑ คือ ป เท่านั้น

อทุโธ ประกอบสังโยคผิด เพราะพยัญชนะต่างวรรคซ้อนหน้ากันไม่ได้ ประกอบสังโยคถูกแก้เป็น **อทุโธ** เพราะพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ ๆ

๒. อาเทศสนธิกริโยปกรณ ในสนธิทั้ง ๓ อย่าง มีลักษณะต่างกันอย่างนี้ คือ อาเทศสระสนธิ หมายถึงการแปลงสระเป็นพยัญชนะ ตัวอย่าง เช่น ปฏิสนธิจารวุติ-อสฺส เป็น ปฏิสนธิจารวุตยสฺส

อาเทศพยัญชนะสนธิ หมายถึงการแปลงพยัญชนะเป็นพยัญชนะ ตัวอย่างเช่น อิติ - เอว เป็น อิจฺเจว

ส่วนอาเทศนิคคหิตสนธิ หมายถึงการแปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะ ตัวอย่างเช่น ฐมฺม - จเร เป็น ฐมฺมญฺจเร ฯ

สเจ + อยฺ เมื่อประกอบสนธิแล้วได้รูปเป็นอย่างนี้ คือ สจายฺ, สเจยฺ, สเจอยฺ

อยฺตุตฺ + เต เมื่อประกอบสนธิแล้วได้รูปเป็นอย่างนี้ คือ อยฺตุตฺนฺเต, อยฺตุตฺเต

ปุริติ + เอว เมื่อประกอบสนธิแล้วได้รูปเป็นอย่างนี้ คือ ปุริติเยว, ปุริเตว, ปุริติเอว, ปุริจฺเจว, ปุริติเรว ฯ

๓. อุปสัค กับ นิบาต มีลักษณะต่างกันอย่างนี้ คือ อุปสัค สำหรับใช้นำหน้านามและกริยาให้วิเศษขึ้น เมื่อนำหน้านามมีอาการคล้ายคุณศัพท์ เมื่อนำหน้ากริยา มีอาการคล้ายกริยาวิเศษณะ

ส่วนนิบาตนั้น สำหรับใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง บอกอาตมปะน กาล เป็นต้น

เพราะเป็นศัพท์ที่จะแจกด้วยวิภัตติทั้ง ๙ แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่อย่างเดียว จึงเรียกว่า อัพยศัพท์ ฯ

๔. กริยาอาขยต และกริยาภิตก์ ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ กริยาอาขยต ประกอบด้วยเครื่องปรุง ๘ อย่าง คือ วิภัตติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ วาจก ปัจจย

ส่วนกริยาภิตก์ ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ วิภัตติ วจนะ กาล ชาติ วาจก ปัจจย เหมือนอาขยต ต่างแต่ไม่มีบทและบุรุษเท่านั้น ฯ

แจก พุทธ ธาตุ (ในความตรัสรู้) ด้วยวิภัติหหมวดปัญญา มี เฉพาะปรัสบท ดังนี้

ปรัสบ.	เอก.	พหุ.
ป.	พหุณฺตุ	พหุณฺณฺตุ
ม.	พหุณฺ, พหุณฺมาหิ	พหุณฺถ
อุ.	พหุณฺมาหิ	พหุณฺมาม

๕. ศัพท์ต่อไปนี้ คือ นิสุตตาย ลงตุนาทิปัจจาย

อารทฺุโธ ลง ต ปัจจาย

สตฺลิกฺขเขตฺตปาลิกา (อิตุลฺล) ลง ญฺว ปัจจาย วิ. สตฺลิกฺขเขตฺตํ ปาเลตฺติ
สตฺลิกฺขเขตฺตปาลิกา (อิตุลฺล)

ปมาโท ลง ญ ปัจจาย วิ. ปมชฺชนํ ปมาโท หรือ วิ. ปมชฺชติ เตนาคิ
ปมาโท

ภิกฺขุจาจารย์ (จานํ) ลง ญ ปัจจาย วิ. ภิกฺขุขาย จรณฺติ เอตฺถาคิ ภิกฺขุจาจารย์
(จานํ) ฯ

๖. สมาสที่นิยมบทปลงเป็นนปฺงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว มี ๓
คือ สมาหารทิกฺกุสมาส ๑ สมาหารทวันทวสมาส ๑ อพยฺยิภาวสมาส ๑ จะทราบ
ได้ดังนี้ คือ

สมาหารทิกฺกุสมาส นิยมสังขยาเป็นบทหน้า บทหลังเป็นประธาน
ตัวอย่างเช่น ปญฺจ อินฺทฺุริยานิ ปญฺจินฺทฺุริยํ อินฺทฺุริยํ ๕

สมาหารทวันทวสมาส นิยมนามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไป ท่านย่อเข้า
เป็นบทเดียวกันและเป็นบทประธานทั้งสี่ ตัวอย่างเช่น สมฺมโถ จ วิปฺสฺสนา จ
สมฺมตฺวิปฺสฺสนํ สมถะด้วย วิปฺสฺสนาด้วย ชื่อสมถะและวิปฺสฺสนา

ส่วนอพยฺยิภาวสมาส นิยมอุปสรรคหรือนิบาตเป็นบทหน้า และใช้เป็น
บทประธานแห่งบทหลัง ตัวอย่างเช่น นครสฺส สมิปํ อุปนํครํ ที่ใกล้เคียง
แห่งเมือง ชื่อใกล้เมือง ฯ

อกุลสลกมฺมกรณํ เป็นัญญัติปฺปฐิสฺมาส มี นบุพพท กัมมธารยสฺมาส วิเสสน
 นบุพพท กัมมธารยสฺมาส เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

น.บุพ.กัม.วิ. น กุสลํ อกุสลํ

วิ.บุพ.กัม.วิ. อกุสลํ กมฺมํ อกุลสลกมฺมํ หรือ วิ. อกุลสลนฺจ ตํ กมฺมณฺจาติ
 อกุลสลกมฺมํ

จ.ตฺป.วิ. อกุลสลกมฺมสุสฺส กรณํ อกุลสลกมฺมกรณํ ฯ

๗. ตทฺสสํตถิตฺตทฺธิ มีปัจจัย ๕ ตัว ฯ คือ วี, ฏ, ฐี, อิก, อี, ร, วนฺตุ,
 มนฺตุ, ณ ฯ

ชนปทา (ภิกฺขุ) ลง ณ ปัจจัย ในราชาภิธัตฺตทฺธิ ฯ วิเคราะห์ว่า ชนปเท
 วสนฺตฺติ ชนปทา (ภิกฺขุ) ฯ

พลวา (ปฺริโส) ลง วนฺตุ ปัจจัย ในตทฺสสํตถิตฺตทฺธิ ฯ วิเคราะห์ว่า
 พลํ อสฺส อตฺถิตฺติ พลวา (ปฺริโส) ฯ

เวสฺสารชฺชํ ลง ณฺย ปัจจัย ในภาวตฺตทฺธิ ฯ วิเคราะห์ว่า วิสฺสารถสฺส
 ภาโว เวสฺสารชฺชํ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๖

---

๑. พวกอุบาสกอุบาสิกา แม่ชาวเมืองโกสัมพีแล ไปวิหาร ไม่พบ พระศาสดาจึงถามว่า ท่านขอรับ พระศาสดาเสด็จไปไหน ฯ ภิกษุพวกนั้น ตอบว่า พระองค์เสด็จไปราวป่าปารีเลยยะเสียแล้ว ฯ อุบาสกอุบาสิกา. เพราะเหตุไร จึงเสด็จไปเล่าขอรับ ฯ พวกภิกษุ. (เพราะ) พระองค์พยายาม จะทำพวกอาตมาให้ปรองดองกัน แต่พวกอาตมาหาได้เป็นผู้ปรองดอง กันไม่ ฯ อุบาสกอุบาสิกา. พระคุณเจ้าข้า ท่านทั้งหลายบวชในสำนัก พระศาสดาแล้ว เมื่อพระองค์ แม่ทรงทำ (ให้) ปรองดองกันอยู่ ก็ไม่ยอม ปรองดองกันหรือ ฯ พวกภิกษุ. อย่างนั้น ญาติโยมผู้มีอายุทั้งหลาย ฯ พวกภิกษุปรึกษากันว่า ภิกษุพวกนี้ บวชในสำนักพระศาสดา เมื่อพระองค์ แม่ทรงทำ (ให้) ปรองดองกันอยู่ กลับกลายเป็นผู้ปรองดองกันไม่ได้ พวกเรา ไม่ได้เฝ้าพระศาสดา เพราะอาศัยภิกษุพวกนี้ พวกเรา จักไม่ให้ที่นั่งแก่ภิกษุ พวกนี้ทีเดียว จักไม่ทำสามิจิตรรมมีการกราบไหว้เป็นต้น แก่ภิกษุพวกนี้ จำเดิมแต่นั้นมา ก็ไม่ทำแม้มาตรว่าสามิจิตรรมแก่ภิกษุพวกนั้น ฯ เธอทั้งหลาย ชุบผอมลงอยู่เพราะมีอาหารน้อย โดยสองสามวัน (ผ่านไป) เท่านั้น ก็ (กลาย) เป็นคนตรง แสดงโทษที่ล่วงเกินต่อกันแล้ว ต่างรูปต่างขอมมากันแล้วกล่าวว่า ประสกสีกาทั้งหลาย พวกอาตมา กลับเป็นผู้สามัคคีกันแล้ว ฝ่ายพวกท่าน ขอ (ให้) เป็นเช่นดังครั้งก่อนสำหรับพวกอาตมา เด็ด ฯ อุบาสกอุบาสิกา. ท่าน เจ้าข้า พระศาสดา พวกท่าน ทูลขอให้ยกโทษแล้วหรือ ฯ พวกภิกษุ. ยังมีได้ ทูลขอให้ยกโทษเลย ญาติโยมผู้มีอายุทั้งหลาย ฯ อุบาสกอุบาสิกา. ถ้าอย่างนั้น พวกท่าน จงทูลขอพระศาสดาให้ยกโทษเสีย ในเวลาที่พวกท่านทูลขอ พระศาสดาให้ยกโทษแล้ว ฝ่ายพวกกระผม จัก (กลับ) ไปเป็นเช่นดังครั้งก่อน สำหรับพวกท่าน ฯ ภิกษุพวกนั้น ไม่กล้าไปสำนักพระศาสดา เพราะเป็น ภัยในพรรษา ให้ภัยในพรรษานั้นผ่านพ้นไปได้โดยยาก ฯ

๒. ที่นั่น กุฎุมพีผู้หนึ่ง ให้ผ้ากาสาอะอันนำมาจากแคว้นคันธาระซึ่งมีราคาแสนหนึ่ง แก่อุบาสกแล้วสั่งว่า ถ้าท้าววิภูฏี(ของทำบุญ)ของท่านยังไม่เพียงพอไซ้ ท่านพึงจำหน่ายผ้าผืนนี้ เติมเต็ม(ให้ครบ)ส่วนที่บกพร่อง ถ้าเพียงพอ ประสงค์จะถวายรูปใด ก็พึงถวายแก่รูปนั้นเถิด ฯ ในเวลานั้น ของทำบุญทุกอย่างของอุบาสกนั้นเพียงพอแล้ว อะไร ๆ ชื่อว่าบกพร่อง มิได้มีแล้ว ฯ โยมผู้หนึ่ง จึงถามมนุษย์ทั้งหลายว่า ผ้ากาสาอะอันหาค่ามิได้ผืนนี้ กุฎุมพีผู้หนึ่งบอกไว้ช้อย่างนี้ถวายไว้ ของทำบุญเกิดมีเหลือเฟือแล้ว พวกเราจักถวายผ้าผืนนี้แก่พระคุณเจ้ารูปไหน(ดี)เล่า ฯ บางพวกเสนอว่า ถวายแก่พระสารีบุตรเถิด ฯ บางพวกพูด(แย้ง)ว่า พระเถระ มักมาในเวลาข้าวกล้ำแก่แล้ว ก็ไป พระเทวทัต เป็นสหาย(ทั้ง)ในกาลอันเป็นมงคลและอวมงคลทั้งหลาย ของพวกเรา มันคง(ไว้ว่างใจได้)ตลอดเวลา เหมือนหม้อน้ำ พวกเราจะถวายผ้าผืนนี้แก่ท่าน ฯ แม้เมื่อถ้อยคำเป็นไปหลายหลาก พวกที่เสนอว่า ควรถวายแก่พระเทวทัต ได้มีจำนวนมากกว่า ฯ เมื่อเป็นอย่างนั้น พวกเขา จึงได้ถวายผ้ากาสาอะผืนนั้นแก่พระเทวทัต ฯ พระเทวทัตนั้น ตัดผ้าผืนนั้นแล้ว เย็บ ย้อม นุ่งห่ม เทียบไป ฯ พวกมนุษย์เห็นท่านแล้ว จึงพูดกันว่า ผ้าผืนนี้ หาสมควรแก่พระเทวทัตไม่ เหมาะสมแก่พระสารีบุตรเถระ(มากกว่า) พระเทวทัตนุ่งห่มผ้าอันไม่สมควรแก่ตนเทียบไป ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

แปล ไทยเป็นมคธ

---

๑. โกสมพิวาสโนปิ โข อุปาสกา วิหารं คนฺตฺวา สตฺถารํ อปฺสฺสนฺตา
 กุหิ ฌนฺเต สตฺถาติ ปุจฺฉิสุ ฯ เต ภิกฺขุ อาหํสุ ปาโรลฺลยกวนสณฺฑํ คโตติ ฯ
 ก็การณา ฌนฺเตติ ฯ อมฺเห สมฺมกุเค กาคํ วายมิ มยํ ปน น สมฺมกุคา
 อหฺมฺหาติ ฯ ฌนฺเต ตมฺเห สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา ตสฺมี สามคฺคิ กโรนฺเตปิ
 สมฺมกุคา น อหฺวตฺถาติ ฯ เอวมาวุโสติ ฯ มนุสฺสา อิมเ สตฺถุ สนฺติเก
 ปพฺพชิตฺวา ตสฺมี สามคฺคิ กโรนฺเตปิ สมฺมกุคา น ชาตา มยํ อิมเ นิสฺสาย
 สตฺถารํ ทฏฺฐํ น ลภิมฺหา อิมสํ เนว อาสนํ ทสฺสาม น อภิวาทนาทีนิ
 กริสฺสามาติ ตโต ปฏฺจาย เตสํ สามิจิมตฺถกํปิ น กริสุ ฯ เต อปฺปาหารตฺยา
 สุตฺสमानา กติปาเหเนว อุชฺฐกา หุตฺวา อณฺณมณฺณํ อจฺจยํ เทเสตฺวา
 ขมาเปตฺวา อุปาสกา มยํ สมฺมกุคา ชาตา ตมฺเหปิ โน ปุริมสฺทิสาว โหถาติ
 อาหํสุ ฯ ขมาปิโต ปน โว ฌนฺเต สตฺถาติ ฯ น ขมาปิโต อาวุโสติ ฯ เตนหิ
 สตฺถารํ ขมาเปถ สตฺถุ ขมาปิตกาเล มยํปิ ตมฺหากํ ปุริมสฺทิสาว ภวิสฺสามาติ ฯ
 เต อนฺโถวสฺสภาวเณ สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตุํ อวิสฺหนฺตา ทุกฺเคน ตํ อนฺโถวสฺสํ
 วิดีนาเมสุํ ฯ

๒. อถสฺส เอโก กุญฺมพิโก สดสฺหสฺสคฺชนกํ คนฺธารกาสาवตฺถํ
 ทตฺวา สเจ เต ทานวฏฺฐํ นปฺปโหติ อิทํ วิสฺสชฺเชตฺวา ยทฺถํ ตํ ปุเรยฺยาสิ
 สเจ ปโหติ ยสฺส อิจฺฉสิ ตสฺส ภิกฺขุโน ทเพยฺยาสีติ อาห ฯ ตทา ตสฺส
 สพฺพํ ทานวฏฺฐํ ปโหสิ กิณฺจิ อุนนฺนาม นาโหสิ ฯ โส มนุสฺเส ปุจฺฉิ อิทํ
 อนคฺฆกาสาวิ เอเกน กุญฺมพิเกน เอวํ นาม วตฺวา ทินฺนํ ทานวฏฺฐํ อติเรกํ
 ชาตํ กสฺสสิทํ เทมาติ ฯ เอกจฺเจ สาริปฺปุตฺตตฺเถรสฺสาติ อาหํสุ ฯ เอกจฺเจ
 เถโร สสฺสปริปากสมเย อาคนฺตฺวา คมนฺตีโธ เทวทตฺโต อมฺหากํ มจฺฉลามจฺฉเลสุ
 สหาโย อุทกมณฺโณโก วิย นิจฺจํ ปติญฺจิโต ตสฺส ตํ เทมาติ อาหํสุ ฯ

สมบุพบุลิกาย กถายปี เทวทตตสฺส ทาทพพนฺติ วตฺตาโร พหุตรา อเหตุํ ฯ
 อถ นํ เทวทตตสฺส อทฺสํ ฯ โส ตํ จินฺนิตฺวา สิปฺพิตฺวา รัชิตฺวา นีวาเสตฺวา
 ปารุปีตฺวา วิจรติ ฯ มนุสฺสา ตํ ทิสฺวา นยิทํ เทวทตตสฺส อนฺนจฺจนวิกํ
 สารีปฺตตฺตฺเถรสฺส อนฺนจฺจนวิกํ เทวทตฺโต อตฺตโน อนฺนจฺจนวิกํ นีวาเสตฺวา
 ปารุปีตฺวา วิจรติติ วทิสฺสุ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖

---

๑. อริฏฺฐปจนนฺติ เอตถ อริฏฺฐโจติ เกสชฺชวิเสโส ฯ สุราปาน-
สิกขาปทวณฺณนํ อามลกาทินฺนํ กิร รเสน อริฏฺฐํ กโรนฺติ โส มชฺชวณฺณ-
คณฺฐโรโส เจว โหติ น จ มชฺชนฺติ วุตฺตํ ฯ

ยํ ปฏิภุจิตฺตเวชฺชกมฺมาทิกํ นิสฺสาย อุปฺปชฺชติ สพฺพพฺพํ อกฺกปฺปิยเมว ฯ
เตน ปจฺมปฺปวาราสิกขาปทวณฺณนํ กุลทฺวสนเวชฺชกมฺมมฺมอฺตฺตริมฺนุสฺส-
ธมฺมาโรจนสาทิตรูปียาทีหิ นิพฺพตฺตํ พุทฺธปฺปฏิกุญฺจํ อนนฺตนาถ อุปฺปนํ
อกฺกปฺปิยโกชนนฺติ วุตฺตํ ฯ

คิหิํ ทฺวตฺถกมฺมมฺมํ กุลทฺวสสิกขาปทวณฺณนํ วิตุถารโต เวทิตพฺพํ ฯ
อฺยเมปฺเพตถ สงฺเขโป ปณฺจ สหธมฺมิกา ปณฺทฺวปฺปลาโส อตฺตโน เวยฺยาวจฺจโร
มาตาปิตโร จาติ อิมํ นวณฺํ สาสนํ สมฺปฏฺฐิจฺฉิมฺปิ อาโรเจตฺตมฺปิ วฏฺฐติ ฯ
อณฺเณสนฺตํ กปฺปิยสาสนเมว วฏฺฐติ ฯ ตสฺมา มม วจเนน ภควโต ปาเท
วณฺทถาติ วา เจตฺยํ ปฏฺฐิํ โพธิํ สงฺฆตฺเถรํ วณฺทถาติ วา เจตฺยํ คณฺฐปฺปผุสํ
กโรถาติ วา ภิกฺขุ สมนฺนิปาเตถ ทานํ ทสฺสาม ธมฺมํ โสสฺสามาติ วา
อีทิเสสฺส สาสเนสฺส กุกฺกุจํ น กาดพฺพํ ฯ กปฺปิยสาสนานิ เหตุานิ น
คิหิกมฺมปฺปฏฺฐิสฺยตฺตานิ ฯ โย ปณฺณเณสํ กปฺปิยสาสนโต อณฺเณ กเหตุวา
คจฺจติ ปเท ปเท ทฺวทุกฺกํ ตสฺส ตํ กมฺมํ นิสฺสาย ลทฺธโกชนํ ภูณฺชโตปิ
อชฺโฆหาเร อชฺโฆหาเร ทฺวทุกฺกํ ฯ กุลทฺวสกกมฺเมน หิ อุปฺปนํ ปจฺจยา
ปณฺณนํ สหธมฺมิกานํ น กปฺปนฺติ อฏฺฐาโรจนรูปิยสํโฆหาเรหิ อุปฺปนํ-
ปจฺจยสทิสาว โหนฺตติ ฯ โย หิ ทฺวตฺถกมฺมเวชฺชกมฺมาทิกํ อุปฺปนํ ปจฺจยํ
ปรีกฺขชฺติ ตสฺส อาชีโว อปฺริสฺสุทฺธโร ฯ ตสฺมา ภิกฺขุนา ปรีสฺสุทฺธปฺปาเทเว
ปจฺจเย ปฏฺฐิเสวมาเนน อปฺริสฺสุทฺธปฺปาทา อาสีวิสวา วีย ปรีวชฺเชตฺตพฺพา ฯ

๒. ตฤภยญจ อปริกคหิตฐตงฺคสุส สงฺฆโต วา คณโต วา
 ฌมฺมเทศนาทีหิ จสุส กุณฺเหหิ ปสฺนฺนํ คิหิํ สนฺติกา อุปฺปนฺนา ปจฺจยา
 ปริสุทฺธรूपาทา นาม ปิณฺฑปาตจริยาทีหิ ปน อติปริสุทฺธรूपาทาเยว ฯ
 ปริกคหิตฐตงฺคสุส ปิณฺฑปาตจริยาทีหิ ฐตฺถุณฺเ จสุส ปสฺนฺนํ สนฺติกา
 ฐตงฺคณิยมานุโลเมน อุปฺปนฺนา ปจฺจยา ปริสุทฺธรूपาทา นามาคิ วิสุทฺธิมคฺเค
 วุตฺตํ ฯ

ปริสุทฺธรूपาทาจเนน ฌมฺมเทศนาทีนํ ปริสุทฺธธาสมุฏฺฐานตา
 ทีปียตฺติ ฌมฺมเทศนาทีหิ จสุส กุณฺเหหิ วุตฺตํ ฯ อาทิสทฺเทน พาหุสจฺ-
 วตฺตปริปฺรณอิริยาปถสมฺปตฺติยาหิ คหิตํ ฯ ฐตฺถุณฺเ จสุสาติ เอตฺถาปี เอเสว
 นโย ฯ ปิณฺฑปาตจริยาทีหิ อาทิสทฺเทน มิตฺตสุหฺขปฺสฺสฏฺถจริยาหิ คหิตํ ฯ
 ฐตงฺคณิยมานุโลเมนาติ ตนฺตํ ฐตงฺคณิยมิตาย ปฏฺิปปตฺติยา อนุโลมวเสน
 อวิโกปนวเสนาคิ ตมฺมฏฺิگانโย ฯ

อาชีวปาริสฺสทฺธิสํลยฺหิ อนฺเสนํ ปหาย ฌมฺเมน สเมน ปจฺจเย
 อุปฺปาเทนฺตสุส ปริเยสนาย สทฺธตฺตา ปริเยญฺจิสฺสทฺธิ อญฺจกถาจริเยหิ
 วุตฺตํ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

แปล มครเป็นไทย

๑. ในบทว่า อริฏฺฐปจฺจนํ นั้น ยาพิเศษ (ชนิดหนึ่ง) ชื่อว่า อริฏฺฐะ ฯ ในอรรถกถาสุราปานสิกขาบท พระอรรถกถาจารย์กล่าวว่า ได้ยินว่า ชนทั้งหลายทำยาอริฏฺฐะ ด้วยรสแห่งผลไม้มีผลมะขามป้อมเป็นต้นนั้นแหละ ยาอริฏฺฐะนั้นมีสี กลิ่น และรส คล้ายน้ำเมา แต่หาใช้น้ำเมาไม่ ฯ

วัตถุใด ย่อมเกิดขึ้น เพราะอาศัยอนสนกรรมมีเวชกรรมที่กระทำแก่คนที่ต้องห้ามเป็นต้น วัตถุนั้นทั้งหมด เป็นอภัยปิยะทั้งนั้น ฯ ด้วยเหตุนี้ในอรรถกถาปฐมปวารณาสิกขาบท พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าวว่า โภชนะที่พระพุทธเจ้าทรงรังเกียจ ที่เกิดขึ้นจากกุกุณกรรม เวชกรรม การอวดอุตริมนุสสธรรม และรูปิยะที่ภิกษุยินดีแล้วเป็นต้น ที่เกิดขึ้นเพราะอเนสนา ชื่อว่า อภัยปิยะโภชนะ ฯ

ส่วนทุตกรรม (กรรมเป็นทุต) ของพวกคฤหัสถ์ พึงทราบโดยพิสดารในอรรถกถากุสสุตสิกขาบท ฯ ก็ความสังเขปในมังคลัตถปิณีนี้นี้ดังนี้ ภิกษุรับก็ดี บอกก็ดี ซึ่งคำสั่งของคน ๘ ประเภทเหล่านี้ คือ สหธรรมิก ๕ ปณฺฑิต ๑ ไวยาจกรของตน ๑ มารดาบิดา ๒ ควรอยู่ ฯ ส่วนของคนเหล่านี้ เป็นคำสั่งที่เป็นอภัยปิยะเท่านั้น จึงควร ฯ เพราะฉะนั้น ภิกษุ ไม่ควรทำความรังเกียจในคำสั่งเช่นนี้ว่า ท่านทั้งหลาย จงถวายบังคมพระบาทยุคลของพระผู้มีพระภาคเจ้า ตามคำของข้าพเจ้า ดังนี้ก็ดี ท่านทั้งหลาย จงไหว้พระเจดีย์ พระปฎิมา ไม้โพธิ์ พระสังฆเถระ ดังนี้ก็ดี ท่านทั้งหลาย จงทำการบูชาด้วยของหอมและดอกไม้ที่พระเจดีย์ ดังนี้ก็ดี ท่านทั้งหลาย จงเผด็จภิกษุทั้งหลายให้ประชุมกัน พวกข้าพเจ้า จักถวายทาน จักฟังธรรม ดังนี้ก็ดี ฯ เพราะ คำสั่งเหล่านั้น เป็นคำสั่งที่เป็นอภัยปิยะ ไม่เกี่ยวข้องด้วยคิหิกรรม(กรรมของคฤหัสถ์) ฯ ก็ภิกษุใด รับคำสั่งอย่างอื่น จากคำสั่งที่เป็นอภัยปิยะของคนเหล่านี้ เดินไปภิกษุนั้น เป็นทุกกฏ ทุก ๆ อย่างก้าว แม้เมื่อเธอ บริโภคโภชนะที่อาศัยกรรมนั้น

ได้มา ต้องทุกกฎ ทุก ๆ คำกลืน ๆ แท้จริง ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากกุกกุกกรรม ย่อมไม่ควรแก่สหรรณิกทั้ง ๕ ย่อมเป็นเช่นกับปัจจัยที่เกิดขึ้น จากการอวด อดตริมนุสสธรรมอันไม่จริง และจากการแลกเปลี่ยนด้วยรูปียะเทียว ๆ ก็ภิกษุใด บริโภคปัจจัยที่เกิดขึ้น จากอเนสนกรรมมีทุตกรรมและเวชกรรม เป็นต้น อาชีวะของภิกษุนั้น ชื่อว่า ไม่บริสุทธฺิ ๑

เพราะฉะนั้น ภิกษุ เมื่อจะบริโภคใช้สอยปัจจัยที่มีความเกิดขึ้นบริสุทธฺิ เท่านั้น พึงเว้นปัจจัยที่มีการเกิดขึ้นไม่บริสุทธฺิเสีย ดูจเว้นอสรพิษ ฉะนั้น ๑

๒. ก็ปัจจัยทั้งสองนั้น พระพุทธโฆษาจารย์กล่าวไว้ ในปกรณ์วิเสส วิสุทธิมรรควา สำหรับภิกษุผู้ไม่กำหนดถือธุดงค์ ปัจจัยทั้งหลายที่เกิดขึ้น จากสงฆ์ หรือจากคณะ และเกิดขึ้นจากสำนักของคฤหัสถ์ทั้งหลาย ผู้เลื่อมใส ด้วยคุณของภิกษุนั้นมีการแสดงธรรมเป็นต้น ชื่อว่าปัจจัยที่มีความเกิดขึ้นบริสุทธฺิ ส่วนที่เกิดขึ้นจากสมณวัตรมีการเที่ยวบิณฑบาตเป็นต้น ชื่อว่า ปัจจัยที่มีการเกิดขึ้นบริสุทธฺิยังทีเดียวก ๑ สำหรับภิกษุผู้กำหนดถือธุดงค์ ปัจจัยทั้งหลาย ที่เกิดขึ้นจากสมณวัตรมีการเที่ยวบิณฑบาตเป็นต้น และเกิดขึ้นจากสำนัก ของคฤหัสถ์ทั้งหลาย ผู้เลื่อมใสในธุดงค์คุณของภิกษุนั้น โดยอนุโลมตาม ข้อปฏิบัติที่กำหนดไว้ในธุดงค์ ชื่อว่าปัจจัยที่มีความเกิดขึ้นบริสุทธฺิ ๑

นัยแห่งฎีกาปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรคนั้นว่า พระพุทธโฆษาจารย์ แสดงความที่คุณมีธรรมเทศนาเป็นต้น เป็นคุณอาศัยความบริสุทธฺิเป็นสมุฏฐาน ด้วยคำว่า **ปริสุทฺฐรูปาปะ** เหตุนี้ท่านจึงกล่าวว่า **ธมฺมเทศนาทีหิ จสฺส คุณเหติ** ดังนี้ ๑ พระพุทธโฆษาจารย์ถือเอาคุณมีความเป็นพหุสูต การบำเพ็ญวัตร และความเรียบร้อยแห่งอริยาบถเป็นต้น ด้วยอาทิศัพท์ ๑ แม้ในคำว่า **ฐตฺถคุณเ จสฺส** นี้ ก็มีนัยนี้เหมือนกัน ๑ พระพุทธโฆษาจารย์ ถือเอามิตรสหายและวัตร มีการเที่ยวไปเพื่อผ้าบังสุกุลเป็นต้น ด้วยอาทิศัพท์ว่า **ปิณฑปาตจริยาทีหิ** ๑ บทว่า **ฐตฺถคณิยามานุโลเมน** ความว่า ด้วยสามารถแห่งการอนุโลม คือ ด้วยสามารถแห่งการไม่ขัดขวางต่อข้อปฏิบัติที่กำหนดไว้ในธุดงค์นั้น ๆ ๑

ก็อาชีวนาปริสุทธานิคม พระอรหันตคณาจารย์ทั้งหลาย กล่าวว่า ปรีเยญจิสุทธิ
เพราะปริสุทธิได้ด้วยการแสวงหา ของภิกษุผู้ละการแสวงหาไม่ควรแล้ว
ยังปัจจัยทั้งหลายให้เกิดขึ้นโดยธรรมสมาธิเสมอ ๆ

ประโยค ป.ธ. ๕
แปล ไทยเป็นมคร
สอบ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๖

---

๑. ความพิสดารว่า พระเถระออกจากนิโรธสมาบัติแล้วโดยผ่านไประยะหนึ่ง ออกไปด้วยหมายใจว่า จักเที่ยวไปในกรุงราชคฤห์บิณฑบาตตามลำดับตรอก ๆ สมัยนั้น นางฟ้า ประมาณ ๕๐๐ นาง มีเท้า (งาม) เหมือนสีเท่านกพิราบ เป็นข้าเบื้องพระยุคลบาทของท้าวสักกเทวราช เกิดความอุตสาหะว่า จักถวายอาหารบิณฑบาตแก่พระเถระ จึงเตรียมอาหารบิณฑบาต ๕๐๐ ชุด ถูมาขยี้ในระหว่างทาง เผด็จว่า นิมนต์รับอาหารบิณฑบาตนี้เข้า ข้าขอได้โปรดทำการสงเคราะห์พวกดิฉันด้วยเถิด ฯ พระเถระ. จงไปเสียเถิดท่านทั้งหลาย อาตมาจักทำการสงเคราะห์ (เฉพาะ) พวกคนยากไร้ ฯ นางฟ้า. ขอย่าได้ทำให้พวกดิฉันเสียหายเลย เข้าข้า ขอได้โปรดทำการสงเคราะห์พวกดิฉันด้วยเถิด ฯ พระเถระ. ทราบแล้วจึงห้ามเสียอีก (ได้) คิดนี้ (เป็นเชิงบอก) กะนางฟ้าทั้งหลาย ผู้ไม่ปรารถนาจะหลีกไป ร้องขอยู่ว่า พวกเจ้า ไม่รู้จักประมาณตัวเอง จงหลีกไปเสีย ฯ นางฟ้าเหล่านั้น ฟังเสียงนี้ มีมือพระเถระแล้ว ไม่อาจจะขัดขืนยืนอยู่ได้ จึงหนีไปยังเทวโลกตามเดิม ถูกท้าวสักกะถามว่า พวกเธอไปไหนกันมา จึงทูลว่า พวกหม่อมฉันพากันไปด้วยหมายใจว่า จักถวายอาหารบิณฑบาตแก่พระมหากัสสปเถระผู้ออกจากสมาบัติแล้วเข้า ฯ ท้าวสักกะ. อาหารบิณฑบาตนั้น พวกเธอ (ได้) ถวายไหม ฯ นางฟ้า. ท่านไม่ปรารถนาจะรับ ฯ ท้าวสักกะ. ท่านว่าอย่างไร ฯ นางฟ้า. ท่านพูดว่า อาตมา จักทำการสงเคราะห์ (เฉพาะ) พวกคนยากไร้ เข้าข้า ฯ ท้าวสักกะ. พวกเธอไปกันด้วยท่าทางอย่างไร นางฟ้า. ไปด้วยท่าทางนี้แล เข้าข้า ฯ

๒. ครานั้น พระเถระคิดว่า ชายคนนี้อดยศศักดิ์ (แต่) บิณฑบาตเป็นของสูงศักดิ์เชื่อกับเครื่องเสวยของท้าวสักกะ เขานั้นเป็นใครกันหนอแล ฯ ครั้งนั้น พระเถระก็ทราบชายผู้นั้นว่าเป็นท้าวสักกะ จึงพูดว่า พระองค์ทรงขี้อแย่งสมบัติของพวกคนยากไร้ (จัดว่า) ทำกรรมหนักนักแล้ว ใครก็ตามที่เป็นคนยากไร้ ถวายทานแก่อาตมาในวันนี้ พึงได้ตำแหน่งเสนาบดีหรือตำแหน่งเศรษฐี ฯ ท้าวสักกะ. ไม่มีใครยากไร้ไปกว่ากระผมนะ ขอรับ ฯ พระเถระ. พระองค์เสวยสิริราชสมบัติในเทวโลก จะจัดว่าเป็นคนยากไร้ เพราะเหตุไร ฯ ท้าวสักกะ. สิ่งทีวนั้น (มีความจริง) ชื่อว่าเป็นอย่างนี้ ขอรับ ก็เมื่อพระพุทธเจ้ายังมีได้ทรงอุบัติ กระผมได้ทำความดีเอาไว้ เมื่อกาลเป็นที่อุบัติขึ้นแห่งพระพุทธเจ้า กำลังดำเนินไปอยู่ เทพบุตรผู้มีศักดิ์เสมอกัน ๓ องค์ คือ จูพรต เทพบุตร มหารตเทพบุตร และอนเนกวัณณเทพบุตร ทำความดีเอาไว้ บังเกิดในสถานที่ใกล้กระผม มี(ฤทธิ์)เดชยิ่งกว่ากระผม ด้วยว่ากระผม เมื่อเทพบุตรทั้ง ๓ นั้น พาพวกนางสนมก้านลดลงสู่ระหว่างถนนด้วยคิดว่า จักเล่นนักขัตฤกษ์ ต้องหนีเข้าตำหนัก เพราะว่าเดชจากสตรีระของเทพบุตรทั้ง ๓ นั้น ท่วมทับสตรีระของกระผม เดชจากสตรีระของกระผมบดบังสตรีระของเทพบุตรทั้ง ๓ นั้น ไม่ได้ จะมีใครยากไร้ไปกว่ากระผมเล่า ขอรับ ฯ พระเถระ. แม้เมื่อเป็นอย่างนี้ นับแต่นี้ไป พระองค์อย่าได้ลงถวายทานแก่อาตมาอย่างนี้อีกเลย ฯ ท้าวสักกะ. เมื่อกระผมลงถวายทานแก่ท่าน (บุญ) กุศลจะมีแก่กระผมหรือไม่มี ฯ พระเถระ. มี พระองค์ ฯ ท้าวสักกะ. เมื่อเป็นอย่างนี้ จินตนาการทำกุศลกรรม ก็จัดเป็นหน้าที่ของกระผมขี้อรับ ฯ ท้าวเธอ ครั้นตรัสอย่างนี้แล้ว ทรงไหว้พระเถระ พานางสุขา ทรงทำประทักษิณพระเถระแล้ว เหาะขึ้นห้องฟ้า ทรงเปล่งอุทานว่า

โอ้ ท่านที่เป็นทานชั้นเยี่ยม เราได้ตั้งไว้ดีแล้ว ในพระกัศสปะ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕

แปล ไทยเป็นมคธ

---

๑. เอกสมัย หิ ทิวเส เถโร สตุตาหจเยน นิโรธา วุฏฺฐาย ราชกเห
 สปทานํ ปิณฺฑาย จริสฺสามิตฺติ นิกฺขมฺมิ ฯ ตสฺมี สมเย สกฺกสฺส เทวเรณฺโณ
 ปริจาริกา กกุฏปาทีนฺโง ปณฺจสตา อจฺจนฺราโย เถรสฺส ปิณฺฑปาตํ ทสฺสามาติ
 อุตฺตสาหชาตา ปณฺจ ปิณฺฑปาตสตานิ สขฺเชตฺวา อาทาย อนฺตรามกฺเค จตฺวา
 ฆนฺเต อิมํ ปิณฺฑปาตํ คณฺหนฺตฺว สงฺกหํ โน กโรธํวาทิ วทิสฺสุ ฯ คจฺจนฺตฺว ตุมฺเห อหํ
 ทุกฺกตํ สงฺกหํ จริสฺสามิตฺติ ฯ ฆนฺเต มา โน นาเสถ, สงฺกหํ โน กโรธํวาทิ ฯ
 เถโร ฌตฺวา ปุณฺ ปฏิกฺขิเปตฺวา อปคฺนฺตุํ อนิจฺจนฺมานา ยาจฺนฺติโย อตฺตโน
 ปมาณํ น ชานาถ อปคจฺจนฺตาติ อจฺจนฺรํ ปหริ ฯ ตา เถรสฺส อจฺจนฺรสทฺทํ สุตฺวา
 สนฺถมฺภิตฺวา จาตุํ อสฺกโกณฺติโย ปลายิตฺวา เทวโลเกเมว คณฺตฺวา สกฺกเณ กหํ
 คตฺตถาติ ปุฏฺฐา สมาปตฺติวุฏฺฐิตสฺส มหาสฺสสฺสพฺตฺเถรสฺส ปิณฺฑปาตํ ทสฺสามาติ
 คตฺมฺหาเทวาทิ ฯ ทินฺโน ปน โวติ ฯ คณฺหิตุํ น อิจฺจนฺตฺติ ฯ ก็ กเถสฺสิตฺติ ฯ ทุกฺกตํ
 สงฺกหํ จริสฺสามิตฺติ อาห เทวาทิ ฯ ตุมฺเห เกนาการณํ คตาติ ฯ อิมินา ว
 เทวาทิ ฯ

๒. ตทา เถโร จินฺเตสิ อัยฺ ปุริโส อปฺเปสฺสโกปิ ปิณฺฑปาโต มหเสสฺสโก
 สกฺกสฺส โภชนสทฺธิโส โก นฺนุ โข เอโสติ ฯ อถ นํ สกฺโกติ ฌตฺวา อาห ภาริยํ
 เต กมฺมํ กตํ ทุกฺกตํ สมฺปตฺติ วิลุมฺปนฺเตน อชฺช มยฺหํ ทานํ ทตฺวา โกจิเทว
 ทุกฺกโต เสนาปติญฺจํ ภา สเฏจฺญฺจํ ภา ลเภยฺยาติ ฯ มยา ทุกฺกตโร
 นตฺถิ ฆนฺเตติ ฯ ก็การณํ ตวํ ทุกฺกโต เทวโลเก รชฺชสิริ อานุภวฺนฺโตติ ฯ
 ฆนฺเต เอวณฺนาเมตํ มยา ปน อนุปฺปนฺเน พุทฺธเก กลฺยาณกมฺมํ กตํ พุทฺธรูปฺปาเท
 วตฺตมาเน กลฺยาณกมฺมํ กตฺวา จุพฺพรตเทวปฺตฺโต มหารตเทวปฺตฺโต
 อนเภาณฺณเทวปฺตฺโตติ อิเม ตโย สมานเทวปฺตฺตา มม อาสนฺนญฺจํ
 นิพฺพตฺตา มยา เตชวณฺตตรา อหฺมฺหิ เตสฺสุ เทวปฺตฺเตสฺสุ นกฺขตฺตํ ก็พิสฺสามาติ

ปริจจาริกาโย คเหตฺวา อนฺตรวีถิ โอดิณฺเณสุ ปลายิตฺวา เกหํ ปวิสํมิ เตสํ
 หิ สรรีโต เตโช มม สรรี โอตฺถติ มม สรรีโต เตโช เตสํ สรรี น โอตฺถติ
 โก มยา ทุกฺกตฺตโร ฆนฺเตติ ฯ เอวํ สนฺเตปี อิตฺ ปญฺชาเย มยฺหํ มา เอวํ
 วญฺเจตฺวา ทานํ อทาสีติ ฯ วญฺเจตฺวา ตุมฺหากํ ทาเน ทินฺเน มยฺหํ กุสฺลํ
 อตฺถิ นตฺถิติ ฯ อตฺถิ อาวุโสติ ฯ เอวํ สนฺเต กุสฺลกมฺมกฺรณํ นาม มยฺหํ
 ภาโร ฆนฺเตติ ฯ โส เอวํ วตฺวา เถรํ วณฺทิตฺวา สุขํ อาทาย เถรํ ปทกฺขิณํ
 กตฺวา เวหาสํ อพฺพุทฺถคนฺตฺวา

                    อโห ทานํ ปรมทานํ   กสฺสเป สุปฺติญฺจิตฺตฺนติ
 อุทานํ อุทาเนสี ฯ

ประโยค ป.ธ. ๕
 แปล มครเป็นไทย
 สอบ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖

---

๑. ปหยาติ วา

นิหนตุวาน ตโมกษนุชฺชํ อุตฺติโต ว ทิวากโร

วณฺณปฺปณฺณา ปภาเสติ โสภาเสตฺวา สมุคฺคตาติ จ

เอวมาทิสฺสุ วีย สมานกาลวเสน เวทิตพฺพํ ฯ อถวา ปาโณ อติปาติยติ
 เอเตนาติ ปาณาติปาโต ปาณฆาตเหตุญฺโต อหิริกาโนคฺตปฺปโทสโมห-
 วิหีสาทิกโก เจตนาปฺรธาโน สงฺกิลเสธมฺโม ฯ คํสมาทานวเสน ปหยา ตโต
 ปฏฺวิโรโต ว โหตีติ ฯ วิโรโต วาติ อวธารณฺน ตสฺสา วิรติยา กาลาทิวเสน
 อปริยฺนตํ ทสฺเสติ ฯ ยถา हि อญฺเฆ สมากินฺนวิรติกาปิ อนวญฺจิตจิตฺตตาย
 ลาภชีวิตาทิเหตุ สมากานํ ภินฺนุติ น เอวมยํ ฯ อยมฺปน ปหีนกาลโต
 ปฏฺจาย โอรโต วิโรติติ ฯ อทินฺนาทานํ ปหยาติอาทิสฺสปี อิมินา ว นเยน
 อตุโธ เวทิตพฺพโ ๑ ทณฺฑนฺนิปาตํ ทณฺโฑ มุคฺคราทีปฺปพฺรณวิเสโสติ
 อิทฺ ปพฺรณวิเสโส อธิปฺเปโต ฯ เตนาห จเปตฺวา ทณฺฑํ สพฺพมฺปิ อวเสสํ
 อูปกรณฺนติ ฯ ทณฺฑนสงฺฆาตสฺส ปรวิहेจนสฺส จ วชฺชิตภาวทีปนตํ
 ทณฺฑสฺสคฺคานํ นิภฺเขปวจนฺนติ อาห ปฺรูปฆาตคฺคยาติอาที ๑ น วิहेจนภาวสฺส ๑
 ลชฺชิตี เอตฺถ วุตฺตลชฺชาย โอตฺตปฺปมฺปิ วุตฺตนฺติ ทญฺจพฺพํ ๑ น हि
 ปาปชฺชิจฺจนยฺยตฺตสฺส คํ ปาปาภายนํ อตุถิตี ลชฺชี อิจฺเจว วุตฺตํ ๑ ทยํ
 เมตฺตจิตฺตํ อาปนฺโนติ กสฺมา วุตฺตํ นนฺ ทยาสทฺโท อทยาปนฺโนติอาทิสฺสุ
 กรุณาย วุตฺตตีติ ๑ สจฺจเมตํ ๑ อยมฺปน ทยาสทฺโท อนุรกฺขนมตฺตํ อนฺโดนีตํ
 กตฺวา ปวตฺตมาโน เมตฺตตาย กรุณาย จ ปวตฺตตีติ อิทฺ เมตฺตตาย ปวตฺตมาโน
 วุตฺโตติ ๑

๒. มัชชติ สนิยหัตติ เมตฺตา เมตฺตา เอตฺสฺส อตฺถิติ เมตฺตํ
 เมตฺตํ จิตฺตํ เอตฺสฺสชาติ เมตฺตจจิตฺโต ตสฺส ภาโว เมตฺตจจิตฺตตา อิจฺเจว
 อตฺโถ ฯ สพฺพปฺปาณภูตहितานุกมฺปิติ เอเตน ตสฺสา วิรติยา สत्ตฺวเสน
 อปรียนตํ ทสฺสเสติ ฯ ปาณญเตติ ปาณาเต ฯ อนุกมฺปโกติ กรุณายนโก ฯ
 ยสฺมา ปน เมตฺตา กรุณาย วิเสสปฺปจฺจโย โหติ ตสฺมา วุตฺตํ ดาย เอว
 ทยาปฺนฺนคยาติ ฯ เอวฺ ยะหิ ฐมเมหิ ปาณาติปาตา วิรติ สมฺปชฺชติ เตหิ
 ลชฺชามेतฺตากรุณาหิ สมงฺกิกาโว ทสฺสิติโต สทฺธิ ปิฏฺฐิจฺจกฺกมฺเมหิติ ทฏฺฐพฺพํ ฯ
 เอตฺถาห กสฺมา ปาณาติปาตํ ปหายาติ เอกวจนินฺทุเทโส กโต นนฺ
 นิรวเสสํ ปาณํ อติปาตโต วิรติ อธิราชิปปเตตา ฯ ตถา หิ วุตฺตํ
 สพฺพปฺปาณภูตहितานุกมฺปิติ วิหริตฺติ ฯ เตเนวหา อฏฺฐกถายํ สพฺเพ ปาณญเต
 หิตเน อนุกมฺปโกติ ปฏฺฐวจนินฺทุเทโส กตฺตพฺพโหติ ฯ สจฺจเมตฺตํ ฯ ปาณภาว-
 สามณฺณวเสน ปเนตฺถ ปาลิยํ อาทิตฺโต เอกวจนินฺทุเทโส กโตปี สทฺท-
 สนนฺนิฏฺฐาเนน ปฏฺฐตฺตํ วิณฺณายมานเมวาติ สามณฺณนินฺทุเทสํ อกตฺวา
 เกทวจนิจฺฉาวเสน ตทตฺถํ ทสฺสเสตฺถํ อฏฺฐกถายํ พหฺวจนวเสน อตฺโถ วุตฺโต ฯ
 กิณฺจิจิ กิยฺโย สามณฺณโต สํวรสมาทานํ ตพฺพิเสสโน สํวรเกโทติ อิมสฺส
 วิเสสสฺส ทสฺสสนตฺถํ อยํ วจนเกโท กโตติ เวทิตพฺพํ ฯ วิหริตฺติ วุตฺตปฺปกาโร
 หุตฺวา เอกสฺมี อิริยาปเถ อุปฺปนฺนํ ทุกฺขํ อณฺเณน อิริยาปเถน วิจฺฉินฺนิตฺตฺวา
 อตฺตภาวํ หริติ ปวตฺเตติ ยาเปตฺติติ อตฺโถ ฯ เตเนวหา อิริยติ ปาเลตฺติ
 จุพฺพหตฺถิปโทปมจฺจุกฺกจฺจุตฺตรฎฺฐิกา ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕ แปล มครเป็นไทย

---

๑. ฎีกาแห่งจุฬหัตถิปโทปมสูตร และจตุกกนิบาต อังคุตตรนิกายว่า
อีกอย่างหนึ่งบทว่า **ปหาย** พึงทราบด้วยอำนาจสมานกาล คงในประโยคทั้งหลาย
มีประโยคอาทิอย่างนี้ว่า

เหมือนพระอาทิตย์อุทัย ทำลายกองแห่งความมืด
เสียได้ และว่า พระจันทร์ เค้นดวงแล้ว ย่อมส่อง
แสงสว่างจ้า ๆ

อีกประการหนึ่ง สัตว์ อันบุคคลย่อมให้ตกลงไปด้วยเจตนาธรรมนั้น เหตุนั้น
เจตนาธรรมนั้น ชื่อว่า ปาณาติบาต ได้แก่สังกิเลสธรรม อันมีเจตนาเป็นประธาน
เช่น อหิริกะ โอนัตตปปะโทสะโมหะวิหิงสา อันเป็นเหตุฆ่าสัตว์ ๆ *บุคคลละ
ปาณาติบาตนั้นด้วยอำนาจแห่งการสมาทาน ย่อมเป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต
นั้นทีเดียวแล ๆ พระอรรถกถาจารย์แสดงเวลาที่วิรตินั้นไม่สิ้นสุดด้วยอำนาจ
กาลเวลาเป็นต้น ด้วยอรรถารณศัพท์ในบทว่า **วิโรโต** ว ๆ เหมือนอย่างว่า
บุคคลอื่น ๆ แม้สมาทานวิรติแล้ว ก็ยังทำลายการสมาทานได้ เพราะเหตุแห่ง
ลาภและชีวิตเป็นต้น เพราะคำที่ตนมีจิตใจไม่มั่นคง ฉันทิโค บุคคลผู้นี้ หาเป็น
ฉันทิคนั้นไม่ ๆ อันบุคคลผู้นี้ ย่อมเป็นผู้งด จำเดิมแต่เวลาที่ตนละปาณาติบาต
ได้แล้ว จึงชื่อว่า เป็นผู้เว้นขาดแล้ว แล ๆ แม้ในคำว่า **อทินฺนาทานํ** **ปหาย**
เป็นต้น ก็พึงทราบคำอธิบายโดยนัยนี้เหมือนกัน ๆ วัตถุเป็นเครื่องยังสัตว์ให้
ล้มลงคือท่อนไม้ ชื่อว่า **ทณฺฑะ** ได้แก่เครื่องประหารพิเศษมีไม้พ้องเป็นต้น
เพราะฉะนั้น เครื่องประหารพิเศษ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประสงค์เอาแล้ว
ในบทว่า **นิหิตทณฺโท** นี้ ๆ เหตุนั้น พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าวว่า **รเปตฺวา**

---

* ประโยค คัมภีรสมาทาน... ๆ เปฯฯ ทสฺเสติ ฯ เป็นประโยคเดียวกัน ไปขยาย ในระหว่างเกินเข้ามา
เฉพาะคำว่า คัมภีรสมาทานวเสน ปหาย ฉบับพิมพ์ดั้งเดิมแยก คัม กับ สมาทานวเสน เป็นคนละ
ศัพท์ เห็นว่าถูกต้องกว่า จึงแปลแยกอย่างเฉลยนี้.

ทณฺฑํ สพฺพมฺปิ อวเสสํ อุปรณํ ฯ ก็การกล่าวถึงการวางท่อนไม้และศีลตรา เพื่อจะแสดงเวลาที่เครื่องเบียดเบียนผู้อื่น กล่าวคือเครื่องลงโทษอันผู้นั้น เว้นเสียแล้ว เพราะเหตุนี้ พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าวคำว่า **ปรูปมาตตุยาย** ดังนี้ เป็นต้น ฯ หาใช่เพื่อแสดงเวลาที่ภาวะคือการเบียดเบียนอันบุคคลนั้น เว้นแล้วไม่ ฯ แม้ความเกรงกลัวต่อบาป ก็พึงเห็นว่า พระอรรถกถาจารย์กล่าวไว้ แล้วด้วยลัทธิศาสตร์ที่ตรัสไว้ในบทว่า **ลชฺช** นี้ ฯ *ก็ความละอายนั้น ของบุคคลผู้ ประกอบด้วย ความรังเกียจบาป จะเป็นการไม่กลัวบาป ก็หาไม่ได้แล เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า **ลชฺช** ดังนี้เท่านั้น ฯ ถามว่า เพราะเหตุไร พระอรรถกถาจารย์ จึงกล่าวว่า **ทญฺ เมตฺตจิตฺตํ อาปฺนโน ทยา ศัพท์** ย่อมเป็นไปในอรรถแห่งกรุณาศัพท์ ในประโยคทั้งหลายมีประโยคว่า **อทยาปฺนโน** เป็นต้น มิใช่หรือ ฯ ตอบว่า ข้อนั้นจริง ฯ แต่ ทยาศัพท์นี้ มุ่งผลเพียงการตามรักษา ให้เป็นกิจที่นำไปแล้วในภายในเป็นไปอยู่ ย่อมเป็นไปในอรรถแห่งเมตตาศัพท์และกรุณาศัพท์** เพราะเหตุนี้ ในคำว่า **ทญฺ เมตฺตจิตฺตํ อาปฺนโน** นี้ พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าวถึงทยาศัพท์อันเป็นไปในอรรถแห่งเมตตาศัพท์

๑

---

* เรื่องความละอายบาปรวมกับความกลัวบาปที่กล่าวในที่นี้ สมกับที่มีกล่าวในฎีกาอื่น ๆ ทั่วไป เช่น ในฎีกาปรมัตถมัญญา แก้ววิสุทธิมรรค ตติย. ซึ่งเข้าใจว่า ท่านอาจารย์ธรรมपालเถระเรียบเรียงขึ้นภายหลังฎีกาจุฬาลงกรณ์ปิฎกมุตตมนี้ ได้กล่าวไว้ว่า “ก็หิริและโอตตปะนั้น ไม่มีแยกกันในที่ไหน ฯ เพราะความละอายจะเป็นความไม่กลัว หรือความกลัวบาปจะเป็นความไม่ละอาย หาไม่ได้แล” (น ปน เตสํ กทาจิ อญฺณมณฺณวิปฺปโยคา น หิ ลชฺชนํ นิทุกฺขํ ปาปญฺญํ วา อลชฺชนํ อตุลิตฺติ-จากปรมัตถมัญญา ตติย. ๑๐๖) ฉะนั้นในที่นี้ จึงต้องแปลตามที่แปลนี้ ฯ

** สัททนิคิปปณฺฑํ ท่านออกอรรถ ทยา ศัพท์นี้ไว้ว่า “ทฺยทานคคฺคิหิสาธุทสาธุ ทยาฯ... เอวํ ทยา สทฺทสฺส เมตฺตากรุณาสุ ปวตฺติ เวทิตฺตพฺพา ฯ ตถา หิ อภิธมฺมฏิกายํ วุตฺตํ... ทยาสาธุโท หิ อนุรทฺถณฺตํ อนฺโตณฺตํ กตฺวา ปวตฺตมาโน เมตฺตยา จ กรุณาย จ ปวตฺตตฺติ ฯ... อุทฺทมฺเปตฺตํ วิวณฺณํ รทฺถณฺตํ อนฺโตคตํ กตฺวา อธิปฺยาตฺตวเสน กตฺตุนฺติ เวทิตฺตพฺพา ฯ

๒. ธรรมชาติใด ย่อมรักใคร่ คือ ย่อมเยื่อใย เหตุนั้น ธรรมชาตินั้น ชื่อว่า เมตตา เมตตาของจิตนั้นมีอยู่ เหตุนั้น จิตนั้น ชื่อว่ามีเมตตา จิตมีเมตตาของ บุคคลนั้น มีอยู่ เหตุนั้น บุคคลนั้น ชื่อว่า มีจิตมีเมตตา ความเป็นแห่งบุคคล ผู้มีจิตมีเมตตานี้ ชื่อว่า เมตตจิตตตา (ความเป็นแห่งบุคคลผู้มีจิตมีเมตตา) พึงทราบคำอธิบาย ดังพรรณนามาฉะนี้แล ฯ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดง ความที่วิรตินั้นไม่มีที่สิ้นสุดด้วยสามารถแห่งสัตว์ ด้วยคำว่า **สพฺพปาณภูต- หิตานุภมฺปี** นี้ ฯ บทว่า **ปาณภูเต** คือ ซึ่งสัตว์มีป्राณทั้งหลาย ฯ บทว่า **อนุภมฺปโก** คือ ผู้ประพฤติกุณฺา ฯ ก็เพราะเมตตา เป็นปัจจัยอันพิเศษแห่งกุณฺา ฉะนั้น พระอรรถกถาจารย์ จึงได้กล่าวว่า **ตาย เอว ทยาปนฺนตาย** ดังนี้ ฯ โดยประการอย่างนี้ พึงเห็นคำอธิบายว่า การเว้นจากปาณาติบาต ย่อมสำเร็จได้ ด้วยธรรมเหล่าใด พระอรรถกถาจารย์แสดงความเป็นผู้พร้อมด้วยธรรมเหล่านั้น คือ ความละอาย เมตตาและกุณฺา พร้อมทั้งธรรมที่ ตามหลังมา ฯ ในข้อนี้ พระโฆทกจารย์ ทักท้วงว่า เพราะเหตุไร พระผู้มี พระภาคเจ้าจึงทรงทำนิเทศเป็นเอกฉะในบทบาลีว่า **ปาณาติปาตํ ปหาย** นี้ การเว้นจากการยังสัตว์ทั้งหลายอย่างไม่มีส่วนเหลือให้ตกลงไป พระองค์ทรง ประสงค์เอาในคำนี้ มิใช่หรือ ฯ จริงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ว่า **สพฺพปาณภูตหิตานุภมฺปี** วิหริ ดังนี้ ฯ เพราะเหตุฉะนี้แล พระอรรถกถาจารย์ จึงกล่าวไว้ในอรรถกถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า ควรทำนิเทศเป็นพหุฉะว่า **สพฺเพ ปาณภูเต หิตน อนุภมฺปโก** ฯ พึงวิชันว่า คำที่ท่านกล่าวนั้น จริง ฯ ก็แต่ว่า ในข้อนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า แม้ทรงทำนิเทศเป็นเอกฉะแต่ต้น ในพระบาลี ด้วยสามารถแห่งความเป็นสัตว์มีชีวิตเสมอกัน บุคคลจะรู้ได้ว่าเป็นพหุฉะ ก็ด้วยการสันนิษฐานศัพท์เท่านั้น เพราะเหตุฉะนี้ พระอรรถกถาจารย์ ไม่ทำนิเทศให้มีฉะเสมอกัน ได้กล่าวอธิบายความด้วยสามารถเป็นพหุฉะ ไว้ในอรรถกถา เพื่อจะแสดงข้อความนั้น ด้วยปรารภจะให้ฉะต่างกัน ฯ พึงทราบเนื้อความโดยยิ่งขึ้นไปอีกหน่อยหนึ่งว่า พระอรรถกถาจารย์ทำฉะ ต่างกันดังนี้ เพื่อจะแสดงความแปลกกันนี้ว่า สังวรสมาทาน ย่อมมิได้ โดยความเป็นสัตว์ทั่วไป ความขาดแห่งสังวร ย่อมเป็นลักษณะแปลกตรงกันข้าม

จากสังวรสมาทานนั้น ๆ บทว่า วิหริตี ความว่า บุคคล เป็นผู้มีการ
ดังกล่าวแล้ว บำบัดความทุกข์ที่เกิดขึ้นในอริยาบถหนึ่ง ด้วยอริยาบถอื่น
นำอรรถภาพไป คือ ยังอรรถภาพให้เป็นไป ได้แก่ ให้ดำเนินไปได้ ๆ เพราะเหตุนั้น
พระอรรถกถาจารย์ จึงกล่าวว่า อิริยตี ปาเลติ ดังนี้ ๆ

ประโยค ป.ธ. ๒
แปล ไทยเป็นมคร
สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

---

๑. นัยว่า นางสิริมานั้น เป็นสตรีคนนอกที่แม่จะอยู่ในคฤหาสน์นั้น ถึงครึ่งเดือน เสวยสมบัตินั้นอยู่ หารู้ว่าตัวเป็นหญิงคนนอกไม่ จึงได้ทำความเข้าใจ (เอาเอง) ว่า ตัวเป็นแม่เจ้าเรือน ฯ นางจึงผูกความอาฆาตต่อนางอุตตรา ตั้งใจว่า จักต้องให้มันเกิดทุกข์ (ให้ได้) จึงลงจากปราสาทเข้าไปยังโรงครัวใหญ่ เอาทัพพีตักเนยใสที่เดือดพล่านใน (กระทะ) ที่ทอดขนมแล้วเดินมุ่งหน้าตรงไปหานางอุตตรา ฯ นางอุตตราเห็นนางสิริมานั้นกำลังเดินมา จึงแผ่เมตตาไปถึงนางว่า เพื่อนหญิงของเรา ช่างทำอุปการะแก่เรามากมาย จักรวาลก็คับแคบนัก พรหมโลกก็ต่ำเกินไป ส่วนความดีของเพื่อนหญิงของเรานั้นแลช่างยิ่งใหญ่ (เหลือเกิน) ด้วยว่า เราอาศัยนางนั้น จึงถวายทานก็ได้ ฟังธรรมก็ได้ ถ้าเรามีความโกรธเหนือนางนั้น เนยใสนี้จึงลวกเราเถิด ถ้าไม่มี อย่าลวกเลย ฯ เนยใสเดือดพล่านที่นางรดลงบนกระหม่อมของนางอุตตรานั้น ได้กลายเป็นเหมือนน้ำเย็น ฯ ลำดับนั้น พวกหญิงรับใช้ของนางอุตตรา มองเห็นนางสิริมานั้นกำลังตัก (เนยใส) ให้เต็มทัพพีใหม่ด้วยเข้าใจว่า เนยใสนี้ คงจักยื่นถือเดินมาอยู่ จึงคิดว่า จงหลีกเลี่ยงไปนะนางคนหัวดี๊ นางไม่สมควรรดเนยใสที่เดือดพล่านลงบน (ศีรษะ) แม่เจ้าของพวกเรา แล้วต่างก็ลุกขึ้นจากตรงนั้นบ้าง ตรงนั้นบ้าง ใช้มือบ้าง ใช้เท้าบ้าง ทุบตีให้ล้มลงบนพื้น ฯ นางอุตตราไม่สามารถจะห้ามปรามหญิงรับใช้เหล่านั้นได้ทัน ที่นั้น นางจึงห้ามหญิงคนใช้ทุกคนที่ยืนคร่อมอยู่ข้างบนนางสิริมานั้นแล้ว ถามว่า เพื่อประสงค์อะไร เธอจึงทำกรรมหนักหนาเห็นปานนี้ กล่าวสอนนางสิริมาแล้วเอาน้ำอุ่นให้อาบขโลม (กาย) ด้วยน้ำมันที่เกี่ยวข้องตั้ง ๑๐๐ ครั้ง ฯ

๒. ขณะนั้น นางสิริมานั้น รู้สึกตัวว่าเป็นหญิงคนนอกแล้ว คิดได้ว่า เรารดเนยใสที่เดือดพล่านลงบน (ศีรษะ) ของนางอุตตรา นี้ เพราะเหตุเพียงสาม

(ของนาง) หัวเราะ (นับว่า) ทำกรรมหนักนักแล้ว นางอุตตราณี มิได้สั่งหญิงรับใช้ทั้งหลายว่า จงจับมันไว้ แม้ในเวลาที่หญิงรับใช้ทำร้ายเรา กลับห้ามปรามหญิงรับใช้ทุกคน ได้ทำสิ่งที่ควรทำแก่เราอย่างเหมาะสม ถ้าเราจักไม่ขอโทษนางอุตตราณี ศีรษะของเราพึงแตกออก ๗ เลี่ยง จึงหมอบลงแทบเท้านางแล้วพูดว่า แม่คุณ ยกโทษให้ดิฉันด้วยเถิด ฯ นางอุตตรา. ดิฉันเป็นลูกสาวที่มีพ่อเมื่อพ่อยกโทษให้ ก็จักยกโทษ ฯ นางสิริมา. ซื่อนั้น ไม่ต้องเป็นห่วงเลย แม่คุณดิฉันจักขอโทษปณณเศรษฐี แม้ผู้เป็นบิดาของท่าน ฯ นางอุตตรา. พ่อปณณะเป็นพ่อบังเกิดเกล้าของดิฉันในวิภูฏะ เมื่อพ่อบังเกิดเกล้าในวิภูฏะยกโทษให้ดิฉันจึงจักยอมยกโทษ ฯ นางสิริมา. ก็ใครเล่า เป็นพ่อบังเกิดเกล้าของท่านในวิภูฏะ ฯ นางอุตตรา. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฯ นางสิริมา. ดิฉันไม่มีความคุ้นเคยกับพระองค์เลย ฯ นางอุตตรา. ดิฉันจักจัดการเอง พรุ่งนี้ พระศาสดาจักทรงพาพระภิกษุสงฆ์เสด็จมาที่นี่ เธอ จงถือเอาเครื่องสักการะตามแต่จะหาได้มาที่นี่แหละ แล้วขอมาพระองค์เถิด ฯ นางรับว่า ดีละ แม่คุณลุกขึ้นแล้ว ไปเรือนของตน สั่งสตรีผู้เป็นบริวาร ๕๐๐ คน จัดเตรียมของเคี้ยวและเครื่องแกงปรุงสำเร็จต่าง ๆ อย่างให้พร้อมไว้ วันรุ่งขึ้น ก็ถือเครื่องสักการะนั้นมาเรือนของนางอุตตรา ไม่สามารถจะใส่บาตรภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขได้ จึงได้ยืนอยู่แล้ว ฯ นางอุตตรา รับเอาสิ่งของทั้งหมดนั้นมาจัดแจงแล้ว ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๖

แปล ไทยเป็นมคธ

๑. สา กิร อหุตมมาลํ ตสฺมี เกเห พาหิรกิตฺติ หุตฺวา วสमानาปี
 ตํ สมฺปตฺตี อนุภวมานา อตฺตโน พาหิรกิตฺติภาวํ อชานิตฺวา อหํ
 ฆรสามินิธิ สยณมกาสี ฯ สา อุตฺตราย อาฆาตํ พนฺธิตฺวา ทุกฺขมสฺสา
 อุปฺปาตฺสสามิติ ปาสาทา โอริยุห มหานลํ ปวิสิตฺวา ปฺวปจฺนญฺจानะ
 ปกฺกญฺจิตํ สปฺปี กญฺจฺจุนา อาทาย อุตฺตรากิมีชี ปายาสี ฯ อุตฺตรา ตํ
 อากจฺจนฺตี ทิสฺวา มม สหายิกาย มยุหํ มหาอุปการิ กโต จกฺกฺวาพํ
 อติสมฺพาธํ พุรหุมฺโลโก อติเนโง มม ปน สหายิกาย คุโณ ว มหนฺโต
 อหฺลหิ เอตํ นิสฺสาช ทานญจ ทาคฺ์ ฐมฺมญจ สโตฺ์ ลภี สเจ มม เอติสฺสา
 อุปริ โกโร อตฺติ อิทํ สปฺปี มํ ททฺตุ สเจ นตฺติ มา ททฺตุติ ตํ เมตฺตตาย
 ฝริ ฯ ตาย ตสฺสา มตฺถเก อาสิตฺตํ ปกฺกญฺจิตสฺปฺปี สิตฺถกํ วยิ อโหสิ ฯ
 อถ นํ อิทํ สิตฺถํ ภวิสฺสตีติ ปฺน กญฺจฺจํ ปฺเรตฺวา อาทาย อากจฺจนฺตี
 อุตฺตราย ทาสีโย ทิสฺวา อเปหิ ทฺพฺพินิเต น ตฺวํ อมฺหากํ อຍယ
 อุปริ ปกฺกญฺจิตํ สปฺปี อาสิณฺจิตํ อนุจฺจวีกาติ สนฺตชฺเชนฺติโย อิตฺโต จิตฺโต
 จ อญฺจาย หตฺถหิ จ ปาเทหิ จ โปเถตฺวา ญมฺยํ ปาเตสฺ์ ฯ อุตฺตรา ตา วาเรตฺ
 นาสภฺชิ อตฺสสา อุปริ จิตา สพฺพา ทาสีโย ปฏฺิพาหิตฺวา กิสฺส เต เอวรूपํ
 ภาริยํ กมฺมํ กตฺนฺติ สิริมํ โอวทิตฺวา อุนฺโหทเกน นหาเปตฺวา สตปาคเตเลน
 อพฺภณฺชิ ฯ

๒. ตสฺมี ขณฺเ สา อตฺตโน พาหิรกิตฺติภาวํ ญตฺวา จินฺเตสิ มยา
 ภาริยํ กมฺมํ กตํ สามิกสฺส หสิตมตฺตการณา อิมิสฺสา อุปริ ปกฺกญฺจิตํ สปฺปี
 อาสิณฺจนฺติยา อຍ คณฺหถ นนฺติ ทาสีโย น อาณาเปตฺวา มํ วิหรนฺกาลเป
 สพฺพา ทาสีโย ปฏฺิพาหิตฺวา มยุหํ กตฺตพฺพเมว อกาสิ สจฺหาหิ อิมํ น
 ขมาเปสฺสามิ มุทฺธา เม สตฺตธา ผละຍยาติ ตสฺสา ปาทฺมฺเ นปิชฺชิตฺวา

อยฺเย ขมาหิ เมติ อาห ๑ อหํ สปีติกา ธีตา ปิตริ ขมนฺเต ขมิตฺตาสามีติ ๑
 โหตุ อยฺเย ปิตรํปี เต ปุณฺณเสฏฺฐี ขมาเปตฺตาสามีติ ๑ ปุณฺณโม มม วฏฺเฐ
 ชนกปีตา วิวฏฺเฐ ชนกปีตริ ขมนฺเต ปนาหํ ขมิตฺตาสามีติ ๑ โก ปน เต
 วิวฏฺเฐ ชนกปีตาติ ๑ สมนฺตสมฺพุทฺโธติ ๑ มยฺหํ เตน สทฺธิ วิสฺสาโส
 นตฺถิติ ๑ อหํ กริตฺตาสามี สตฺถา เสว ภิกฺขุสงฺฆํ อาทาย อิธาคมิตฺตสฺส ตํ
 ยถาลทฺธํ สกฺการํ กहेตฺวา อิธว อากนฺตฺวา ตํ ขมาเปหิติ ๑ สว สว อยฺเยติ
 อฏฺฐาย อตฺตโน เภหํ กนฺตฺวา ปณฺจสตา ปรีวาริตฺถิโย อาณมาเปตฺวา
 นานาวิธานิ ขาทนียานิ เจว สูปฺเปยานิ จ สมนฺปาเทตฺวา ปุณฺทิวเส ตํ สกฺการํ
 อาทาย อุตฺตราย เภหํ อากนฺตฺวา พุทฺธปมฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปตฺเต
 ปตฺติจฺจาเปตฺถํ อวิสหนฺติ อฏฺฐาสิ ๑ ตํ สพฺพํ กहेตฺวา อุตฺตรว สํวิทฺธิ ๑

ประโยค ป.ธ. ๒
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

---

๑. ทูมาสิกั วา ทูวุงคุลั วาติ เอตุถ สเจ เกสา อนุโตเทวมาเส
ทวุงคุลั ปาปฺพนฺติ อนุโตเทวมาเสเวว จินฺนิตฺตพฺพา ฯ ทวุงคุลั อติกกเมตฺตํ
น วฏฺฐติ ฯ สเจปี น ทิมา ทูวิมาสโต เอกทิวสํปี อติกกเมตฺตํ น ลกฺขิตฺเตว ฯ
เอวมยํ อุกฺเขนาปี อุกฺกฏฺฐปริจฺเจโท ว วุตฺโต ฯ ตโต โอรมฺปน น
วฏฺฐนภาโว นาม นตฺถิ ฯ

โกจุเณน โอสณฺเฬนฺตฺติ โกจุเณน โอลกฺขิตฺวา สนนฺนีสทาเปนฺติ ฯ
ผณฺเณนาติ ทนฺตมยาทีสุ เยน เณจิ ฯ หตฺถผณฺเณนาติ หตฺถเณว ผณฺกิจฺจํ
กโรนฺตา อํกุลฺลํ โอสณฺเฬนฺติ ฯ สิตฺถเตลเณนาติ มธฺฐิตฺถกนฺนิยาสาทีสุ เยน
เณจิ จิกฺกเลน ฯ อุทกเตลเณนาติ อุทกมิสฺสเณ เตเลน ฯ มณฺจทนฺตฺถาย
สพฺพตฺถ ทุกฺกั ฯ อุทฺธคฺคานิ ปน โลมานิ อนุโลมนิปาตฺนตฺถํ หตฺถํ
เตมตฺวา สีสํ ปุจฺฉิตฺตพฺพิ ฯ อุณฺหาภิตตฺตรชฺสฺสฺสฺรณํปี อลฺลหตฺเณน ปุจฺฉิตฺตํ
วฏฺฐติ ฯ

น ภิกฺขเว อาทาเส วา อุทกปตฺเต วาติ เอตุถ กัสมฺปตฺตาทีนํปี
เยสุ มฺขนิมิตฺตํ ปญฺญาติ สพฺพานิ อาทาสสงฺขเมว คจฺจนฺติ ฯ กณฺขิยาทีนํปี
อุทกปตฺตสงฺขเมว ฯ ตสฺมา ยตฺถ กตฺถจิ โอลเณตฺตสฺส ทุกฺกั ฯ
อาพาธปฺปจฺจยาติ สลฺลวิ นฺโฆ เม วโณ อุทาหุ น ตาวาติ ชานนตฺถํ
ชินฺโณ นฺโฆมฺหิ โนติ เอวมายฺสสงฺขารํ โอลเณนตฺถํปี วฏฺฐิตฺติ วุตฺตํ ฯ

มฺขํ อาลิมฺเปนฺตฺติ วิปฺปสนฺนจฺฉวิภาวฺกเรหิ มฺขเลเปเนหิ อาลิมฺเปนฺติ ฯ
อุมฺมทฺเทนฺตฺติ นานาอุมฺมทฺเทนฺติ อุมฺมทฺเทนฺติ ฯ จฺฉเณนฺตฺติ มฺขจฺฉณฺเณน
มกฺเขนฺติ ฯ มโนสฺสิกาย มฺขํ ลยฺเณนฺตฺติ มโนสฺสิลาย ติลกาทีนํ ลยฺณฺนํ
กโรนฺติ ฯ ตานิ หริตฺถาทีนํปี น วฏฺฐนฺติเยว อํคราคาทย ปากฺกฺขาเยว ฯ
สพฺพตฺถ ทุกฺกั ฯ

๒. น ภิกขเว นจัม วาติอาทิสฺส ยงฺกิลฺลิจิ นจัม อนฺตมโส
 โมรณจัมปี ทสฺสนาย คจฺจนฺตสฺส ทฺถกฺกัม ๑ สยัมปี นจฺจนฺตสฺส วา นจฺจาเปนฺตสฺส
 วา ทฺถกฺกเมว ๑ กิตฺตัมปี ยงฺกิลฺลิจิ นญฺกิตฺตัม วา สาธุกิตฺตัม วา อนฺตมโส
 ทนฺตกิตฺตัมปี ๑ มยฺ คายิสฺสามาติ ปุพฺพภาเค โอฏฺชนฺดา กรโณติ เอตัมปี น
 วญฺญติ ๑ สยัม คายนฺตสฺสาปิ คายาเปนฺตสฺสาปิ ทฺถกฺกเมว ๑ วาทิตมฺปิ
 ยงฺกิลฺลิจิ น วญฺญติ ๑ ยมฺปน นิจฺจหนฺโต วา สาสงฺเก วา จิตฺโต อจฺจรํ
 วา โปเถติ ปาณิ วา ปหริติ ตตฺถ อนาปตฺติ ๑ สพฺพํ อนฺตราราม
 จิตฺตสฺส ปสฺสโต อนาปตฺติ ๑ ปสฺสิสฺสสามิติ วิหารโต วิหารํ คจฺจนฺตสฺส
 อาปตฺติเยว ๑ อาสนสาธายํ นิสินฺโน ปสฺสติ อนาปตฺติ ๑ ปสฺสิสฺสสามิติ
 อญฺจุหิตฺวา คจฺจนฺโต อาปตฺติ ๑ วิธิยํ จตฺวา กิํ ปรีวตฺเตตฺวา ปสฺสโตปิ
 อาปตฺติเยว ๑

สฺรกฺขตฺตินฺติ สฺรกิริยํ ๑ ภงฺโก โหตีติ อลทฺธํ สมาธิ อุปฺปาเทตฺมํ น
 สกฺโกติ ลทฺธํ สมาปชฺชิตฺตํ ๑ ปจฺจิมมา ชนตาติ อมฺหากํ อาจริยาปิ อฺปชฺฌายาปิ
 เอวํ คายีสฺสูติ ปจฺจิมมา ชนตา ทิฏฺฐานฺนคตฺตี อาปชฺชติ ตเถว คายติ ๑ น ภิกขเว
 อายตฺเตนาติ เอตฺถ อายตฺโต นาม ตนฺตํ วตฺตํ กิณฺทิตฺวา อกฺขรานิ วินาสฺเสตฺวา
 ปวตฺโต ๑ ฐมฺเม ปน สุตฺตตฺนตฺวตฺตํ นาม อตฺถิ ชาตฺกตฺตํ นาม อตฺถิ
 คาถาวตฺตํ นาม อตฺถิ ตํ วินาสฺเสตฺวา อตฺถิทึมฺ กาคฺตํ น วญฺญติ ๑ จตฺรฺสฺเสน
 วตฺเตน ปริมณฺทลานิ ปทพฺยณฺขณานิ ทสฺสเสตฺพพานิ ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๖

แปล มครเป็นไทย

๑. ในคำว่า ทูมาสิกั วา ทูวรุคลั วา นี้ พึงทราบวินิจฉัยดังต่อไปนี้ :-
ถ้าว่า ภายใน ๒ เดือน ผมยาวถึง ๒ นิ้ว, ต้องปลงเสียภายใน ๒ เดือนนั้น
แล ฯ จะปล่อยให้ยาวเกิน ๒ นิ้วไป ไม่ควร ฯ แต่ถ้าไม่ยาว, จะปล่อยให้
เกินกว่า ๒ เดือนไปแม้วันเดียว ก็ไม่ได้เหมือนกัน ฯ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส
เฉพาะข้อกำหนดอย่างสูงนี้ไว้ แม้ด้วยบททั้ง ๒ ด้วยประการฉะนี้ ฯ แต่ต่ำกว่า
กำหนดนั้น ขึ้นชื่อว่าความสมควร จะไม่มี ก็หามิได้ ฯ

สองบทว่า โกจุเจณ โอสถุเหนฺติ ความว่า (ภิกษุฉัพพัคคีย์) ใช้แปรง
เสยผมทำให้เรียบ ฯ บทว่า ผลณฺเณ ได้แก่ หวีชนิดใดชนิดหนึ่ง ในบรรดาหวี
งาเป็นต้น ฯ บทว่า หตุถุผลณฺเณ ความว่า (ภิกษุฉัพพัคคีย์) เมื่อจะใช้มีอนั้นเอง
ต่างหวี จึงเสยผมด้วยนิ้วมือ ฯ บทว่า สิตฺตุเตลเณ ได้แก่ ของเหนียวอย่างใด
อย่างหนึ่ง ในบรรดาจีสังและยางเป็นต้น ฯ บทว่า อุทกเตลเณ ได้แก่ น้ำมัน
ผสมน้ำ ฯ เพื่อประโยชน์แก่การประดับ ปรับทุกกฏทุกแห่ง ฯ แต่เพื่อยังผม
ที่มีปลายตั้งให้ราบไปตามลำดับ พึงชุบมือแล้วเช็ดศีรษะ ฯ แม้ศีรษะที่ร้อนจัด
ด้วยความร้อนและเปื้อนธุลี จะใช้มือที่เปียกเช็ด ก็ควร ฯ

ในคำว่า น ภิกฺขเว อาทาเส ว อุทกปฺตฺเต ว นี้ พึงทราบวินิจฉัยดัง
ต่อไปนี้ :-

เงาหน้าย่อมปรากฏในวัตถุเหล่าใด วัตถุเหล่านั้นทั้งหมด แม้มีแผ่น
สำริดเป็นต้น ย่อมถึงความนับว่ากระจกเหมือนกัน ฯ แม้วัตถุมีน้ำส้มพะอุม
เป็นต้น ย่อมถึงความนับว่าภาชนะน้ำเหมือนกัน ฯ เพราะฉะนั้น จึงเป็น
ทุกกฏแก่ภิกษุผู้แลดู (เงาหน้า) ในที่ใดที่หนึ่ง ฯ

บทว่า อาพาธปฺจุยา ความว่า (เราอนุญาตให้ภิกษุดูเงาหน้า) เพื่อรู้ว่า
แผลของเรา มีผิวเต็มหรือยังก่อน, (ในปุราณรรถกถา) ท่านกล่าวว่า แม้จะ
มองดูเงาหน้า เพื่อตรวจดูอายุสังขารอย่างนี้ว่า เราแก่หรือยังหนอ ? ดังนี้
ก็ควร ฯ

สองบทว่า มุขํ อาลิมฺเบนฺติ ความว่า (ภิกษุฉัพพัคคีย์) ย่อมผัดหน้า ด้วยเครื่อง ผัดหน้า สำหรับทำให้หน้ามีผิวผุดผ่อง ฯ บทว่า อุมฺมทฺเทนฺติ ความว่า ย่อมไล้หน้า ด้วยเครื่องไล้ต่าง ๆ ฯ บทว่า จุณฺเณนฺติ ความว่า ย่อมทา ด้วยผง ทาหน้า ฯ หลายบทว่า มโนสํลกาย มุขํ ลญฺเณนฺติ ความว่า ย่อมทำการเจิม เป็นจุด ๆ เป็นต้น ด้วยมนสิลา* ฯ การเจิมเหล่านั้น ย่อมไม่ควร แม้ด้วยวัตถุ มีหรรดาล** เป็นต้นแท้ การย้อมตัว เป็นต้น ชัดเจนแล้วทั้งนั้น ฯ ปรับทุกกฎ ทุกอย่าง ฯ

๒. ในคำว่า น ภิกฺขเว นจํ วา เป็นต้น พึงทราบวินิจฉัย ดังต่อไปนี้ :-

เป็นทุกกฎแก่ภิกษุผู้ไปดูการฟ้อนรำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่สุดแม้ไปดู ยุงรำแพน ฯ เมื่อภิกษุฟ้อนรำแม้เองก็ตาม ให้ผู้อื่นฟ้อนรำก็ตาม เป็นทุกกฎ เหมือนกัน ฯ แม้การขับร้องอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการขับร้องของนักฟ้อน ก็ตาม เป็นการขับร้องที่ดีก็ตาม โดยที่สุดแม้การผิวปาก ก็ไม่ควร ฯ ภิกษุคิดว่า เราจักขับร้อง แล้วร้องเสียงเปล่าในส่วนเบื้องต้น แม้การร้องเสียงเปล่านั้น ก็ไม่ควร ฯ เมื่อภิกษุขับร้องเองก็ตาม ให้ผู้อื่นขับร้องก็ตาม เป็นทุกกฎ เหมือนกัน ฯ แม้การประโคม อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ไม่ควร ฯ แต่ในข้อที่ภิกษุ เมื่อรำคาญ หรือตั้งอยู่ในที่น่ารังเกียจ จึงคิดนุ่งมือก็ตาม ประบมือก็ตาม ไม่เป็นอาบัติ ฯ ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้อยู่ในวัด เห็นการเล่นทุกอย่าง ฯ สำหรับภิกษุ ผู้คิดว่า จักดู จึงออกจากวัดไปสู่วัด (อื่น) เป็นอาบัติแท้ ฯ ภิกษุผู้ นั่งดูที่อาสนศาลา ไม่เป็นอาบัติ ฯ ลูกเดินไปด้วยคิดว่า เราจักดู เป็นอาบัติ ฯ แม้ยืนอยู่ที่ถนนเอื้อมคอไปดู เป็นอาบัติเหมือนกัน ฯ

---

* มโนสิลา คือ สิลาอันที่ข้อยให้ละเอื้อมประสมเป็นสิลาสิ่งอื่นได้

** หรรดาล คือ แร่ชนิดหนึ่ง ประกอบด้วยธาตุสารหนูและกำมะถัน มีปรากฏในธรรมชาติ ๒ ชนิด คือ หรรดาลแดงกับหรรดาลกลีบทอง มักจะปรากฏอยู่ปนกัน ในปัจจุบันสามารถสังเคราะห์ขึ้น ได้ทั้ง ๒ ชนิด.

บทว่า สรกฺขติ ได้แก่ การทำเสียง ฯ สองบทว่า ภงฺโก โหติ ความว่า ไม่อาจเพื่อจะทำสมาธิที่ตนยังไม่ได้ ให้เกิดขึ้น, ไม่อาจเพื่อจะเข้าสมาธิที่ตนได้แล้ว ฯ ข้อว่า ปจฺจุมา ชนตา เป็นต้น ความว่า ประชุมชนรุ่นหลัง ย่อมถือเป็นเยี่ยงอย่างว่า พระอาจารย์ก็ดี พระอุปัชฌาย์ก็ดี ของเราทั้งหลาย ขบร้องแล้วอย่างนี้ คือ ย่อมขบร้องอย่างนั้นเหมือนกัน ฯ

ในคำว่า น ภิกฺขเว อายตฺเทน นี้ พึงทราบวินิจฉัยดังต่อไปนี้ :-
เสียงเพลงขับที่ทำลายกฎเกณฑ์นั้น ๆ ทำอักษระให้เสียเป็นไป ชื่อว่าเสียงเพลงขับอันยาว ฯ ส่วนในทางธรรม กฎเกณฑ์สำหรับพระสูตรก็มี กฎเกณฑ์สำหรับชาดกก็มี กฎเกณฑ์สำหรับคาถาก็มี, การที่ทำกฎเกณฑ์นั้นให้เสีย ทำเสียงให้ยาวเกินไป ไม่ควร ฯ พึงแสดงบทและพยัญชนะให้เรียบร้อยด้วยกฎเกณฑ์ อันครบถ้วน ฯ

ประโยค ป.ธ. ๗
แปล ไทยเป็นมคร
สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

---

๑. อามิสบูชา ยังเป็นการบูชาที่มีผลมากถึงอย่างนี้ก่อน จะกล่าวไปใยถึงปฏิบัติบูชาเล่า เพราะกุลบุตรเหล่าใด บูชาพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยคุณทั้งหลายของตน คือด้วยการถึงสรณะการรับสีกขาบทและการสมาทานองค์อุโบสถก็ดี คือด้วยปาริสุทธิสีล ๔ ก็ดี ใครเล่าจักพรรณนาผลการบูชาของกุลบุตรเหล่านั้นได้ ฯ ก็ กุลบุตรเหล่านั้น ท่านกล่าวว่า บูชาพระตถาคตด้วยการบูชาอย่างยิ่ง ฯ ถามว่า ใครกล่าว ฯ ตอบว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า ฯ แท้จริง ในคราวที่พระผู้มีพระภาคเจ้า บรรทมบนพระแท่นที่มหาปรินิพพาน เทวดาในหมื่นจักรวาลประชุมพร้อมกันในจักรวาลนี้ บูชาพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยเครื่องสักการะมีมาลาทิพย์เป็นต้น ฯ ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า(ขณะ)บรรทมแล้วนั้นแลทอดพระเนตรเห็นเครื่องสักการะมากมายที่บริษัทซึ่งชุมนุมกันแต่พื้นปฐพีจนกระทั่งถึงขอบปากจักรวาล และแต่ขอบปากจักรวาลจนกระทั่งถึงพรหมโลก กระทำแล้วด้วยอุตสาหะอย่างใหญ่หลวง จึงทรงแสดงเครื่องสักการะนั้นแก่พระอานนทเถระ ตามนัยที่ตรัสไว้ในมหาปรินิพพานสูตรแล้วเมื่อจะทรงแสดงเวลาที่พระองค์ไม่เป็นอันบริษัทยสักการะแล้วแม้ด้วยเครื่องสักการะมากมายนั้นเลยทีเดียว จึงตรัสว่า อานนทฺ ตถาคต จะถือว่าเป็นอันบริษัทยสักการะ เคารพ นับถือ บูชา นบนอบ ด้วยเครื่องสักการะเพียงเท่านี้หามิได้เลย ฯ มีคำอธิบายที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดังนี้ว่า อานนทฺ อภินิหารที่เราผู้หมอบแทบฝ่าพระบาทของพระที่ปึงกรพระพุทธเจ้ากระทำแล้วเพื่อต้องการมาลา ของหอม คนตรี และสังคิตทั้งหลาย หามิได้เลย เราบำเพ็ญบารมีเพื่อต้องการมาลาเป็นต้นนั้น ก็หาไม่ เพราะฉะนั้น เราจึงไม่ถือว่าเป็นอันบริษัทยบูชาด้วยการบูชานั้นเลย ฯ ถามว่า ก็ ในบาลีประเทศอื่น พระผู้มีพระภาค ทรงพรรณนาผลแห่งการบูชาที่บุคคลถือเครื่องสักการะแม้เพียง

ดอกสามหาวดอกเดียว รำลึกถึงพระพุทธคุณทั้งหลาย กระทำแล้ว (ว่ามีผล) แม้พระพุทธญาณก็ไม่ทรงกำหนดแล้ว เหตุไฉน ในบาลีประเทศนี้ จึงทรงคัดค้านการบูชาอันยิ่งใหญ่อย่างนี้เสียเล่า ฯ ตอบ เพราะ(มุ่ง)อนุเคราะห์บริษัทประการหนึ่ง เพราะพระองค์มีพระประสงค์ถึงการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนแห่งพระศาสนาประการหนึ่ง ฯ

๒. อันธรรมดว่า อามิสบูชานั้น ไม่อาจจะดำรงพระศาสนาไว้ได้ แม้เพียงชั่วเวลาตี๋มชั่วยาคุ่ออีกหนึ่ง ความจริง พระวิหารแบบพระมหาวิหารตั้ง ๑,๐๐๐ หลังก็ดี พระเจดีย์แบบพระมหาเจดีย์ตั้ง ๑,๐๐๐ องค์ก็ดี หากอดำรงพระศาสนาไว้ได้ไม่ เพราะมีอานิสงส์เฉพาะแก่ผู้ทำเท่านั้น ส่วนการปฏิบัติชอบ เป็นการบูชาที่สมควรแก่พระบรมศาสดา(โดยแท้) ฯ เพราะ การปฏิบัติชอบนั้น พระพุทธองค์ทรงโปรดด้วย สามารถจะดำรงพระศาสนาไว้ได้ด้วย ฯ เพราะเหตุนี้ พระบรมศาสดา ครั้นทรงคัดค้านอามิสบูชาแล้ว เมื่อจะทรงอนุญาตปฏิบัติบูชาอีกอย่างหนึ่ง จึงตรัสว่า ดูก่อนอานนท์ ผู้ใดแล เป็นภิกษุก็ตาม เป็นภิกษุณีก็ตาม เป็นอุบาสกก็ตาม เป็นอุบาสิกาก็ตาม เป็นผู้ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่ง มีปกติประพฤติตามธรรม อยู่ ผู้นั้น ชื่อว่าสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ตถาคต ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง เพราะเหตุนี้ อานนท์ เธอทั้งหลาย พึงศึกษาในพระธรรมวินัยนี้ว่า เราทั้งหลาย จักเป็นผู้ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่ง มีปกติประพฤติตามธรรม อยู่ อานนท์ เธอทั้งหลาย พึงศึกษาอย่างนี้แล ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๗

แปล ไทยเป็นมคธ

๑. เอวံ ตาว อามิสปุชา มหปผลา โหติ โก ปน วาโท ปฏิปตฺติปุชาย
 ยโต เข กุลปุตฺตา สรรณมณสิกฺขาปทปฺปฏิกุคฺคณฺโอุปสงฺกสฺมาทาเนหิ
 จตฺตปาริสฺสทฺธิสึเลหิ จ อตฺตโน คุณฺเหิ ภควนฺตํ ปุเชนฺติ เก เตสํ ปุชามลํ
 วณฺณยิสฺสนฺติ ฯ เต หิ ตถาคตํ ปรมาย ปุชาย ปุเชนฺตึติ วุตฺตา ฯ เกน
 วุตฺตา ฯ ภควตา ฯ ยทา หิ ภควา มหาปรินิพฺพานมณฺจเก นิปฺชชติ ตทา
 ทสฺสทสฺสจกฺกวาเพทเวตา อิมสฺมี จกฺกวาเพ สนฺนิปตฺติว ทิพฺพมालาทิหิ
 ภควนฺตํ ปุเชสฺสุ ฯ อถ ภควา นิปฺนโนเยว ปจฺจิตฺลโต ยาว จกฺกวาพมฺขวณฺณญา
 จกฺกวาพมฺขวณฺณญิตฺ จ ยาว พุรฺหมโลกา สนฺนิปตฺติตาย ปรีสาย มหฺนฺเตน
 อุตฺสาเหเน กตํ มหาสฺกการํ ทิสฺวา อานนฺตเถรสฺส มหาปรินิพฺพานสฺส เต
 วุตฺตนเยเน ตํ สกฺการํ ทสฺเสตฺวา เตนาปี อตฺตโน อสฺกกตภาวเมว ทสฺเสนฺโต
 น โข อานนฺท เอตฺตาวตา ตถาคโต สกฺกโต โหติ ครุฑโต มานีโต ปุชิตो
 อปฺจิตฺติ อหา ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ อานนฺท น มยา ที่ปงฺกรปาทมฺเฏ นิปฺนเนน
 มาลาคนฺธฺรียสฺสํกิตฺตานมฺตถาย อภินิหาโร กโต น เอตฺตถถาย ปารมฺมิโย ปูริตา
 ตสฺมา น โข อหํ เอตาย ปุชาย ปุชิตो นาม โหมีติ ฯ กสฺมา ปน
 ภควา อณฺเฏตถ เอกํ อุมฺมารปฺปมฺมตฺตํปี กเหตุวาท พุทฺธคุณฺเณ อวชฺเชตฺวา
 กตาย ปุชาย พุทฺธธฺมฺมาณเณนาปี อปฺริจฺฉินฺนํ วิปากํ วณฺเณตฺวา อิทฺธ เอวํ
 มหตี ปุชํ ปฏิกฺขิปปตฺติ ฯ ปรีสานฺนคฺคเหเน เจว สาสนสฺส จิรภูตฺติกามตาย จ ฯ

๒. อามิสปุชา จ นามสสา สาสนํ เอกยาคฺุปานกาลมตฺตํปี สนฺธราเรตฺตํ
 น สกฺโกติ มหาวิหารสทิสฺสยหิ วิหารสทิสฺสปี มหาเจตฺยสทิสฺสํ เจตฺยสทิสฺสปี
 สาสนํ สนฺธราเรตฺตํ น สกฺโกติ เยเน กตํ ตสฺเสว โหติ สมฺมาปฏิปตฺติ ปน
 สตถฺถ อนุจฺฉวิกา ปุชา ฯ สาทิ เตน ปฏฺฐิตา เจว สกฺโกติ จ สาสนํ
 สนฺธราเรตฺตํ ฯ ตสฺมา อามิสปุชํ ปฏิกฺขิปปิตฺวา อิตฺธ อนุชานนฺโต อหา โย โข
 อานนฺท ภิกฺขุ วา ภิกฺขุณี วา อุปาโสโก วา อุปาสิกา วา ฐมฺมานุฐมฺมปฏิปฺนโน

วิหริติ สามิจิปฺปิโน โอนุชฺฌมจารี โส ตถาคตํ สกฺกโรติ กรุทโรติ มาเนติ
 ปุเชติ ปรมาย ปุชาย ตสฺมาติหानนุท ฐมฺมานุชฺฌมปฺปิโนนา วิหริตฺตาม
 สามิจิปฺปิโนนา โอนุชฺฌมจารีโนติ เอวญฺหิ โว อานนุท สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๗
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

---

๑. ตตุถ ยนฺนุนาติ ปรีวิตกุกทสุสนเมตํ ฯ เอวํ กิรสฺส ปรีวิตกุกโก
อุปฺปนฺโน ยมยํ ปรีสา เอกคฺคจิตฺตา ฌมฺมํ สุณฺนาติ อโห วตฺาหฺมปิ ตํ
สุณฺเณยฺยนฺติ ฯ อถโฆ สุทฺธิโน กลนฺทปฺปฺโต เยน สา ปรีสาติ อีธ กสฺมา เยน
ภควาติ อวตฺวา เยน สา ปรีสาติ วุตฺตฺนฺติ เจ ฯ ภควนฺตํ หิ ปรีวารตฺวา
อุพารุพารชฺชา มหตี ปรีสา นิสินฺนา ตตฺร น สกฺกา อิมินา ปจฺจฺา อากฺเคน
ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา นิสีทิตฺุ ปรีสา ย ปน เอกสฺมี ปเทเส สกฺกาติ โส
ตํ ปรีสํเยว อุปสงฺกมฺนฺโต ฯ เตน วุตฺตํ อถโฆ สุทฺธิโน กลนฺทปฺปฺโต เยน
สา ปรีสาติ ฯ เอกมฺนฺตํ นิสินฺนสฺส โข สุทฺธินฺนสฺส กลนฺทปฺปฺตสฺส เอตทโหสีติ
น นิสินฺนมตฺตสฺสเวยว อโหสี อถโฆ ภควโต สิกฺขาตฺตยฺยปสํหิตํ โถกํ ฌมฺมกถํ
สุตฺวา ตํ ปนสฺส ยสฺมา เอกมฺนฺตํ นิสินฺนสฺสเวยว อโหสี เตน วุตฺตํ เอกมฺนฺตํ
นิสินฺนสฺส โข สุทฺธินฺนสฺส กลนฺทปฺปฺตสฺส เอตทโหสีติ ฯ ก็ อโหสีติ ฯ ยถา
ยถา โขติอาทิ ฯ ตตฺรยํ สงฺเขปกถา ฯ อหํ โข เยน เยน อากาเรน ภควตา
ฌมฺมํ เทสีติ อาชานามิ เตน เตน เม อุปฺปรีกฺขโต เอวํ โหติ ฯ ยเทตํ
สิกฺขาตฺตยฺยพฺรหฺมจริยํ เอกทิวสํปี อชณฺทํ กตฺวา จริมกจิตฺตํ ปาเปตพฺพตฺยา
เอนนฺตปรีปฺณณํ จริตพฺพํ เอกทิวสฺมปี จ กิเลสมเลน อมลีนํ กตฺวา จริมกจิตฺตํ
ปาเปตพฺพตฺยา เอนนฺตปรีสุทฺธํ ฯ สงฺขลิจิตฺตํ ลิจิตสงฺขสทิสํ ไรตสงฺขสปาฎีกา
จริตพฺพํ ฯ

๒. อิทํ น สุกฺรํ อการํ อชฺฌาวสตาติ อการมชฺฌเวยว สนฺเตน
เอนนฺตปรีปฺณณํ ฯ เปฯ จริตํ ฯ ยนฺนุนาหํ เกเส จ มสฺสยฺยจ โอาหารตฺวา
กาสาจรสปีตตฺยา กาสายานิ พฺรหฺมจริยํ จรฺนฺตานํ อนฺุจฺจวิกาณิ อจฺจาทตฺวา
ปรีทิตฺวา อการมฺหา นิกฺขมิตฺวา อนคาริยํ ปพฺพชฺชยฺม ฯ เอตฺถ จ ยสฺมา

อการุสส หิตํ กสิณนิชชชาติกมมํ อการิยนฺติ วุจฺจติ ตณฺณํ ปพฺพชฺชทาย นคฺคิ
 ตสฺมา ปพฺพชฺชา อนการิยาติ ฌาตพฺพา ฯ ตํ อนการิยํ ปพฺพชฺชํ ฯ
 ปพฺพชฺเชยฺยนฺติ ปฏิปชฺชเชยฺยํ ฯ อจิรวุจฺจิตาย ปริสาย เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิตฺติ
 สุทฺธิโน อวฺมุจฺจิตาย ปริสาย น ภควนฺตํ ปพฺพชฺชํ ยาจิ ฯ กสฺมา ฯ
 ตตรุสฺส พฺหุ ฌาติสาลโหิตา มิตฺตามจฺจา สนฺติ เต ตวํ มาตาปิตฺตุนํ
 เอกปฺตฺตโก น ลพฺภา ตยา ปพฺพชฺชิตฺตุนฺติ พาหายมปี คเหตฺวา อากทฺธเมยฺย
 ตโต ปพฺพชฺชทาย อนตฺตราโย ภวิสฺสตีติ สเหว ปริสาย อวฺมุจฺจิตฺวา โลกํ
 คนฺตฺวา ปฺน เกนจิ สรีริกฺจฺจเลเสน นินฺตติตฺวา ภควนฺตํ อุปสงฺกมมฺ ปพฺพชฺชํ
 ยาจิ ฯ เตน วุจฺจตํ อถโข สุทฺธิโน กลนฺทปฺตฺโต อจิรวุจฺจิตาย ปริสาย ฯเปฯ
 ปพฺพาเชตฺต มํ ภควาติ ฯ ภควา ปน ยสฺมา ราชูลกฺกุมารสฺส ปพฺพชฺชโต ปฏฺติ
 มาตาปิตฺตฺหิ อนนฺนญฺญาตํ ปฺตฺตํ น ปพฺพาเชติ ตสฺมา ตํ ปุจฺจนิ อนนฺนญฺญาโตสิ
 ปน ตวํ สุทฺธินฺ มาตาปิตฺตฺหิ ฯเปฯ ปพฺพชฺชทายาติ ฯ อิตฺโต ปรี ปาจานุสारेเนว
 คนฺตฺวา ตํ กรณิยํ ตีเรตฺวาติ เอตฺถ เอวมตฺโต เวทิตพฺโพ ฯ ชฺฐนิกฺเขเปเนว
 ตํ กรณิยํ นิฏฺฐาเปตฺวา ฯ น หิ ปพฺพชฺชทาย ติพฺพจฺจนฺทสฺส ภณฺทปฺปโยชน-
 อุทฺธารสารณาทีสุ วา นกฺขตฺตกัปปาย วา จิตฺตํ นมตี ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๗

แปล มครเป็นไทย

๑. บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **ยฺหฺนฺ** นั้น เป็นบทแสดงถึงความปริวิตก ฯ ได้ยินว่า สุตินฺกัลลทฺบุตรนั้น เกิดความปริวิตกขึ้นอย่างนี้ว่า บริษัทนี้ มีจิตแน่วแน่ ฟังธรรมใคอยู่ โอหนอ แม้เรา ก็ฟังฟังธรรมนั้น ฯ หากฟังทั่วว่า ในคำว่า **อลฺโข สุตินฺโน กลนฺทฺปุตุโต เยน สา ปริสา** นี้ เพราะเหตุไร ท่านพระอุบาลีเถระ จึงไม่กล่าวว่า เข้าไปเฝ้า โดยทางที่พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ (แต่) กล่าวว่า เข้าไปโดยทางที่บริษัทนั้นนั่งอยู่ ฯ เฉลยว่า ความจริง บริษัทหมู่ใหญ่ มีคนจำนวนมาก นั่งห้อมล้อมพระผู้พระภาคเจ้าอยู่แล้ว สุตินฺกัลลทฺบุตรนี้ มาภายหลัง จึงไม่สามารถเข้าไปนั่งเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าในบริษัทนั้นได้ แต่ก็สามารถ เข้าไปนั่งที่ส่วนหนึ่งของบริษัทได้ เพราะฉะนั้น สุตินฺกัลลทฺบุตรนั้นจึงเข้าไปยังบริษัทนั้นนั่นแล ฯ เพราะเหตุนี้ ท่านพระอุบาลีเถระ จึงกล่าวว่า ครั้งนั้นแล สุตินฺกัลลทฺบุตรเข้าไปโดยทางที่บริษัทนั้นนั่งอยู่ ฯ หลายบทว่า **เอกมฺนฺตํ นิสินฺนสฺส โข สุตินฺนสฺส กลนฺทฺปุตุตฺสฺส เอตทโหสิ** ความว่า ความปริวิตกนี้ หาได้มีแก่สุตินฺกัลลทฺบุตรผู้เพียงนั่งแล้วเท่านั้นไม่ แต่โดยที่แท้ ความปริวิตกนั้น ได้มีแก่สุตินฺกัลลทฺบุตรนั้น ผู้นั่งฟังธรรมกถาได้หน่อยหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยไตรสิกขาของพระผู้มีพระภาคเจ้า ณ ที่ข้างหนึ่งนั่นแล เพราะเหตุนี้ ท่านพระอุบาลีเถระจึงกล่าวว่า ความปริวิตกนี้ ได้มีแก่สุตินฺกัลลทฺบุตรผู้นั่งแล้ว ณ ที่ข้างหนึ่งแล ฯ ถามว่า ความปริวิตกนี้ ได้มีแล้วอย่างไร ฯ แก้ว ได้มีว่า **ยถา ยถา โข** เป็นต้น ฯ ในคำว่า **ยถา ยถา โข** เป็นต้นนั้น มีกถาโดยสังเขปดังต่อไปนี้ ฯ เราแลจะรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงแสดงแล้วด้วยอาการใด ๆ ความปริวิตกอย่างนี้ ย่อมมีแก่เรา ผู้ใคร่ครวญอยู่ด้วยอาการนั้น ๆ ฯ พรหมจรรย์คือไตรสิกขานั้น ชื่อว่า ฟังประพฤติให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียว เพราะต้องทำมิให้ขาดแม้วันเดียว แล้วให้ถึงจริมกจิต (คือจิตดวงสุดท้าย) และชื่อว่า

ฟังประพจน์ให้บริสุทธิ์โดยส่วนเดียว เพราะต้องทำให้เสร็จหมองเพราะมลทิน คือกิเลสแม้วันเดียว แล้วให้ถึงจรมกจิต ฯ บทว่า **สงฺขลิจิตฺ** ความว่า ฟังปฏิบัติ ให้เป็นอุสสัจที่ชัดแล้ว คือให้มีส่วนเปรียบด้วยสังขที่ชำระแล้ว ฯ

๒. หลายบทว่า **อิทํ น สุกฺรํ อการํ อชฺฌาวสตา** ความว่า การที่ผู้อยู่ท่ามกลางเรือน จะประพจน์พรหมจรรย์นี้ให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียว ฯล ฯ
 โฉนหนอ เราพึงโกนผมและหนวด ครองก้อนุ่งห่มผ้าที่ชื่อว่ากาสาชะ เพราะย่อมแล้วด้วยน้ำฝน เป็นของควรแก่ผู้ประพจน์พรหมจรรย์ แล้วออกจากเรือน บวชไม่มีเรือน ฯ ก็ในบทว่า **อนคาริยํ** นี้ เพราะกสิกรรมและพาณิชยกรรม เป็นต้น ที่เป็นประโยชน์แก่เรือน ท่านเรียกว่า **อการิยะ** ก็กสิกรรมและพาณิชยกรรม เป็นต้น ที่เป็นประโยชน์แก่เรือนนั้น ไม่มีในบรรพชา ฉะนั้น บรรพชา ฟังทราบ ว่า **อนคาริยา** ฯ ซึ่งการบรรพชาที่ไม่มีกรรมเป็นประโยชน์แก่เรือนนั้น ฯ บทว่า **ปพฺพเชยฺย** แปลว่า ฟังปฏิบัติ ฯ หลายบทว่า **อจิรภูติตาย ปริสาย เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ** ความว่า สุตินน์ เมื่อบริษัท ยังไม่ลุกไป ก็ยังไม่ได้ทูลขอบรรพชากะพระผู้มีพระภาคเจ้า ฯ ถามว่า เพราะเหตุไร ฯ ตอบว่า เพราะในบริษัทนั้น มิตรอำมาตย์ที่เป็นญาติสาโยโลหิตของสุทินน์นั้น มีอยู่มาก พวกมิตรอำมาตย์เหล่านั้น จะพึงจุดแม่ที่แขนออกไป ด้วยพูดว่า เจ้าเป็นลูกน้อยคนเดียวของพ่อแม่ เจ้าจะบวชไม่ได้ แต่นั้น สุตินน์ รู้ว่าอันตรายการบรรพชาจักมี จึงลุกขึ้นพร้อมกับบริษัทนั่นเอง เดินไปได้ หน่อยหนึ่ง ก็หวนกลับมาอีกด้วยอ้างเรื่องสรีริกิจบางอย่าง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ก็ทูลขอบรรพชา ฯ เพราะเหตุนี้ ท่านพระอุบาลีเถระ จึงกล่าวว่า ครั้งนั้นแล สุตินน์กลันทบุตร เมื่อบริษัทลุกไปแล้วไม่นานนัก ฯล ฯ ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดให้ข้าพระองค์บวชเถิด ฯ ก็เพราะจำเดิมแต่เราหลุกลุมารบรรพชา มา พระผู้มีพระภาค ก็ไม่ทรงให้บุตรผู้ทีมารดาบิดาไม่อนุญาตบวช ฉะนั้น จึงตรัสถามสุทินน์นั้นว่า สุตินน์ ก็เธอเป็นผู้ทีมารดาบิดาอนุญาต ฯล ฯ เพื่อบวชแล้วหรือ ฯ เบื้องหน้าแต่จะไป บัณฑิตพึงดำเนินไป

ตามแนวพระบาลีนั้นแลแล้วทราบความอย่างนี้ในบทว่า ตํ กรณียํ ตีเรตุวา นี้ ฯ เพราะการทอดทิ้งธุระนั่นเอง (สุทินนักลันทบุตร) จึงให้กรณียกิจนั้นสำเร็จได้ ฯ จริงอยู่ จิตใจของสุทินนักลันทบุตร ผู้มีฉันทะแรงกล้าในบรรพชาหาได้นึกคิดไปในกิจทั้งหลายมีประกอบการซื้อขายสินค้า การให้กู้และทวงหนี้เป็นต้น หรือในกิจพานักขัตตฤกษ์ไม่ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๘
แต่ง ฉันทภาษามคร
สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

จงเก็บข้อความตามที่จะเก็บได้ ในข้อความข้างท้ายนี้ แล้วประพันธ์ให้เป็นภาษามคร โดยฉันทลักษณ์ ๓ อย่าง แต่งฉันทอะไร แจ่มชัดไว้ด้วย ฯ

เมตตานัน ที่บุคคลแผ่ไปแก่กัน มีอยู่ ๒ สถาน คือ โอนิสสพรรณาแผ่โดยอาการเจาะจง ๑ โอนิสสพรรณา แผ่โดยอาการมิได้เจาะจง ๑ การแผ่โดยอาการเจาะจงนั้น ได้แก่ นิยมตัวลงไปตรง ๆ โดยฐานที่ตนรู้จัก พึงเห็นอุทาหรณ์ในมารดาบิดามีความรักใคร่และหวังความเจริญให้แก่บุตรธิดา ฯ ส่วนการแผ่โดยอาการมิได้เจาะจงนั้น ได้แก่ ปรรณทั่วไปไม่เลือกบุคคล มีพระเมตตาของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอันพระองค์ให้เป็นไปในประชาชนเป็นข้ออ้าง ฯ นัยหลังนี้ ย่อมขยายกว้างออกไปได้ตามอัธยาศัยของบุคคลจนไม่มีขอบเขตเป็นที่สุด จดว่าเมตตาเจโตวิมุตติ ทำใจให้พ้นจากสิ่งที่ดีก็คิดกันอันเป็นวัตถุแห่งปฏิกะความกระทบกระทั่ง

เมตตาคุณ ย่อมเป็นเหตุมีกำลังฝังอยู่ในสันดาน ยังบุคคลให้ประกอบ การอันเป็นประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นโดยเฉพาะบ้าง โดยมีได้เฉพาะบ้าง อนุรูปแก่เมตตาอันเป็นไปในวารจิต เมตตาที่เป็นโอนิสสพรรณา เป็นเหตุชักพาบิดามารดาให้บำรุงเลี้ยงบุตร และให้บุตรปฏิการฉลองคุณท่าน ฝ่ายเมตตาที่เป็นโอนิสสพรรณา เป็นสมุฏฐานยังสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินให้พิทักษ์รักษาประชาราษฎรให้สุขเกษม และทำนุบำรุงให้สมบูรณ์ ฯ เมตตาที่เป็นไปโดยเจาะจง ย่อมมีมาโดยธรรมดา หาเป็นคุณประหลาดสักปานใดไม่ ถึงว่าอาจให้ไพศาลขึ้นไปกว่านั้นอีก ฯ ส่วนเมตตาปรรณทั่วไปนั้น ย่อมเป็นอัสจรรย เกิดขึ้นในน้ำใจอันงาม ไกลจากริษยาและตระหนี่เป็นอาทิ ฯ ปกติของสัตว์โลกย่อมคิดเห็นแก่ตนเป็นที่ตั้ง มีความหวังจะบำรุงก็แต่ตน ถึงจะเผื่อแผ่ก็เพียงบุคคลผู้เกี่ยวกันโดยฉันทธรรมดาแต่มา ต่อผู้มีปรีชาเล็งเห็นความปรรณนา

ของสัตว์ว่าเป็นอันเดียวกัน คือ รักสุขเกลียดทุกข์ ถึงเช่นนั้น ก็ยังเป็นต่าง ๆ กัน ได้สุขบ้างก็มี ได้ทุกข์บ้างก็มี ทั้งนี้ ก็เพราะความประพัตติและความสามารถ ประกอบกับโอกาสภูมิลำเนาและกุสลากุศล เมื่อตนได้สุข เห็นปานใด ก็มีใจเพื่อแผ่หวังจะให้เขาได้สุขเช่นนั้นบ้าง ดังนี้ เมตตาจึงจะแผ่กว้างขวางทั่วไปถึงผู้อื่น ที่ไม่เกี่ยวข้องกับตน แต่นั่น จึงพาบุคคลให้เข้าไปตั้งไว้ซึ่งวัตถุอันจะทำให้เกิดสุขบ้าง ซึ่งอุบายอันจะให้ได้สุขวัตถุนั้นบ้างตามอริยาตย์ ฯ เมตตา ๒ อย่างนี้แล เป็นเห้ามูลให้บุคคลประพัตติหิตานุหิตประโยชน์แก่กันในกิจการนั้น ๆ คุณผู้เชิดชักสายหุ่นให้กระดิกไปมา และป็นมนุษยชนให้เป็นผู้ประเสริฐกว่ากันโดยคุณภาพ ฯ

เมตตานั่น เป็นคุณประการหนึ่งที่นับในพรหมวิหาร คือ ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม เทพเจ้าผู้วิเศษซึ่งได้นามว่าพรหม พวกพราหมณ์ถือว่าเป็นผู้สร้างโลก และเป็นเทพบิดรของสัตว์นิกาย ย่อมมีเมตตาจิตคุ้มครองรักษาประชานิกรผู้สืบสายลงมา อีกประการหนึ่ง มารดาบิดาจัดว่าเป็นพรหมของบุตร และพระมหากษัตริย์ผู้ครองแผ่นดิน สมมติว่าพระเป็นเจ้าของประชากรราษฎร ก็เพราะมีเมตตาเป็นวิหารธรรม ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

ประโยค ป.ธ. ๘
ตัวอย่าง แต่งฉันทภาษามคร
พ.ศ. ๒๕๕๖

เมตตากถา

ปัญยาวัตร

ยา เมตฺตา อณฺณมณฺเณสุ	ผริตฺวาน ภาวิตา
สา โอทิสฺสอโนทิสฺส-	พฺรณา อิติ ทุพฺพิธา
โอทิสฺสพฺรณา นาม	วิสุตาสีเกสุ ภาวิตา
ยถา มาตาปิตุเหว	สปลุเตสุ ปวตฺติตา
ยารพฺภ สพฺพสฺสตะ	โหติ เตสุ จ ภาวิตา
ปุกฺกกลขฺณาสยฺสเสว	วเสน จ ปวตฺติตา
เอสา เอตฺถ อนิทฺติส-	พฺรณาติ ปวฺจจติ
ยถา สรณฺจวาสีสุ	รณฺหา สุณฺณํ ปวตฺติตา
เอวรูปา หิ อํ เมตฺตา	เจโตวิมุตติ นามิธ ฯ

อินทรวงศ์

ยสฺเสว จิตฺเต พหุสีกฺตา อํ
โส โอริโส จาปี อนนฺธิโสปีจ
อตฺถํ ปเรสํ จเรเต สมนํ สมนํ
เอตฺถเว ทณฺณพฺพมิตํ นิตฺตสนํ
อาคมมฺ เหน้ วรเมตฺตโมริโส
โปเสนฺติ มาตาปิตโร สอตฺตรเช
เต อตฺตรชา จาปี อุปลฺภจฺหนฺติ เต
อาคมมฺ ตํ เมตฺตมโนริโสปีจ
ราชาปี โปเส สรณฺจวาสีโน
โกเปติ กตฺวา สุจิตฺเต จ นิพฺภเย ฯ

วสันตติลก

สตฺตา หเว ปกฺติยา ว สทตฺตปณฺณา
 อิจฺฉนฺติ อาคฺคฺมมฺปญฺจหิตฺตํ สพฺนํ
 วิญญู ชนฺนํ สุขกามตเมว ชนํ
 อากงฺขิตํ ปฏฺธิกํ สุขมตฺตนา ว
 ลาภกฺคฺมิจฺฉนฺติ ปเร อิทฺธ ตาติสมฺปิ
 เอวํ ว ชายติ ปเรสฺส หิตาย เมตฺตยา ฯ

ปฐยาวัตร

อัย เมตฺตยา หิ พุรฺหมานํ	วิหารตาย จานโส
พุรฺหมวิหารธฺมฺมานํ	จตุณฺณตโร อหุ
เอโก เทววิเสโส ว	พุรฺهما นาม อุตฺตโม
เมตฺตจิตฺตตฺตมาคมฺม	กตฺตา โลกสุสฺส เจวิธ
ปีตา จ สพุพฺพุตานํ	อิติ พุราหฺมณโณมิโต
อปีเจกนฺตโต เมตฺตยา-	วิหารธฺมฺมภาวโต
มาตา ปีตา จ ปุตฺตานํ	พุรฺهما อิติ ปวฺจฺจเร
ตถา สมฺมตฺติเทโวติ	สมฺมโต โหติ ขตฺติโยติ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๘
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

๑. ส่วนภิกษุเจ้าถิ่นรูปใด เก็บผ้าสาฎกที่ตนเองและภิกษุอาคันตุกะนั้น ได้มารวมกันไว้แล้ว บอกกะท่านอย่างนี้ว่า ผ้าสาฎกที่ท่านและผมได้ ทั้งสองผืนผมเก็บไว้ภายในห้อง ท่านจงไปเลือกผืนที่ถูกใจแล้วหยิบเอาไปเถิด ฯ ฝ่ายรูปที่เป็นอาคันตุกะนั้น พึงหยิบเอาผ้าสาฎกเนื้อหยาบที่ภิกษุเจ้าถิ่นได้มานั้นแล เพราะความเกรงใจ ฯ บรรดาทั้ง ๒ รูปนั้น รูปที่เป็นเจ้าถิ่นถือเอาผ้าสาฎกอีกผืนหนึ่งที่เหลือจากที่อาคันตุกภิกษุเลือกแล้วหยิบเอาไป ไม่เป็นอาบัติ ฯ ภิกษุอาคันตุกะวางบาตรและจีวรไว้ใกล้ ๆ พวกภิกษุเจ้าถิ่นที่กำลังทำงานที่เนื่องด้วยจีวรอยู่ เข้าใจว่า พวกภิกษุเจ้าถิ่นเหล่านั้น จักช่วยดูแลให้ จึงไปสรงน้ำหรือไปในที่อื่น ฯ ถ้าภิกษุเจ้าถิ่นทั้งหลาย ช่วยดูแลบาตรและจีวรนั้นไว้ การช่วยดูแลอย่างนี้นั้น เป็นการดี หากท่านเหล่านั้นมิได้ดูแลให้เมื่อสูญหายไป ไม่เป็นสินใช้ ฯ แต่ถ้าภิกษุอาคันตุกะนั้น พูดยว่า ขอได้โปรดช่วยเก็บบาตรและจีวรนี้ไว้ด้วยเถิด ขอรับ แล้วไป และพวกภิกษุเจ้าถิ่นนอกนี้ไม่ทราบ เพราะมัวยุ่งอยู่กับงาน ก็มีนัยนี้เหมือนกัน ฯ แต่ถ้าภิกษุเจ้าถิ่นเหล่านั้น อันภิกษุอาคันตุกะร้อง(ขอ)ว่า ขอได้เก็บบาตรและจีวรนี้ไว้ด้วยนะ ขอรับ ได้ปฏิเสธว่า พวกผม(กำลัง)ยุ่ง และภิกษุอาคันตุกะนอกนี้ เข้าใจว่า ท่านเหล่านี้จักเก็บไว้ให้แน่แท้ ไม่คิดใจแล้วไปเสีย ก็มีนัยนี้เช่นกัน ฯ แต่ถ้าพวกภิกษุเจ้าถิ่นถูกท่านขอร้องหรือมิได้ขอร้องก็ตาม บอกว่า พวกผมจักเก็บไว้ให้เอง นิมนต์ไปเถิด บาตรและจีวรนั้น ภิกษุเจ้าถิ่นต้องดูแล ฯ หากไม่ดูแลเมื่อสูญหายไป ย่อมเป็นสินใช้ ฯ เพราะเหตุไร ฯ เพราะบาตรและจีวรนั้น พวกเขารับรองไว้ ฯ ภิกษุรูปใด เป็นผู้รักษาเรือนคถิง เวลาจวนรุ่งสางนั้นแล ได้ขนบาตรและจีวรของพวกภิกษุลงไปไว้ยังปราสาทชั้นล่าง ไม่ได้ปิดประตูไว้ ไม่ได้แจ้งแม้แก่ภิกษุเหล่านั้น เทียวภิกขาจารไปไกล ถ้าพวกโจรลักเอาบาตรและจีวรไปไซ้ร ย่อมเป็นสินใช้แก่เธอแท้ ฯ

๒. ฝ่ายภิกษุใด เมื่อภิกษุผู้รักษาเรือนคลังกำลังมองอยู่นั้นแล ก็เก็บไว้
 ทั้งไม่ให้ภิกษุผู้รักษาเรือนคลังรับรอง ของที่สูญหายไป เป็นอันสูญหายไปด้วย
 ดีแลฯ ถ้าภิกษุผู้รักษาเรือนคลัง เก็บบริขารนั้นไว้ในที่อื่น เมื่อสูญหายไป
 ย่อมเป็นสินใช้ ฯ ถ้าเรือนคลัง ป้องกันอย่างดี บริหารทุกอย่างของสงฆ์และ
 ของเจดีย์ เขาเก็บไว้ในเรือนคลังนั้นแล แต่ภิกษุผู้รักษาเรือนคลัง เขา ไม่ฉลาด
 เปิดประตูไว้แล้วไปไหน ๆ เสีย เพื่อฟังบรรยายธรรมบ้าง เพื่อทำธุระอย่างอื่น
 บางอย่างบ้าง ขณะนั้นพวกโจรเห็นแล้วขนเอาไปเท่าใด เป็นสินใช้แก่เธอทั้งหมด
 เท่านั้นฯ เมื่อภิกษุผู้รักษาเรือนคลัง ออกไปจากเรือนคลังจงกรมอยู่ภายนอก
 หรือเปิดประตูผึ่งร่างกายให้รับอากาศ หรือนั่งอยู่ในเรือนคลังนั้นด้วยการประกอบ
 ความเพียรอย่างต่อเนื่องในสมณธรรม หรือนั่งอยู่ในเรือนคลังนั้นแลอยู่อยู่กับ
 งานบางอย่าง หรือแม้เป็นผู้ปวดอุจจาระปัสสาวะ แม้เมื่อตรงนั้นนั่นแหละ
 มีที่ใกล้ ๆ อยู่ (กลับ) ไปเสียข้างนอก หรือเป็นผู้เดินเล่นด้วยอาการอื่นบางอย่าง
 พวกโจรเปิดประตู(เข้ามา) หรือเข้ามาทางประตูที่เปิดไว้แล้วนั่นเอง หรือ
 ตัดช่องย่องเบา ขนสิ่งของไปเท่าใดเพราะความเลินเล่อของเธอเป็นปัจจัย
 สิ่งของเท่านั้น ย่อมเป็นสินใช้แก่เธอแลทั้งหมด ฯ อาจารย์บางพวกแย้งว่า
 แต่ในฤดูร้อน จะเปิดหน้าต่างจำวัดก็ควร ฯ แต่เมื่อเธอปวดอุจจาระปัสสาวะ
 แล้วไปในที่อื่น ในเมื่อที่ใกล้ ๆ ไม่มี ไม่ใช่วิสัย เพราะเธอดำรงอยู่ในฝ่าย
 (ฐานะ) ภิกษุใช้ เพราะฉะนั้น จึงไม่เป็นสินใช้ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๘

แปล ไทยเป็นมคร

๑. โย ปน อตตนา จ เตน จ ลทฐสาฎเก เอกโต จเปตฺวา ตํ เอว
 วทติ ตยา จ มยา จ ลทฐสาฎกา เทวปี อนุโตคพฺเภ จปีตา คจฺณ ยํ อิจฺฉสิ
 ตํ วิจินิตฺวา คณหาหิตี ฯ โส จ ลชฺชชย อวาสิเกน ลทฺฐํ อุตฺตสาฎกเมว
 คณฺเหหฺย ฯ ตตฺตราวาสิกสฺส วิจินิตฺวา คหิตาวเสสํ อิตฺรํ คณฺหโต อนาปตฺติ ฯ
 อาคนตุโก ภิกขุ อวาสิกาณํ จีวรกมฺมํ กโรนฺตานํ สมิเป ปตฺตจิวรํ จเปตฺวา
 เอเต สงฺโกปิตฺสฺสนฺติตฺติ มณฺณมานโน นหายิตฺถํ วา อณฺณตฺร วา คจฺณติ ฯ สเจ นํ
 อวาสิกา สงฺโกเปนฺติ อิจฺเจตํ กุสลํ โน เจ นนฺนฺเจ ทึวา น โหติ ฯ สเจปี
 โส อิทํ ฆนฺเต จเปถาติ วุตฺวา คจฺณติ อิตฺเร จ กิจฺจปฺปสฺสตฺตฺตา น ชานนฺติ
 เอเสว นโย ฯ อถาปี เต อิทํ ฆนฺเต จเปถาติ วุตฺตา มยํ พุยาवฺภาติ
 ปฏิกฺขิปปนฺติ อิตโร จ อวสฺสํ จเปสฺสนฺติตฺติ อนาถิยิตฺวา คจฺณติ เอเสว นโย ฯ
 สเจ ปน เตน ยาจิตา วา อยาจิตา วา มยํ จเปสฺสาม ตฺวํ คจฺณาติ วทนฺติ ตํ
 สงฺโกปิตพฺพํ ฯ โน เจ สงฺโกเปนฺติ นนฺนฺเจ ทึวา ฯ กสฺมา ฯ สมฺปฏิจฺฉินตฺตฺตา ฯ
 โย ภิกขุ ฆณฺฑาคาริกโก หุตฺวา ปจฺจุสฺสมเยว ภิกขุณํ ปตฺตจิวฺรานิ เหนฺจฺจาปาสาทํ
 โอโรเปตฺวา ทวารํ อปีทหิตฺวา เตสํปี อนาโรเจตฺวา ทูเร ภิกฺขจาจาร์ คจฺณติ
 ตานิ เจ โจรา หรณฺติ ตสฺเสว ทึวา ฯ

๒. โยปี ตสฺส ปสฺสนฺตสฺเสว จเปติ ฆณฺฑาคาริกญจ น สมฺปฏิจฺฉาเปติ
 นนฺนฺจํ สุนนฺนฺจเมว ฯ สเจ ตํ ฆณฺฑาคาริกโก อณฺณตฺร จเปติ นนฺนฺเจ ทึวา ฯ สเจ
 ฆณฺฑาคารี สุกฺคตํ สพฺโพ สงฺฆสฺส จ เจตฺติยสฺส จ ปริกฺขาโร ตตฺเถว จปิยติ
 ฆณฺฑาคาริกโก จ พาโล อพฺยตฺโต ทวารํ วิวริตฺวา ธมฺมกถํ วา โสตุํ อณฺณํ วา
 กิณฺจิก กาคุํ กตฺถจิก คจฺณติ ตํขณฺณํ ทิสฺวา ยตฺตกํ โจรา หรณฺติ สพฺพพฺนตฺส
 ทึวา ฯ ฆณฺฑาคารโต นิภฺขมิตฺวา พหิ จงฺกมณฺตสฺส วา ทวารํ วิวริตฺวา สรริํ
 อุตฺถํ กาหาเปนตฺส วา ตตฺเถว สมณฺธมฺมานุโยเคน นิสินฺนสฺส วา ตตฺเถว
 นิสิตฺติตฺวา เกนจิก กมฺเมน พุยาवฺภาสฺส วา อจฺจารปสฺสาวปีพิตฺสสาปี สโต

ตตุเถว อุปจาเร วิชฺชมานเณ พหิ กจฺจนโต วา อญฺเณน วา เกนจิ อากาเรน
 ปมตฺตสฺส สโต ทวารํ วิวริตฺวา วา วิวญฺเณว ปวิสิตฺวา วา สมนฺธี นินฺนิตฺวา
 วา ยตฺตํ ตสฺส ปมาทปจฺจยา โจรา หรณฺติ สพฺพํ ตสฺสเสว ทิฏฺฐา อญฺหสมเย
 ปน วาตปानํ วิวริตฺวา นิปฺชชิตฺุ วกฺกยฺตีติ วทณฺติ ฯ อญฺจารปสฺสาวปปีตสฺส
 ปน ตสฺมี อุปจาเร อสฺติ อญฺจตฺถ กจฺจนตฺสฺส ทิลานปฏฺเฆ จิตฺตฺตา อวิสโย
 ตสฺมา ทิฏฺฐา น โหติ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๘
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

---

๑. เสมหนุติ สรรพภนฺตเร เอกปตฺตปุรปฺปมาณํ เสมหํ ฯ ตํ วนฺณโต
 เสดํ นาคพหลปณฺณรสวนฺณํ ฯ สณฺจานโต โอภาสสณฺจานํ ฯ ทิสโต
 อุปรินาย ทิสาย ชาตํ ฯ โอภาสโต อุทรปฏฺฐเล จิตํ ยํ ปานโกชนาทิอฺชฺโฌ-
 ทรณกาเล เสยฺยถาปี นาม อุทเก เสวาลปณฺณกํ กฏฺฐเ ว กชฺเช ว ปตฺนฺเต
 จิหฺขิตฺวา ทฺวิธา หุตฺวา ปฺน อชฺโฌตฺถริตฺวา ติฏฺฐติ เวมว ปานโกชนาติมฺหิ
 นิปตฺนฺเต จิหฺขิตฺวา ทฺวิธา หุตฺวา ปฺน อชฺโฌตฺถริตฺวา ติฏฺฐติ ยมฺหิ จ
 มนฺทีฏฺเฐ ปกฺกณฺโฑ วย ปฺตฺติฏฺกฏฺณทมิว จ อุทฺร ปรมเชคฺจณฺํ กุณฺปคฺนฺธํ
 โหติ ตโต อุคฺคเตน จ คณฺเชน อุทฺเทโกปี มฺขมฺปิ ทฺกคฺนฺธํ ปฺตฺติคฺนฺปสทิสํ
 โหติ โส จ ปฺริโส อเปหิ ทฺกคฺนฺธํ วายสํติ วตฺตพฺพตํ อาปชฺชติ ยถา วทฺธิตฺวา
 พหลตฺตมาปฺนํ ปิธานผลกมิว วจฺจกฺุณฺเยา อุทรปฏฺฐสฺส อพฺภนฺตเรยว
 กุณฺปคฺนฺธํ สนฺนิรุมฺหิตฺวา ติฏฺฐติ ฯ ปริจฺเจทโต เสมฺหภาเคน ปริจฺจินฺนํ ฯ
 อยมสฺส สภาคปริจฺเจโท ฯ วิสฺภาคปริจฺเจโท ปน เกสสทิสเวย ฯ

๒. อานาปานสฺสติสมาธิ อานาปานปริคฺคาหิกาย สติยา สทฺธิ
 สมฺปยุตฺโต สมาธิ อานาปานสฺสติยํ วา สมาธิ อานาปานสฺสติสมาธิ ฯ
 พหุสํกโตติ ปฺนปฺปนํ กโต ฯ สนฺโต เจว ปณฺีโต จาติ สนฺโต เจว ปณฺีโต
 เจว ฯ อุภยตฺถ เอสทฺเทน นิยม เวทิตพฺโพ ฯ ก็ วุตฺตํ โหติ ฯ อยณฺหิ ยถา
 อสฺสกมฺมฏฺฐานํ เกวลํ ปฏฺิเวธวเสน สนฺตํ จ ปณฺีตํ จ โอฬาริการมฺมณฺตฺตา
 ปน ปฏฺิการมฺมณฺตฺตา จ อารมฺมณฺวเสน เนว สนฺตํ น ปณฺีตํ น เอว เณจ
 ปริยาเยน อสนฺโต วา อปณฺีโต วา อถโฆ อารมฺมณฺสนฺตตฺตายปี สนฺโต
 วุปสนฺโต นิพฺพุโต ปฏฺิเวธสงฺขาตองฺคสนฺตตฺตายปี อารมฺมณฺปณฺีตตฺตายปี ปณฺีโต
 อตฺตติโกโร องฺคปณฺีตตฺตายปีติ ฯ เตน วุตฺตํ สนฺโต เจว ปณฺีโต จาติ ฯ
 อเสจนโก จ สุโฆ จ วิหาโรติ เอตฺถ ปน ฯ นาสฺส เสงฺจนฺนติ อเสจนโก

อนาสิตตโก อพฺโพทิกฺโข ปาณฺฑิเยโก อาเวณฺโณ นตฺถิ เอตฺถ ปริกมฺเมน วา
 อูปจารณ วา สนฺตตา อาทิสมนฺนาหารโต ปฏฺติ อตฺตโน สภาเวเนว สนฺโต
 จ ปณฺโณ จาติ อตฺโถ ฯ เกจิ ปน อเสจนโกติ อนาสิตตโก โอชวณฺโต
 สภาเวเนว มรฺุโรติ วทนฺติ ฯ เอวมยํ อเสจนโกว อปฺปิตปฺปิตกฺขณ
 กายิกเจตสิกสุขปฏฺฐิลาภาย สํวตฺตนโต สุโข จ วิหาโรติ เวทิตพฺโพ ฯ
 อูปนฺนุปฺนฺเนติ อวิกฺขมฺภิตะ อวิกฺขมฺภิตะ ฯ ปาปเกติ ลามเก ฯ อกฺุสเส
 รมฺเมติ อโกสฺลยสมฺภุเต รมฺเม ฯ จานโส อนฺตรธาเปตฺติ ขณฺเนว อนฺตรธาเปติ
 วิกฺขมฺภิตี ฯ วุปฺสเมตฺติ สุกฺกุ อูปฺสเมติ นิพฺเพชภากิยตฺตา วา อนฺุพฺพเพน
 อริยมกฺกวุฑฺฒิปฺปตฺโต สมฺจุฉินฺทติ ฯ ปฏฺธิปฺสสมฺภตฺติ วุตฺตํ โหติ ฯ
 อยํ ปเนตฺถ สงฺเขปตฺโถ ภิกฺขเว เกณ ปกาเรน เกนากาเรน เกณ วิธินา
 ภาวิตอ อานาปานสฺสตีสมํชิ เกณ ปกาเรน พหุลิโกโต สนฺโต เจว ฯเปฯ
 วุปฺสเมตฺติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๘

แปล มครเป็นไทย

๑. บทว่า **เสมหํ** คือ เสมหะภายในร่างกาย มีประมาณเต็มบาตรหนึ่ง ฯ เสมหะนั้น โดยสีมีสีขาวเหมือนสีน้ำใบเตยหนุ ฯ โดยสัณฐาน มีสัณฐานเท่าที่อยู่ของตน ฯ โดยทิส เกิดในทิสเบื้องบน ฯ โดยโอกาส ตั้งอยู่ที่พื้นท้อง ซึ่งในเวลากลืนน้ำและข้าวเป็นคั้น เมื่อน้ำและข้าวเป็นคั้นตกลงไปย่อมแยกออกเป็น ๒ แล้วกลับปิดไว้อีก เหมือนอย่างแห่นในน้ำ เมื่อไม้หรือกระเบื้องตกลงไปย่อมแยกออกเป็น ๒ ส่วนแล้วกลับปิดไว้อีกจะนั้น ซึ่งเมื่อมีน้อย ท้องจะมีกลิ่นคุดจากรสตัวน้ำเกลียดยิ่งนัก เหมือนผีแตกและไข่ไก่เน่า ลมเรอก็ดี ปากก็ดี พลอยมีกลิ่นเหม็น เช่นกับซากสัตว์นำไปด้วย เพราะกลิ่นที่พลุ่งขึ้นมาจากเสมหะนั้น และคนผู้นั้นจะถึงกับถูกเขาไล่เอาว่า จงออกไป เจ้าส่งกลิ่นเหม็น และซึ่งเพิ่มมากขึ้นจนหนาแล้ว ก็ปิดกั้นซากสัตว์ไว้แต่ข้างในพื้นท้องอยู่ได้ จุณแผ่นกระดานสำหรับปิดที่ถ่ายอุจจาระจะนั้น ฯ โดยตัดตอน กำหนดด้วยส่วนของเสมหะเอง ฯ นี่เป็นสภาคปริจเฉท (ตัดตอนด้วยส่วนของตน) แห่งเสมหะนั้น ฯ ส่วนวิสภาคปริจเฉท (ตัดตอนด้วยส่วนที่ผิดกับตน) ก็เช่นเดียวกับผมนั้นแล ฯ

๒. บทว่า **อานาปานสูตติสมาธิ** ได้แก่ สมาธิที่สัมปยุตด้วยสติ อันคอยกำหนดลมหายใจเข้าออก หรือสมาธิในอานาปานสติ ชื่อว่า อานาปานสติสมาธิ ฯ บทว่า **พหุลิกโต** คือ ทำบ่อย ๆ ฯ สองบทว่า **สนฺโต เจว ปณฺโธ จ** ได้แก่ สงบด้วยประณีตด้วย ฯ บัณฑิตพึงทราบการจำกัดความด้วย เอว ศัพท์ ในทั้ง ๒ บท ฯ มีคำอธิบายอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้อย่างไร ฯ มีคำอธิบายที่พระองค์ตรัสไว้ว่า แท้จริง อานาปานสติสมาธินี้ หาเป็นธรรมไม่สงบ หรือไม่ละเอียดโดยปริยายใดๆ เหมือนอย่างอสุกกรรมฐาน ซึ่งเป็นของสงบและละเอียดโดยปฏิเวธอย่างเดียว แต่เป็นของไม่สงบ ไม่ละเอียดด้วยอำนาจอารมณ์เลย เพราะมีอารมณ์หยาบ และเพราะมีของปฏิกุศลเป็นอารมณ์จะนั้น หามิได้

โดยที่แท้ เป็นธรรมชื่อว่า สงบ ระวัง คับสนิท เพราะมีอารมณ์สงบด้วย เพราะมีองค์กล่าวคือปฏิเวธสงบด้วย ชื่อว่า เป็นธรรมละเอียด คือไม่ทำให้เบื้อ เพราะมีอารมณ์ละเอียดด้วย เพราะมีองค์ละเอียดด้วย ดังนี้ ฯ เพราะเหตุนี้ พระองค์จึงตรัสว่า สนฺโต เจว ปณีโต จ ฯ

ก็ ในคำว่า อเสจนโก จ สุโข จ วิหาโร นี้ มีวินิจฉัยว่า เครื่องรดของสมาธิ นั้นไม่มี เหตุนี้ สมาธินั้น ชื่อว่า ไม่มีเครื่องรด คือ ไม่ถูกตามรด ได้แก่ ไม่ปะปน เป็นของเฉพาะตัว ไม่มีอะไรคั่น อธิบายว่า ในสมาธินี้ ไม่มีความเป็นธรรมชาติ สงบด้วยบริกรรม หรืออุปจาร สมาธินี้ เป็นธรรมสงบและละเอียด โดยสภาวะ ของตนแท้ จำเดิมแต่การกำหนดในเบื้องต้น ฯ ฝ่ายอาจารย์บางพวก กล่าวว่า บทว่า อเสจนโก ความว่า ไม่ต้องรด มีโอชะสดชื่นตามสภาวะนั่นเอง ฯ อานาปานสติสมาธิอื่นไม่มีเครื่องรดดังกล่าวมานี้ บัณฑิตพึงทราบว่าเป็นธรรม เครื่องอยู่เป็นสุขด้วย เพราะเป็นไปเพื่อได้สุขทางกายและสุขทางใจ ในขณะที่ถึง อปปนาแล้ว ฯ บทว่า อุปปนฺนุปปนฺเน คือ ที่ยังข่มไม่ได้ ฯ บทว่า ปาปกเก คือ อันลามก ฯ สองบทว่า อกุสเล ฐมฺเณ คือ ธรรมอันเกิดแต่ความไม่ฉลาด ฯ สองบทว่า จานโส อนุตฺตธาเปติ ความว่า ให้หายไป คือ ข่มลงได้โดยทันที ที่เดียว ฯ บทว่า วุปสเมติ ความว่า ให้สงบไปด้วยดี อีกอย่างหนึ่ง เธอถึงความ เจริญแห่งอริยมรรคโดยลำดับแล้ว ย่อมตัดขาดได้ อธิบายว่า ย่อมให้สงบราบคาบได้ เพราะอานาปานสติสมาธิ เป็นนิพเพชฌายธรรม (ธรรมเป็นส่วนตรัสรู้ได้) ฯ ก็ในพระบาลีนี้ มีเนื้อความย่อดังนี้ว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย อานาปานสติสมาธิ อันบุคคลเจริญแล้ว ด้วยประการใด ด้วยอาการใด ด้วยวิธีใด อันบุคคลทำให้มาก ด้วยประการใด ... จึงเป็นธรรมสงบด้วย (ฯลฯ) ให้ระงับไปโดยพลันด้วย ดังนี้ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๙
แต่ง ไทยเป็นนคร
สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

---

๑. ยาจโยคตา อันบุคคลจะบำเพ็ญให้เป็นผลดี ต้องพร้อมด้วยอาการ ๒ คือ มีกำลังทรัพย์พอจะทำได้ไม่ถึงตนเองต้องกลับเป็นผู้ขาดแคลนยากจน ๑ การอุปถัมภ์นั้นช่วยผู้ขอให้พ้นจากความขาดแคลน หรือเพียงพองตนให้ทรงอยู่ได้ ๑ ถ้าเป็นแต่สักว่ามีคนขอก็ให้เพื่อสมความปรารถนาของเขา เช่นนี้ ลางทีกลับแต่จะให้โทษแก่ผู้ได้รับ ทำให้เขาผู้ได้ง่ายเป็นคนสุรุ่ยสุร่าย ไม่รู้จัก ประหยัดทรัพย์ ขวนความอยากได้ของเขาให้เจริญขึ้น ถึงความเป็นคนมักขอ เป็นที่เบื่อหน่ายของผู้อื่น ๑ สมเด็จพระบรมโลกนาถ เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็น พระเวสสันดร ทรงบำเพ็ญพระทานบารมี ได้เคยทรงทดลองมาแล้ว ไม่เป็นผล ครั้งนั้น พระองค์มีพระทัยเผื่อแผ่แก่มหาชน ทรงจำแนกนิพัทธทานที่ทรงทำ ประจำแลมหาทานเป็นพิเศษ ใครต้องการอาหารเงินทองยานพาหนะข้าทาส แลอื่น ๆ ก็พระราชทานให้สมปรารถนา บรรดาชนผู้ได้รับพระราโชปถัมภ์ น่าจะตั้งตนได้ในโลกสมบัติและรู้จักอภัยหาเป็นเช่นนั้นไม่ กลับอยากได้แล ขอพระราชทานสิ่งอื่น ๆ อีกต่อไปจนไม่รู้จักประมาณ มงคลคชสารแลราชรถ กำลังทรงก็ยังคงกล้าขอพระราชทานไม่ยำเกรงแลเคารพในพระราชนูภาพ ไม่เพียงเท่านั้น พราหมณ์ชุกยังกำเริบเหลือดีเพียงภริยาต้องการทาสทาสี ทองมีก็ไม่ปรารถนาจะช่วยคนมาใช้ เห็นทางจะได้เปล่า โลกจนไม่รู้สำนึกคน กล้าทูลขอพระลูกเจ้าในคราวเสด็จออกป่าบำเพ็ญพรตที่มีแต่พระมัทรีกับสอง พระโอรสพระธิดาเป็นเพื่อนยาก จนพระอินทร์ต้องจำแลงเป็นพราหมณ์มาจาก เทวโลก ทูลขอพระมัทรีแล้วแลมอบถวายไว้ ส่วนสองพระโอรสพระธิดา ที่พราหมณ์ชุกทูลขอแล้วได้มา ความทราบถึงพระศุภชัยสีวิราช พระราชทาน ปราสาทและโภคทรัพย์อย่างอื่น ถวายสองพระนัดดา มิใช่ว่าอาจทำให้ชุกให้เป็นสุขสมบูรณ์ กลับเพิ่มพูนความไม่รู้จักประมาณในการบริโภคสมบัติ จนถึงเป็นอันตรายต่อชีวิต แต่การบริจาคเห็นปานนั้นของพระองค์ ไม่สำเร็จประโยชน์

แก่ผู้ได้รับกุมกับประโยชน์ส่วนพระองค์ที่ทรงพร่าลงไป กลับชวนให้เขาเป็นผู้
 อยากได้จนไม่รู้จักประมาณ แม้เป็นทูเรนิตาน คือเรื่องไกลไม่เป็นหลักแท้
 แต่ก็ยังพอเป็นคติแห่งผู้จะขอแห่งผู้จะให้ ได้ ต่อมาในปีฉิมชาติ ทรงสันนิษฐาน
 เห็นการบำเพ็ญพระทานบารมีเมื่อนั้นแล้ว ยังไม่อุกฤษฎ์เพราะขาดประโยชน์
 สมบัติ จึงเสด็จออกทรงผนวช ทรงน้อมพระชนมชีพของพระองค์เพื่อ
 เป็นประโยชน์แก่มหาชนทั้งเทวดาและมนุษย์ในทางเป็นพระศาสดาสั่งสอนนี้
 เป็นพระทานบารมีอย่างปรมาตม ส่วนฆราวาสสมบัติ ทรงสละละไว้โดยฐาน
 ตกเป็นของกุลทายาท ไม่ได้ทรงสละสุรุ่ยสุร่ายเหมือนครั้งเสวยพระชาติ
 เป็นพระเวสสันดร พระทานบารมีของพระองค์ในครั้งนี้ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ
 แก่ชนนิกรทั้งเทวดาทั้งมนุษย์ได้จริง ประดิษฐานพระบรมพุทธานุภาพให้
 ยั่งยืนมา ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

ประโยค ป.ธ. ๙
ตัวอย่าง แต่งไทยเป็นมคร
พ.ศ. ๒๕๕๖

ยางโยคตากถา

ยางโยคตา เฮสา ปรีปุเรตุกาเมน ทวีหิ อากาเรหิ สมุปาเทตพุพา ฯ
กถํ ฯ ตํ ปรีปุเรตุกาโม ทายโก ทาตุํ ปโหนเคน ธเนน สมุปนโน หุตฺวา
เทติ, ทตุวา สยํ ทลิตุททาโต น โหติ เจว ยางโก จสฺส ทาเนน เวกลฺลา
มฺจุจติ วา ยาเปตุํ วา สกุกอติ ฯ สเจ ปน ตํ ปรีปุเรตุกาโม ทายโก, โยโกจิ
อาคนตุวา ยางติ, ตสฺส อิจฺฉิตสาธนมตฺเตน ทเพยฺย, เอวํ ยางกภูตสฺส
ปฏิกุคาหกสฺส โทโส ภเวยฺย ฯ กถํ ฯ โส ปฏิกุคาหโก สุเขน ยถิจฺฉิตํ
ลภมาโน อติพพยการี ธนํ ปสฺสํ วีย วิกริตฺวา นาสนสีโล ภเวยฺยปิ,
ธนปริโกเค อมชฺฌญฺโ จ อมตฺตณฺณ ภเวยฺยปิ; ตณฺจ ทานํ ตสฺส ปฏิกุคาหกสฺส
โลภํ อนุพฺรุเหยฺยปิ โส ปฏิกุคาหโก ยางนสีลํ ปาปฺเพยฺยปิ ยสฺสา การณา
ปรเสํ ชิกฺขุจฺฉนีย โหติ ฯ นิตฺสฺสนํ เจตฺถ ทญฺสพฺพํ ฯ โลกนาเถน ทานปารมี
ปฺรเวสฺสสนฺตรโพรฺสตฺตณฺณตกาเล เอสา ยางโยคตา กตฺพุพฺพา โหติ ฯ ตถาปี
โพรฺสตฺตณฺณ กถํ นิปฺพลํ โหติ ยางกสฺส ยางนสีลํ นาเสตุํ นาสกุจิ ฯ

เอตฺถ ปณายํ สงฺเขปตฺโต ฯ ตทา โส เวสฺสสนฺตรโ พรฺสตฺตโต
มหาชนสฺส ทานสํวิภาครโต หุตฺวา นิตฺพุทฺททานํ เจว ปฏฺฐูปกาเล มหาทานํ
จ อทาสี ฯ อาหารชนยานทาสาทิสฺส โย ยํ อิจฺฉิตํ ตสฺส ตํ ยถิจฺฉิตเมว
อทาสี ฯ อปฺเปว นาม เย ทินฺนํ ทินฺนํ ลภนฺติ เต ลทฺธโกเคหิ อตฺตานํ
ปติฏฺฐาเปยฺยํ ยางเน จ คิตฺตา ภเวยฺยํ, เต ปน ตาทิสฺสา น โหนฺติ ฯ กถํ ฯ
เต อมตฺตณฺณ ชาตา หุตฺวา อุตฺตรุตฺตรํ อิจฺฉนฺติ เจว อปรานิปี วตฺถุณิ
ยางนฺติ จ ฯ เกจิ ยางกา อติสุรา ว หุตฺวา ตสฺส ราชาณุภาเว อการเวน
อนฺตมโส ปาชียมาเน มงฺคตฺตถิรเถปี ยาจิสฺส ฯ น เอตฺตกเมว, อุตฺตริมปี
ยาจิสฺส ฯ กถํ ฯ ยทา โส โพรฺสตฺตโต มทฺทีเทวียา เจว ชาลี กณฺหาชินาติ

อุโกหิ กุมารเหหิ จ สทฐี วังกตปพพเต ตโปวันนํ ปวิญญูโห โหติ, ตทา ชุชโก
 นามะโก พุราหุมนโณ อตฺตโน ภริยาย ทาสตฺถิกตามตฺเตน โพธิสฺสตฺตสฺส
 กุมารเ ยาจิตฺตํ อติสุโร ว หุตฺวา อตฺตโน สนฺตกสฺสปี สุวณฺณชนสฺส ขยภเยน
 อณฺเฏ ภติยา กมฺมุนฺตํ การุญฺญํ อนิจฺจมาโน มุชา ลทฺฐํ โอตารํ ปสฺสิตฺวา
 อติโลเภน อสมฺปชาโน ว วังกตปพพตํ คนฺตฺวา อุโก กุมารเ ยาจิ ๑ อิํ
 ชุชกสฺส กมฺมํ ตสฺส เหตุญฺตํ โหติ ยํ สกฺโก เทวานมินฺโท เทวโลกโต
 พุราหุมนวณฺเณน อาคนฺตฺวา มทฺธิเทวี ยาจิตฺวา ตํ ลภิตฺวา ปฏินิยุยาเทสิ ๑
 สลฺยชโย ปน สิริราชา ตสฺส อุภินฺนํ กุมารานํ ชุชเกน ยาจิตฺวา ลทฺฐภาวํ
 ฌตฺวา ตสฺส สตฺตตฺถมิกปาสาทํ พหุํ อณฺเฏชนํ จ กุมารานํ นิภกฺยํ อทาสิ ๑
 ชุชเกน ลทฺฐํ ปาสาทาทิกํ นาลํ โหติ ตสฺส สุขสมฺปทํ อุปฺปาเทตฺถ, ตสฺส ปน
 ชนปรีโกเค อมตฺตณฺตํ อนุพฺรุเหติ ยาวเทวสฺส จีวิตสฺส อนฺตรายญฺตํ โหติ ๑

เอวรฺูโป หิ โพธิสฺสตฺตสฺส ปรีจจาโก น เกวลเมว ปฏิกุคฺคาหกานํ
 ปรีจจตฺตสทตฺถสริภกํ อตฺถํ น สาเรติ อถโข เตสํ อติริจฺจตาย
 อนุพฺรุหนชาโต โหติ ๑ กิณฺจาปี เหนํ ยถาวตฺตวตฺถุ พุเรนิตานมตฺตมฺปิ
 โหติ นิธานรหิตํ อวสฺสํ ปน ยาจิตฺกามาณญเจะ ทาตุกามาณญจ นิตฺสสนฺรูป
 ภวิตฺถํ อลํ โหติ ๑ อถ อนฺติมชาติยา โส โพธิสฺสโต เอวรฺูปาย ปูริตทานปารมียา
 ปโยคสมฺปตฺติยา อภาวโต อนุภุกฺกญฺจภาวํ ปฏิสลฺยจิกฺขิตฺวา มหาภินิภกฺขมนํ
 นิภกฺขนฺโต สเทวมนุสฺสาย ปชาย อตฺถาย หิตาย สุขาย จ สตฺตถฺภาเวน จีวิตํ
 ปรีจจชิ ๑ อิํ ปรมตฺถทานปารมียํ โหติ ๑ คิหิสมฺปตฺติโย ปน กุลทายาทสฺส
 อาเวณิกชนภาเวน ปรีจจชิ น เวสฺสสนฺตรญฺตกาเล วีย วิกิริณกภาเวน
 ปรีจจชิ ๑ ตทา ตสฺส เอวรฺูปา ทานปารมียํ ยถาตถํ สเทวมนุสฺสาย ปชาย
 อตฺถํ สาเรติ พุทฺธสาสนสฺส จ ยาวชฺชตฺตนา จิรญฺจติปจฺจโย โหติ ๑

ประโยค ป.ธ. ๙
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

๑. ลำดับนั้น เธอพึงตั้งจิตไว้ตรงที่ที่ลมกระทบตามปกติแล้วให้มนสิการ
ดำเนินไปเกิด ฯ ก็ลมอัสสาสะปัสสาสะนี้ สำหรับคนจมูกยาว กระทบกระพัง
จมูกเป็นไป ฯ สำหรับคนจมูกสั้น กระทบริมฝีปากบนเป็นไป ฯ เพราะฉะนั้น
เธอพึงตั้งจุดหมายไว้ว่า ลมกระทบที่ตรงนี้ ฯ แท้จริง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรง
อาศัยอำนาจประโยชน์นี้แล จึงตรัสไว้ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราไม่พูดถึง
การเจริญอานาปานสติ แก่ผู้ที่หลงลืมสติ ไม่มีสัมปชัญญะ ฯ

ก็แลภิกษุผู้ประกอบด้วยสติปัญญานั้น อย่าพึงแสวงหาลมอัสสาสะ
ปัสสาสะเหล่านั้นในที่อื่นนอกจากช่องว่างที่ลมกระทบตามปกติ ฯ เหมือน
อย่างว่า ชาวนา โฉนาแล้วปล่อยโคติดกันให้มุ่งหน้าไปสู่ท่าเลหากินแล้วพึง
นั่งพักอยู่ได้ร่ม(ไม้) ครั้นแล้ว โคติดเหล่านั้นของเขาก็รีบเข้าคางไป ชาวนาผู้ที่
เป็นคนฉลาด ใครจะจับพวกมันมาเทียม(ไถ)ใหม่ จะไม่ตามรอยพวกมันเข้าคาง
ไป โดยที่แท้ จะถือเชือกและปลักเดินตรงไปทำที่พวกมันลง(น้ำ)ที่เดียว
นั่งหรือนอน(คอย)อยู่ ครั้นแล้ว เห็นพวกมันเที่ยวตลอดช่วงกลางวัน ลงท่าลง
น้ำ ทั้งเช้า ทั้งคืบกิน แล้วขึ้นไปยืนอยู่จึงเอาเชือกผูก เอาปลักทิ่ม จูงมาเทียม(ไถ)
ทำงานต่อ ฉันทโค ภิกษุรูปนั้น ก็ฉันทนั้นเหมือนกัน ไม่ต้องแสวงหาลมอัสสาสะ
ปัสสาสะนั้นในที่อื่นนอกจากช่องว่างที่ลมกระทบตามปกติ แต่ควรจวดยเอา
เชือกคือสติและปลักคือปัญญาไว้(ให้มั่น) ตั้งจิตไว้ตรงช่องว่างที่ลมกระทบ
ตามปกติ ให้มนสิการดำเนินไป(อย่างต่อเนื่อง)เกิด ด้วยว่า เมื่อเรื่อน้อมนีกอยู่
อย่างนี้ ไม่นานนัก ลมเหล่านั้นก็จะปรากฏ จุโคทั้งหลายปรากฏตัวที่ท่าลงน้ำ
ฉะนั้น แต่นั้น เธอ พึงเอาเชือกคือสติผูกไว้ เทียมไว้ ณ ที่ตรงนั้นแหละ เอาปลัก
คือปัญญาแทง เพียรประกอบพระกรรมฐานรำไปเกิด ฯ เมื่อเธอ เพียรประกอบ
สมาธิอย่างนั้น ไม่ช้า นิमितก็จะปรากฏ ฯ อาจารย์บางพวกกล่าวว่า นิमितนั้น
นั้น หาได้เป็นเช่นเดียวกันสำหรับทุกคนไม่ ก็แต่ว่า จะปรากฏแก่บางท่าน

ประหนึ่งปยุ่นก็มี ประหนึ่งปุยฝ้ายก็มี ประหนึ่งสายลมก็มี ที่ก่อให้เกิดสัมผัส
แสนสบาย ฯ

๒. ก็แล ธรรมฐานนี้นั้น ก็อย่างเดียวกันนั้นแล ปรากฏต่าง ๆ กัน
ก็เพราะว่าพระโยคาวจรมีสัญญาต่าง ๆ กัน เปรียบเสมือนเมื่อภิกษุหลายรูปนั่ง
สาธยายพระสูตรกันอยู่ ครั้นภิกษุรูปหนึ่งเอ่ย(ถาม)ขึ้นว่า พระสูตรนี้ ปรากฏ
แก่ท่านทั้งหลายเป็นเช่นไร รูปหนึ่งตอบว่า ปรากฏแก่กระผมเป็นเสมือน
แม่น้ำใหญ่ไหลลงจากภูเข อีกรูปหนึ่งแจ้งว่า สำหรับกระผม เป็นเสมือน
แนวป่าแห่งหนึ่ง รูปอื่นเผยว่า สำหรับกระผม เป็นเสมือนต้นไม้ที่เต็มไปด้วย
พวงผลเพียบพร้อมไปด้วยกิ่งก้านสาขา มีร่มเงาเย็น ความจริง พระสูตรนั้น
ก็สูตรเดียวกันนั้นแหละ ปรากฏต่าง ๆ กัน เพราะคำที่ภิกษุทั้งหลายมีสัญญา
ต่างกัน ฉะนั้น ฯ เพราะกรรมฐานนั้น เกิดจากสัญญา มีสัญญาเป็นเหตุ มีสัญญา
เป็นแดนเกิด เพราะฉะนั้น จึงควรทราบว่าย่อมปรากฏได้ต่าง ๆ กัน เพราะมี
สัญญาต่างกัน ฯ ก็ในกรรมฐานนี้จิตที่มีลมอัสสาสะเป็นอารมณ์ เป็นจิตดวง
หนึ่ง จิตที่มีลมปัสสาสะเป็นอารมณ์ ก็เป็นจิตดวงหนึ่ง จิตที่มีนิमितเป็นอารมณ์
ก็เป็นจิตดวงหนึ่งแท้ ฯ ด้วยว่า ธรรม ๓ ข้อนี้ของผู้ใดไม่มี กรรมฐานของผู้นั้น
(ไป) ไม่ถึงอุปปนา ไม่ถึงอุปจารแน่นอน ฯ แต่สำหรับผู้ที่มีธรรม ๓ ข้อนี้อยู่
(กับตัว) เท่านั้น ธรรมฐานจึงถึงอุปจารด้วย ถึงอุปปนาด้วย ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๙

แปล ไทยเป็นมคร

๑. อถาเนน ปกติมุฏจวเสน จิตฺตํ จเปตฺวา มนสิกาโร ปวตฺเตตฺตพฺโพ ฯ
 อิมํ หิ ทิฆนนาสิกสฺส นาสปฺภูํ ฆญฺเฐนฺตา ปวตฺตณฺติ ฯ รสฺสนาสิกสฺส
 อุตฺตโรฏฺฐํ ฯ ตสฺมาเนน อิมํ นาม จานํ ฆญฺเฐนฺตํ นิमितฺตํ จเปตฺตพฺพํ ฯ
 อิมเมว หิ อตฺถวสํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ ภควตา นาหํ ภิกฺขเว มุฏฺฐสฺสตีสฺส
 อสมฺปชานสฺส อานาปานสฺสตีภาวนํ วทามิตี ฯ

ตาหิ จ ปน สติปญฺญาหิ สมฺนฺนาคเตน ภิกฺขุณา น เต
 อสฺสสาปสฺสาสา อณฺณตฺร ปกติมุฏฺฐิกาสา ปรีเยตีตฺตพฺพา ฯ ยถา ปน กสโก
 กสึ กสึตฺวา พลิตฺตพฺเพ มุณฺจิตฺวา โคจรมฺมุเข กตฺวา ฉายาย นิสินฺโน
 วิสฺสเมยฺย อตฺถสฺ เต พลิตฺตพฺพา เวเคน อฏฺฐวี ปวีเสยฺยํ โย โหติ เณโก กสโก
 โส ปน เต คเหตฺวา โยเชตฺตกาโม น เตสํ อนุปทํ คนฺตฺวา อฏฺฐวี อาหิณฺนทติ
 อตฺโธ รสฺมึณจ ปโตทณฺจ คเหตฺวา อชฺชกเมว เตสํ นิปาตณฺติตฺถํ คนฺตฺวา
 นิสิตฺติ วา นิปชฺชติ วา อถ เต โคณเฑ ทิวสภากํ จริตฺวา นิปาตณฺติตฺถํ
 โอตฺตริตฺวา นฺหาตฺวา จ ปวีตฺวา จ ปจฺจุตฺตริตฺวา จิตฺเต ทิสฺวา รสฺมึยา
 พนฺธิตฺวา ปโตเทน วิชฺฌนฺโต อาเนตฺวา โยเชตฺวา ปน กมฺมํ กโรติ เอวเมว
 เตน ภิกฺขุณา น เต อสฺสสาปสฺสาสา อณฺณตฺร ปกติมุฏฺฐิกาสา ปรีเยตีตฺตพฺพา
 สติรสฺมึ ปน ปญฺญาปโตทณฺจ คเหตฺวา ปกติมุฏฺฐิกาสา จิตฺตํ จเปตฺวา
 มนสิกาโร ปวตฺเตตฺตพฺโพ เอวํ หิสฺส มนสิกาโรโต น จิรสฺเสว เต อุปฏฺฐหนฺติ
 นิปาตณฺติตฺถे วिय โคณเฑ ตโตเนน สติรสฺมึยา พนฺธิตฺวา ตสฺมึยฺเวว จานเ
 โยเชตฺวา ปญฺญาปโตเทน วิชฺฌนฺเตน ปนปฺปนํ กมฺมฏฺฐานํ อนฺนุยฺยชิตฺตพฺพํ ฯ
 ตสฺเสวมนฺนุยฺยชิตฺตํ น จิรสฺเสว นิमितฺตํ อุปฏฺฐาติ ฯ ตํ ปเนตํ น สพฺเพสํ
 เอกสทิสํ โหติ อปิจ โข กสฺสจิ สุขสมฺมุสฺสํ อุปฺปาทยมาณา ตฺลปฺปิ วिय
 กปฺปาสปฺปิ วिय วาตธารา วिय จ อุปฏฺฐาติตี เอกจฺเจ อาหุ ฯ

๒. ตณฺจ ปเนตํ ขลา สมฺพหุเลสุ ภิกฺขุสุ สุตฺตุนฺตํ สหฺมายิตฺวา
 นิสินฺเนสุ เอเกน ภิกฺขุนา ตุมฺหากํ กิํทิสํ หุตฺวา อิทํ สุตฺตํ อุปฺภฺจาสิตฺติ วุตฺเต
 เอโก มยฺหํ มหตี ปพฺพเตยฺยา นที วีย หุตฺวา อุปฺภฺจาสิตฺติ อาห อปโร มยฺหํ
 เอกา วรราชิ วีย อญฺโณ มยฺหํเอโก สีตจฺฉาโย สาขาสมฺปนฺโน ผลการภริตรุกฺโข
 วียาติ เตสํ หิ ตํ เอกเมว สุตฺตํ สลฺยณานนตาย นานโต อุปฺภฺจาสิตฺติ เอวํ
 เอกเมว กมฺมภูจฺฉานํ สลฺยณานนตาย นานโต อุปฺภฺจาสิตฺติ ๑ สลฺยณํ หิ เอตํ
 สลฺยณานิทานํ สลฺยณาปภวํ ตสฺมา สลฺยณานนตาย นานโต อุภฺจาสิตฺติ
 เวทิตพฺพํ ๑ เอตถ จ อญฺณเมว อสฺสาสารมฺมณํ จิตฺตํ อญฺณํ ปสฺสาสารมฺมณํ
 จิตฺตํ อญฺณํ นิमितฺตารมฺมณํ ๑ ขสฺส หิ อีเม ตโย รมฺมา นตฺถิ ตสฺส
 กมฺมภูจฺฉานํ เนว อปฺปนํ น อุปจารํ ปาปฺณาติ ๑ ขสฺส ปนิเม ตโย รมฺมา
 อตฺถิ ตสฺสเสว กมฺมภูจฺฉานํ อุปจารณฺจ อปฺปนณฺจ ปาปฺณาติ ๑

ประโยค ป.ธ. ๙
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

---

๑. อฏฺฐกถายมฺปน คตินิมิตฺตํ มโนทวารเ อาปาธมาคจฺจตฺติ วุตตตฺตา ตทารมฺมณาย จ ปณฺจทวาริกปฏฺิสนฺธิยา อทฺสฺสิตตฺตา มฺลฏฺิภาสฺ จ กมฺมพลเณ อุปฏฺุจาปีตํ วนฺณายตฺนํ สุปีนํ ปสฺสนตฺสฺส วิย ทิพฺพจกฺขุสฺส วิย จ มโนทวารเวย โคจรภาวํ คจฺจตฺติ นิยมตฺวา วุตตตฺตา เตสํ วจฺนํ น สมฺปฏฺิจฺจนฺติ อาจริยา ฯ

ปัจจัยปฺนฺนญฺจาติ เอตฺถ คตินิมิตฺตํ ตาว ปัจจุปฺนฺนาลมฺพณํ ยฺชชติ กมฺมนิมิตฺตํ ปน ปฏฺิสนฺธิชนกมฺมสฺเสว นิमितฺตญฺจ อธิปฺเปตฺนติ กถนตฺสฺส จุตฺติอาสนฺนชวเนหิ คหิตสฺส ปัจจุปฺนฺนภาโว สมฺภวติ ฯ น หิ ตทวารมฺมณฺญูปฏฺุจาปํ ตทว ชนํ ภาเวยฺย อุปจิตภาวภาวโต อนสฺสาทิตตฺตา จ ฯ กตตฺตา อุปจิตตฺตาติ หิ วจฺนโต ปฺนปฺนํ ลทฺธาเสวนเมว กมฺมํ ปฏฺิสนฺธิ อากทฺตติ ฯ ปฏฺิสมฺภิทามคฺเค จ นิกฺกนฺตฺขณํ ทฺวินนํ เหตุํ ปจฺยยาปี สเหตุกปฏฺิสนฺธิยา วุตตตฺตา กตฺตฺติจตฺตมฺปี กมฺมํ ตณฺหาชฺ อสฺสาทิตเมว วิปากํ อภินิปฺสาเทติ ฯ ตทา จ ปฏฺิสนฺธิยา สมานวീถิํ วิย ปวตฺตมานานิ จุตฺติอาสนฺนชวณานิ กถํ ปฺนปฺนํ ลทฺธาเสวนานิ ลีลํ กถณฺจ ตานิ ตทา ตณฺหาชฺ ปรามญฺจฺจํ ฯ อปีจ ปัจจุปฺนฺนํ กมฺมนิมิตฺตํ จุตฺติอาสนฺนปฺวตฺตानํ ปณฺจทวาริกชวณานํ อารมฺมณํ โหติ ปณฺจทวาริกกมฺมณฺจ ปฏฺิสนฺธินิพฺพตฺตํ น โหติ ปรีทพฺพลภาวโตติ อฏฺฐกถายํ วุตฺตฺนติ ฯ สจฺจเมตํ ฌาตกาทีหิ อุปฏฺุจาปีเตสฺ ปน ปุปฺผาทิสฺส สนนฺนิตฺเตสฺสว มรณสมฺภวโต ตตฺถ วนฺณาทิกํ อารพฺภ จุตฺติอาสนฺนวีถิโต ปุริมภาคปฺวตฺตानํ ปฏฺิสนฺธิชนนสมตฺถานํ มโนทวาริกชวณานมารมฺมณญฺเตน สห สมานตฺตา ตททกสนฺตติยํ ปติตํ จุตฺติอาสนฺนชวณคฺคหิตมฺปี ปัจจุปฺนฺนํ วนฺณาทิกํ กมฺมนิมิตฺตภาเวน วุตฺตํ ฯ เอวญฺจ กตฺวา วุตฺตํ อานนฺทาจริเยน ปณฺจทวารเ จ อาปาธมาคจฺจนฺตํ ปัจจุปฺนฺนํ กมฺมนิมิตฺตํ อาสนฺนกตกมฺมารมฺมณสนฺตติยํ อุปฺนฺนํ ตํสฺทิสฺสนฺติ ทฏฺฐพฺพนฺติ ฯ

๒. ยถารหนติ ทุตยจตุตถปจมตติยานํ ปฏิสนธิํ อนรูปโต ฯ
 อารูปจุติยา ปรี เภฏิมารูปวชชิตา อารูปปฏิสนธิโย โหนติ
 อุปรูปริอรูปีนํ เภฏิมเภฏิมกมมสฺส อนายุหนโต อุปจารชฌานสฺส ปน
 พลวภาวโต ตสฺส วิปากภูตา กามะ ติเหตุกา ปฏิสนธิโย โหนติ ฯ
 รูปาวจรจุติยา ปรี อเหตุกรหิตา อุปจารชฌานานุภาเวเนว ทุเหตุกติเหตุก-
 ปฏิสนธิโย สยํ ฯ กามติเหตุกมฺหา จุติจิตฺโต ปรี สพฺพา เอว กามรูปารูปภา-
 ปริยาปณฺนา ยถารหํ อเหตุกาทิปฏิสนธิโย สยํ ฯ อิตฺรา ทุเหตุกาเหตุกจิตฺโต
 ปรี กามเสวว ภเวสุ ติเหตุกาทิปฏิสนธิโย สยํ ฯ

ปฏิสนธิยา นิโรธสฺส อนนฺตรโต ปฏิสนธินิโรธานนฺตรโต ฯ ตทฺเว
 จิตฺตุนฺติ ตํสทิสตาย ตํโวหารมฺปตฺตตฺตา ตทฺเว จิตฺตํ ยถา ตานิเยว
 โอสถานีติ ฯ อสติ วิถิจิตฺตูปาทะติ อนฺตรนฺตรรา วิถิจิตฺตานํ อุปฺปาเท อสติ
 จุติจิตฺตํ หุตฺวา นิรุชฺฌติ ตทฺเว จิตฺตุนฺติ สมฺพนฺโห ฯ ปรีวตฺตุนฺตา ปวตฺตุนฺติ
 ยาว วฏฺฏมฺลสมฺจุเจทาติ อธิปฺปาโย ฯ ยถา อิห ภเว ปฏิสนฺธิ เจว ภวฺจกฺข
 วิถิโย จ จุตี จ ตถา ปฺน ภวนฺตเร ปฏิสนฺธิภวฺจกฺขมิตฺติเอวมาทิกา อํ
 จิตฺตสนฺตติ ปรีวตฺตตีติ โยชนา ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๙

แปล มครเป็นไทย

๑. แต่อาจารย์ทั้งหลาย ไม่ยอมรับคำของอาจารย์พวกอื่นเหล่านั้น เพราะในอรรถกถา ท่านกล่าวไว้ว่า คตินิมิต্ত ย่อมมาสู่คลองในมโนทวาร และท่านไม่ได้แสดงปฏิสนธิที่เป็นไปในปัจจุทวาร อันมีคตินิมิต্তนั้นเป็น อารมณ์ และเพราะในมูลฎีกา ท่านกล่าวเน้นลงไปว่า วรรณายคณะ(รูปารมณฺ) อันกำลังแห่งกรรมให้ปรากฏ ย่อมถึงความเป็นอารมณ์ในมโนทวารเท่านั้น เหมือน (รูปารมณฺ) ของคนผู้ฝันเห็น และของคนผู้มีทิพยจักขุ ฯ

ในคำว่า **ปัจจุปนฺนญจ** นี้ มีคำท้วงว่า คตินิมิต্তมีอารมณ์เป็นปัจจุบัน ย่อมถูกก่อน ส่วนกรรมนิमित्तที่เป็นเหตุแห่งกรรมอันให้เกิดปฏิสนธิเท่านั้น ท่านประสงค์เอาแล้ว เพราะฉะนั้น ความที่กรรมนิमित्तนั้น อันขณะทีใกล้เคียง ต่อจุติรับมา เป็นปัจจุบันจะมีได้อย่างไร ฯ จริงอยู่ กรรมกล่าวคือขณะอันใกล้เคียง ต่อจุติ ยังอารมณ์ให้เกิดขึ้นได้ (แต่) กรรมนั้นแล ไม่ยังปฏิสนธิให้เกิด เพราะไม่มีความเป็นกรรมที่ตนสั่งสม และเพราะความเป็นกรรมอันตัดหาไม่ ยินดีแล้ว ฯ แท้จริง กรรมที่ได้อาเสวนะซ้ำๆ เท่านั้น จึงชักปฏิสนธิมาได้ ตามพระบาลีว่า เพราะความเป็นกรรมอันสัตว์ทำแล้ว เพราะความเป็นกรรม อันสัตว์สั่งสมแล้ว ฯ ก็แล กรรมที่สัตว์ทำแล้วและสั่งสมแล้ว อันตัดหา ยินดี แล้วเท่านั้น จึงยังวิบากให้สำเร็จได้ เพราะในปฏิสัมภิทามรรค พระสารีบุตร เถระกล่าวสาเหตุปฏิสนธิ แม้เพราะปัจจัยแห่งเหตุ ๒ อย่าง ในนิกันติขณะ ฯ ท้วงว่า ก็ขณะที่ใกล้เคียงต่อจุติ อันเป็นไปอยู่ในกาลนั้น จุจโนวิถีที่เสมอด้วย ปฏิสนธิ พึงเป็นขณะที่ได้อาเสวนะซ้ำๆ อย่างไร (คือไม่ได้) และขณะที่ใกล้เคียง ต่อจุติเหล่านั้น ถูกค้นหาจะต้องในกาลนั้นได้อย่างไร ฯ อีกอย่างหนึ่ง พระอรรถกถาจารย์ กล่าวไว้ในอรรถกถาว่า กรรมนิमित्तที่เป็นปัจจุบัน เป็นอารมณ์แห่งขณะที่เป็นไปในทวาร ๕ ซึ่งเป็นไปใกล้เคียงต่อจุติ แต่กรรมที่เป็นไปในทวาร ๕ ไม่ยังปฏิสนธิให้เกิด เพราะมีความอ่อนแอแรงรอบด้าน ฯ

เฉลยว่า คำที่ท่านกล่าวนั้น เป็นความจริง แต่พระอนุรุธาจารย์
กล่าวอารมณ์มีสี่เป็นต้น อันเป็นปัจจุบันแม้ที่ชวนะใกล้ต่อจตุริรับมา ซึ่งตกไป
ในสันตติเดียวกันกับกรรมนิมิตนั้น โดยความเป็นกรรมนิมิต เพราะสี่เป็นต้นนั้น
เหมือนกันกับกรรมนิมิต ที่เป็นอารมณ์ของชวนะ อันเป็นไปในมโนทวาร
ซึ่งสามารถยังปฏิสนธิให้เกิดได้ ที่ปรารภสี่เป็นต้นในดอกไม้เป็นต้นเหล่านั้น
เป็นไปในส่วนเบื้องต้นแต่วิถีที่ใกล้ต่อจตุริ เพราะความตายเกิดขึ้นในเมื่อดอกไม้
เป็นต้น อันญาติเป็นต้นเข้าไปตั้งไว้ ตั้งอยู่พร้อมแล้วนั้นแล ฯ ก็เพราะทำอธิบาย
อย่างนี้ พระอานันทาจารย์ จึงกล่าวไว้ว่า กรรมนิมิตอันเป็นปัจจุบัน ซึ่งมาสู่
คลอง (ปรากฏ) ในปัญจทวาร พึงเห็นว่า เกิดขึ้นในสันตติแห่งอารมณ์ของ
กรรมที่ทำในเวลาใกล้ตาย กรรมนิมิตนั้นพึงเห็นว่า เป็นเช่นเดียวกันกับอารมณ์
ของกรรมตามที่กล่าวแล้ว ฯ

๒. บทว่า ยถารหํ ได้แก่ โดยสมควรแก่(รูป)ปฏิสนธิดวงที่ ๒ ที่ ๔
ที่ ๑ และที่ ๓ ฯ อรูปปฏิสนธิ เว้นอรูปเบื้องต้น ย่อมมีต่อจากอรูปจตุริ
เพราะอรูปพรหมชั้นสูงๆ ไม่สนใจกรรมที่เป็นไปใน (อรูป) ชั้นต่ำ ฯ แต่ติเหตุก-
ปฏิสนธิในกามภพ ซึ่งเป็นวิบากของอุปจารณานั้น ย่อมมีได้ เพราะความที่
อุปจารณาน เป็นกุศลกรรมมีกำลัง ฯ ทุกเหตุกปฏิสนธิและติเหตุกปฏิสนธิ
เว้นอเหตุกปฏิสนธิ พึงมีต่อจากรูปาวจรจตุริ โดยอานุภาพแห่งอุปจารณานั้นเอง ฯ
ปฏิสนธิมีอเหตุกปฏิสนธิเป็นต้น ที่นับเนื่องในกามภพ รูปภพ และอรูปภพ
ทั้งหมดนั้นแล พึงมีต่อจากจตุริจิต อันเป็นติเหตุกกามาวจร ตามสมควร ฯ
ปฏิสนธิมีติเหตุกปฏิสนธิเป็นต้น นอกจากนี้ พึงมีต่อจากทุกเหตุกจตุริจิต และ
อเหตุกจตุริจิตในกามภพเท่านั้น ฯ

(จำเดิม) แต่ลำดับแห่งความดับไปแห่งปฏิสนธิจิต ชื่อว่า แต่ลำดับ
แห่งความดับไปแห่งปฏิสนธิ ฯ สองบทว่า ตทฺทว จิตฺตํ ความว่า จิต ชื่อว่า
นั่นเอง เพราะถึงไวยาหารว่า ปฏิสนธิจิตนั้น ย่อมเป็นไป เพราะความที่ภวังคจิต
เป็นจิตเหมือนกันกับปฏิสนธิจิตนั้น เหมือนอย่างในประโยคว่า โอสธเหล่า
นั้นนั่นเอง ฯ สองบทว่า อสติ วิถิจิตฺตูปปาเท เชื่อมความว่า เมื่อความเกิดขึ้น

แห่งวิถิจิตในระหว่างๆ ไม่มี จิตนั่นเอง เป็นจุดจิต ดับไป ฯ อธิบายว่า ปฏิสนธิจิต
เป็นต้น ย่อมหมุนเวียนเปลี่ยนไป จนกว่าจะตัดขาดมูลเหตุของวัฏฏะ ฯ

โยชนาว่า ปฏิสนธิจิต ๑ ภวังคจิต ๑ วิถิจิต ๑ ย่อมหมุนเวียนไป
ในภพนี้ ฉันทใด ความสืบทอดแห่งจิตนี้มีอาทิอย่างนี้ว่า ปฏิสนธิจิต ภวังคจิต
ย่อมหมุนเวียนไปในภพอื่นอีก ฉันทนั้น ฯ